

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS  
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS  
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

**Miglė Jansonaitė**

Edukologijos studijų programa  
( specializacija: švietimo vadyba)

**PEDAGOGŲ VADYBINĖS VEIKLOS SVARBA MOKINIŲ  
MOKYMOSI MOTYVACIJAI: MOKINIŲ POŽIŪRIS**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė:  
Doc. dr. Daiva Malinauskienė

Šis darbas yra originalus ir nebuvo teikiamas kuriam nors laipsniui ar kvalifikacijai įgyti.

.....  
(parašas)

Šiauliai, 2009

# TURINYS

SANTRAUKA.....	2
ĮVADAS.....	4
1. MOKYTOJŲ VADYBINĖS VEIKLOS SVARBA MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJAI TEORINIAI YPATUMAI.....	7
1.1. Bendroji motyvų ir motyvacijos samprata.....	7
1.2. Pagrindinės motyvacijų teorijos.....	9
1.3. Motyvacijos rūšys.....	13
1.4. Mokymosi motyvacijos apibrėžtis ir reikšmingumas asmenybei.....	16
1.5. Mokymosi motyvacijos veiksniai ir žadinimo, slopinimo būdai.....	20
1.6. Mokytojo vadybinės veiklos funkcijos mokymosi motyvacijai skatinti.....	25
2. MOKYTOJŲ VADYBINĖS VEIKLOS SVARBA MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJAI EMPIRINIS TYRIMAS.....	29
2.1. Tyrimo organizavimas, metodologija, imties charakteristika.....	29
2.2. Mokinių nuomonės apie mokytojų vadybinės veiklos svarbą mokymosi motyvacijai tyrimo analizė.....	30
2.3. Berniukų požiūris į mokytojų vadybinę veiklą, įtakojančią mokymosi motyvaciją.....	44
2.4. Mergaičių požiūris į pedagoginius veiksnius mokymosi motyvacijai aktyvinti.....	56
IŠVADOS.....	68
REKOMENDACIJOS.....	69
LITERATŪRA.....	70
PRIEDAI.....	73

## SANTRAUKA

### **Pedagogų vadybinės veiklos svarba mokinių mokymosi motyvacijai: mokinių pžiūris**

Dabartiniu metu nemažai rašoma apie mokinių motyvacijos mokytis stoką, nenorą lankyti mokyklos, pamokų praleidinėjimą, abejingumą bei blogą savijautą mokyklos aplinkoje. Tai tik patvirtina esamą problemą. Motyvacija yra stipriausias veiksnys, nulemiantis moksleivių mokymosi sėkmę. Nemaža mokslinių šaltinių dalis nurodo, kad mokykloje egzistuoja veiksmių, slopinančių mokinių mokymosi motyvaciją. Menkas metodinis pedagoginis mokytojų meistriškumas: netinkamas pamokos organizavimas, mokomojo dalyko perteikimo pobūdis, netinkama pedagogų ir moksleivių sąveika slopina mokinių mokymosi motyvaciją, todėl *aktualu* nustatyti kaip patys mokiniai vertina pedagogų veiklą, lemiančią mokymosi motyvaciją.

Nagrinėjamos temos *aktualumas* įvardijamas savalaikiškumo, praktinio svarbumo ir nepakankamo mokslinio įdirbio veiksniais.

Tyrimo *objektas* – moksleivių požiūris į pedagogų vadybinę veiklą, turinčią įtakos mokinių mokymosi motyvacijai.

Šio darbo *tikslas* – ištirti mokinių požiūrį į pedagogų vadybinės veiklos svarbą jų mokymosi motyvacijai.

Minėto tikslo siekta taikant mokslinės literatūros analizę ir anketavimą. Tyrime dalyvavo 105 respondentai: 51 mergaitės ir 54 berniukai.

Tyrimas patvirtino darbo pradžioje keltą *hipotezę*, kad penktokai - šeštokai nevienodai vertina pedagogų vadybinės veiklos įtaką jų mokymosi motyvacijai.

Tyrimo rezultatai rodo, jog berniukų ir mergaičių atsakymai išsiskyrė: berniukų mokymosi motyvacijai įtakos daugiau turi klasės draugai, nei mokytojai, o mergaičių nuomone, labai svarbus yra mokytojo ir mokinių santykis, be to ir klasės mikroklimatas bei pamokoje taikomų metodų įvairovė.

## SUMMARY

### **The significance of teachers' management activities for pupils' learning motivation: the attitude of pupils**

Currently much is written of lack of pupils' motivation to learn, unwillingness to attend school, missing lessons, indifference and bad feelings in the environment of school. It only confirms the existing problem. Motivation is the strongest factor, which determines success of pupils' learning. Many scientific sources show that there exist factors at school, which reduce pupils' learning motivation. Scanty methodical technique of teachers: inappropriate organization of lesson, way to convey subject, inadequate interaction between teachers and pupils reduce pupils' learning motivation, therefore it is relevant to ascertain how the pupils themselves evaluate activity of teachers, which determine learning motivation.

*Relevance* of analyzed subject is named by factors of timeliness, practical significance and insufficient scientific work that has been started.

*Object of research* – the attitude of pupils into significance teachers' management activity, which has influence on pupils' learning motivation.

*Aim* of this work – to analyze pupils' attitude to significance of teachers' management activity for their learning motivation.

Mentioned aim was sought for by applying analysis of scientific literature and questionnaire. 105 respondents participated in the research: 51 girls and 54 boys.

Research confirmed hypothesis, raised in the beginning of work, that fifth-sixth form pupils evaluate the influence of teachers' management activity for learning motivation not equally.

Research results reveal that answers of boys and girls were different: classmates had more influence on boys' learning motivation than teachers, according to girls, relationship between the teacher and pupils was very important, as well as microclimate of class and the variety of methods, applied at the lesson.

## IVADAS

**Temos aktualumas.** Lietuvos Respublikos Valstybinės švietimo strategijos 2003- 2012 nuostatose teigiama, jog svarbu padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir būti savarankišku, atsakingu žmogumi, norinčiu nuolat mokytis. Todėl svarbu, kaip teigiama dabartinėje Lietuvos švietimo koncepcijoje, visapusiškai pažinti vaiką bei sudaryti tokią aplinką, kuri padėtų atsiskleisti jo prigimčiai, individualumui, žadintų kūrybiškumą ir atvirumą, teiktų plačių galimybių kiekvienam mokiniui tobulėti. Čia labai svarbų vaidmenį atlieka mokykla.

„Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos“ (2003) nurodo, jog „mokykla turi gebėti pažadinti mokinių motyvaciją mokytis. Mokiniam sudaromos sąlygos patirti darbo sėkmės džiaugsmą, įgyti pasitikėjimą savo jėgomis, imtis atsakomybės už savo darbo rezultatus“.

Tačiau pastaruoju metu nemažai rašoma apie mokinių motyvacijos mokytis stoką, nenorą lankyti mokyklos, pamokų praleidinėjimą, abejingumą bei blogą savijautą mokyklos aplinkoje.

Mokyklos veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose užfiksuotų siekiamybių nepakankamas atitikimas tikrovei sudaro vieną iš pasirinktos nagrinėjimui temos aktualumo bruožų, t. y. savalaikiškumą, kuris išplaukia iš visuomenės poreikių.

Pedagoginėje literatūroje nurodoma, jog svarbiausia ugdymo forma yra pamoka, kur mokytojai ir susiduria su mokinių mokymosi motyvacijos stoka, todėl, kaip teigia V. Rajeckas (1999), mokytojo ir mokinių kūryba, kūrybinis bendravimas, ieškojimas būdų, kaip geriau panaudoti pačią pamoką, ją kūrybiškai tobulinti, plačiau ir išradingiau taikyti kuo įvairias mokymo formas, atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, galimybes ir norus, yra visapusiškas teigiamos mokymosi motyvacijos skatinimas.

Pasak G. Butkienės (1996), klasės socialinis klimatas turi interesus ir mokymosi motyvus formuojantį poveikį. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus, pasirenkant ir įsisąmoninant konkrečius mokymosi tikslus bei būdus.

Lietuvos ir pasaulio mokslininkų fundamentiniai ir taikomieji tyrimai mokymosi motyvacijos klausimais pagrindžia teiginius, kad motyvacija yra stipriausias veiksnys, nulemiantys moksleivių mokymosi sėkmę, padedantys ugdyti saugumo, prierašumo, nusiteikimo siekti daugiau ir kitas nuostatas. Toks požiūris į motyvaciją išryškina dar vieną temos aktualumo požymį – praktinį svarbumą.

Dauguma autorių pabrėžia, kad mokykla, kaip institucija, nėra tobula. Joje egzistuoja nemažai veiksnių, slopinančių mokinių mokymosi motyvaciją: mokyklinių programų trūkumai, sudėtinga programa, mokymo turinys nutolęs nuo vaiko gyvenimo interesų ir problemų, menkas metodinis pedagoginis mokytojų meistriškumas: nemokėjimas paskirstyti ugdymo turinio, dirbti su skirtingų gebėjimų vaikais, polinkiais, neatsižvelgiant į ugdytinių jausmus ar net jų ignoravimas, netinkamas pamokos organizavimas, mokojo dalyko perteikimo pobūdis, netinkama pedagogų ir moksleivių sąveika. Visa tai susiję su atskirais pedagogų vadybinės veiklos elementais, kurie nepakankamai išanalizuoti mokslinėje literatūroje. Taigi – nepakankamas mokslinis įdirbis – trečias aktualumo bruožas.

Psichologijoje pažymima, jog mokykloje blogai besijaučiantis, patiriantis nerimą vaikas tarsi „užsiblokuoja“, todėl jo galimybės mokytis ir išmokti labai sumažėja.

Kai kurie tyrimai patvirtina, jog mokinių motyvacijai skatinti didelę įtaką daro pedagogo požiūris į savo darbą, į mokinius. Svarbu ir tai, kad mokytojas stengtųsi padaryti mokymąsi įdomiu ir stimuliuojančiu.

**Tyrimo objektas** – moksleivių požiūris į pedagogų vadybinę veiklą, turinčią įtakos mokinių mokymosi motyvacijai.

**Hipotezė.** Tikėtina, kad penktų – šeštų klasių mokiniai nevienodai vertina pedagogų vadybinės veiklos įtaką jų mokymosi motyvacijai formuoti per teigiamą požiūrį į klasę, mokyklą, žinių poreikio perspektyvą, mokytoją ir metodinį jo išradimą, inovatyvumą.

**Tyrimo tikslas** – ištirti mokinių požiūrį į pedagogų vadybinės veiklos svarbą jų mokymosi motyvacijai.

#### **Uždaviniai:**

1. Išanalizuoti mokslinę literatūrą nagrinėjamos temos klausimais.
2. Išanalizuoti ir apibendrinti mokinių nuomones apie mokytojų vadybinės veiklos svarbą, jų mokymosi motyvacijai.
3. Palyginti berniukų ir mergaičių nuomonių mokytojo vadybinės veiklos reikšmingumo ugdytiniams aspektu.

**Tyrimo metodologija.** Remiamasi A. Maslow (2006) humanistinės psichologijos teorija, kurioje akcentuojamos šios nuostatos:

1. Padedama mokytojui susilaikyti nuo per greitų ir didelių pastangų žadinant mokinių mokymosi motyvaciją. Daug mokytojų per dažnai ragina mokinius siekti aukštesnių poreikių, nepatenkinę žemesniųjų;
2. Pripažįstama ir aplinkos, kaip motyvacijos šaltinio, įtaka.

### **Tyrimo metodai:**

1. Teoriniai: mokslinės literatūros analizė ir sintezė.
2. Empiriniai: anketinė apklausa.
3. Apdorojant statistinius duomenis, vartota SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programinė įranga: atlikta bendroji analizė aprašomosios statistikos metodu (skaičiuoti absoliutieji ir santykiniai dažniai). Koreliaciniams ryšiams nustatyti taikytas Pearson'o kriterijus.

**Tyrimo imtis.** 105 V – VI klasių mokiniai. Tyrimas atliktas 2008 metų rudenį vienoje Panevėžio miesto ir vienoje Tauragės pagrindinėje mokykloje.

**Darbo naujumas ir reikšmingumas.** Atskleisti mokymosi motyvacijos išoriniai ir vidiniai veiksniai, darantys įtaką mokinių mokymuisi.

Darbu siekiama labiau atkreipti dėmesį į mokinių motyvacijos skatinimo galimybes. Parengtos rekomendacijos pedagogams.

**Darbo struktūra.** Magistro darbą sudaro santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, du skyriai, išvados ir rekomendacijos, literatūros sąrašas, priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 51 paveikslas, 6 lentelės, priedai. Darbo apimtis – 73 puslapiai.

# 1. MOKYTOJŲ VADYBINĖS VEIKLOS SVARBA MOKINIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJAI TEORINIAI YPATUMAI

## 1.1. Bendroji motyvų ir motyvacijos samprata.

I. Leliūgienės (2002) „Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinyne“ motyvų sąvoka aiškinama taip: motyvai (pranc. Moti f- iš lot. moveo- judinu) – veiklos stimulatoriai, skatintojai, susidarantys priklausomai nuo subjekto gyvenimo sąlygų ir lemiantys jo aktyvumo kryptingumą. Šiuolaikinėje psichologijoje „motyvu“ įvardijami įvairūs reiškiniai ir būsenos, skatinantys subjektą būti aktyviam. Motyvas gali būti poreikis, susidomėjimas, emocijos ir siekiai, nuostatos ir idealai.

Užsienio šalių autorių psichologijos darbuose nurodoma keletas motyvų prielaidų. Tradiciškiausias motyvo aiškinimas – tai skatinamųjų jėgų pasireiškimas; motyvai aiškinami ir kaip įgimti ir nekintami individo bruožai. Visai kitaip motyvus aiškina teorija, teigianti, kad motyvus veikia išorinės sąlygos, daiktai, įvairūs stimulai, nuo kurių priklauso elgesys. Kraštutinė tokio supratimo forma – bihevioristinė pastiprinimo koncepcija. Apie tai kalbama K. Levino, A. Adlerio, V. Franklio darbuose.

Psichologijoje įsitvirtino nuomonė, kad asmenybės motyvų turinį reguliuoja objektyvios veiklos sąlygos, visų pirma socialinės. Pakitus konkrečioms socialinėms sąlygoms, keičiasi ir motyvų vystymosi prielaidos, taip pat ir jų turinys. Tada motyvus skatina materialūs ir idealūs daiktai, kurie tiesiogiai veikia ir reguliuoja subjekto veiklą.

Motyvai gali pasireikšti sapnuose, vaizduotėje, nevalingos atminties ir reikšmingų faktų užmiršimo dėsningumuose. Tuo tarpu patys motyvai dažniausiai nesuvokiami, jie gali būti kurių nors objektų ar reiškinų emociniai pojūčiai. Kuo tiksliau ir išsamiau žmogus suvokia savo motyvus, tuo labiau jis reguliuoja savo poelgius.

Žmogaus motyvai vystosi per visą jo gyvenimą. Atitinkamai vystantis žmogaus veiklai, gali susiformuoti nauji motyvai. Knygos skaitymas gali sužadinti pažintinius interesus, nors iš pradžių gali tų interesų ir nebūti. Svarbus asmenybės naujų interesų šaltinis – mokinio dalyvavimas bendroje veikloje su kitais žmonėmis.

L. Jovaiša (1993) terminą *motyvas* (lot. movere – judinti) aiškina: sąmoninga ar nesąmoninga veiksmo priežastis, kylanti dėl asmenybės ir objekto (situacijos), patenkinančio jos poreikius, interesus, vertybes, tikslus, sąveikos. Motyvas ne tik sukelia veiksmą, bet, svarbiausia, teikia jam kryptį ir tam tikrą intensyvumą, jėgą. Motyvo veiksniai (šaltiniai): potraukiai, poreikiai, interesai, polinkiai, vertybės, požiūriai, nuostatos, idealai, įsitikinimai, žinojimas, emocijos, valia, ketinimai. Kai išgyvenamas bent vienas iš jų, sakoma, kad asmenybė esti



motyvuota. Šie veiksniai aktualioje situacijoje tampa motyvais – vidinėmis veiksmų paskatomis. Nėra veiksmo be motyvo, bet būna pasyvių, glūdinčių sąmonėje ar pasąmonėje ir nesukeliančių veiksmo, veiklos.

G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) motyvą apibūdina kaip veiksmų skatulius, lemiančius jų pobūdį ir kryptį. Jie visada yra susiję su kuriuo nors stipriu poreikiu, nes motyvas – tai, kas atspindi žmogaus psichikoje vaizdo ar minties pavidalu ir nukreipia jo elgesį taip, kad būtų patenkintas tam tikras poreikis.

Žodis *motyvacija* (lot. motus – proto veikimas, minties skrydis; pranc. motif – skatinamoji priežastis, veiksmo pagrindas), L. Jovaišos (1993) „Pedagogikos terminuose“ apibūdinama kaip psichofiziologinis procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius su aplinka motyvų kaitos pagrindu. Jei norima dėl kurių nors priežasčių keisti asmens veiklą ar elgesį, reikia keisti motyvaciją.

Kitaip motyvacijos terminą apibūdina G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996), kurios aiškina, kad žodis motyvacija yra kilęs iš lotyniško žodžio „morere“ – judinti, skatinti. Motyvacija, anot autorės, – tai veiksmų bei elgesio žadinimas ir skatinimas, vykstantys žmogaus psichikoje. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, žadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei bei mokymosi pasekmėms. Mokytojui labai svarbu mokinio gerų rezultatų motyvacija. Tai vienas iš mokymosi rezultatus lemiančių veiksmų.

Motyvacija yra noras kažką padaryti ir jį lemia veiksmo galimybė patenkinti poreikį, rašoma S. Robbins (2003) „Organizacinės elgsenos pagrinduose“.

Panašiai mano N. L. Gage, D. C. Berliner (1994) „Pedagoginėje psichologijoje“, motyvacija (motivation), numanomi (hipotetiniai) psichiniai procesai, kurie suteikia žmogui energijos, noro veikti, kreipia jo veiksmus, elgesį viena ar kita linkme. Tai poreikiai, interesai, vertybės, pažiūros, siekiai ir polinkiai. Mūsų poreikiai ir siekimas juos patenkinti yra pirmasis motyvacijos šaltinis.

Remiantis „Psichologijos žodynu“ (1993), motyvaciją galima suprasti, kaip elgesio, veiksmų, veiklos skatinimo procesą, kurį sukelia įvairūs motyvai, motyvų visuma.

## 1.2. Pagrindinės motyvacijų teorijos

Išstudijavus mokslinę literatūrą (Gage, Berliner, 1994, Maslow, 2006, Butkienė, Kepalaitė, 1996) ir remiantis kitais šaltiniais, galima išskirti šias pagrindines motyvacijos teorijas:

**Biheivoristų pažiūra.** Šios teorijos atstovas *J. B. Watsonas* manė, kad vaiko poelgius ir tai, kas jame vyksta, lemia tik išoriniai poveikiai. Norint, kad vaikas tinkamai elgtųsi, pakanka jį atskirti nuo visų kitų podirgių ir veikti pasirinktu būdu. Taip galima formuoti ne tik elgesį, bet ir motyvus.

*B. F. Skinneris*, tyrinėdamas elgesio ir išmokymo dėsningumus, nustatė, kad, norint išmokyti konkretaus elgesio, svarbu atrasti tinkamus pastiprinimus jų pateikimo būdą ir kartojimų skaičių. Žmogus, net retai patirdamas jam svarbų pastiprinimą, su tuo susijusią reakciją naudoja visą gyvenimą. Norint pakeisti nepageidaujamą elgesį, būtina pašalinti neigiamo pastiprinimo šaltinius. Galimas pirminis pastiprinimas, pavyzdžiui, maistu, miegu, ir antrinis, pavyzdžiui, pinigais, kitų žmonių pritarimu ir kt. Taigi, stebėdamas žmogaus elgesį ir jį patį, gali suvokti, kokio pastiprinimo jam labiausiai reikia, kad pasikartotų tam tikras elgesys.

Neobiheivoristai *N. E. Milleris* ir *J. Dollardas* siekė išsiaiškinti pagrindinius motyvacijos dėsningumus, kurie pasireiškia kiekvienu atveju. Jie vartojo *draivo* sąvoką. *Draivas* – veiksnys, kuris sukelia veiksmus, bet nelemia jų pobūdžio. Pirminių draivų yra nedaug (pavyzdžiui, alkis), bet dėl jų atsiranda antriniai draivai. Reikšmingiausi iš jų – nerimas ir baimė. Šių neobiheivoristų atlikti tyrimai įrodė didelį žodžio ir kalbos vaidmenį asmenybės motyvacijai. Pasak jų, ištartas arba išgirstas žodis sukelia labai stiprius draivus. Žodžiai yra stiprus pastiprinimas ir padeda susieti skirtingus laiko periodus. Pavyzdžiui, savaitės pradžioje tėvas vaikui pasakė: „Jei tu gerai mokysies visas dienas, sekmadienį mudu plauksime meškerioti“. Vaikas savo pažadą ištesėjo.

Kaip augantį žmogų veikia vienokie ar kitokie pasakymai, priklauso nuo jo individualios patirties. Psichologas niekada neprognozuoja elgesio, nežinodamas aplinkybių, kuriose gyveno ir gyvena vaikas.

**Geštaltistų pažiūra.** *K. Levinas* tvirtina, kad asmenybės pradžia yra energija. Jis sako, kad, tam tikroje asmenybės dalyje atsiradus įtampai, pažeidžiama visos sistemos pusiausvyra. Asmenybė, kaip sistema, skuba pusiausvyrą sugrąžinti ir gausina psichinę energiją. Kai tik susidaro pusiausvyra, energija nebegaminama. Tokią įtampą ir nepusiausvyrą sukelia poreikiai ( pavyzdžiui, fiziologiniai – alkio), ketinimai (pavyzdžiui, baigti namų darbus) arba norai ( pavyzdžiui, labai gerai išlaikyti egzaminą). Poreikių yra tiek, kiek skirtingų ketinimų,

geismų, troškimų bei norų. Kai vienoje srityje poreikis sukelia įtampą, kuri daro spaudimą gretimai sričiai, žmogus pradeda veikti.

Įtampos mažinimo teorija elgesį aiškina kaip siekimą įgyvendinti esminius žmogaus būties poreikius.

**Kognityvinės psichologijos pažiūra.** H. Murray požiūriu, reikmė – tai įtampa, kuri sužadina vidinį organizmo aktyvumą ir nukreipia jį tikslo link. Išsilaisvinti iš susidariusios įtampos padeda „tikslo būseną“ – pasak J. Nuttino, „poreikis – projektas“. Manoma, kad reikmę sužadina tai, ką galima pavadinti „slėgimu“ – išoriniu poveikiu individo elgesiui. H. Murray teigia, kad tie du šaltiniai – reikmė ir spaudimas iš išorės yra tai, ką galima laikyti elgesio šerdimi. Pavyzdžiui, mokinio kasdieninis darbas – iškelti kas rytą vėliavą prie mokyklos. Mokinys jautė: „Tai reikia daryti“. Ta mintis vertė jį atsakingai elgtis. Antra vertus, mokiniai ir mokytojai laukė ir visada tikėjo, jog tas mokinys visada iškels vėliavą. Tai dar labiau stiprino jo atsakingumą. H. Murray nuomone, įsitvirtinusi reikmė turi tendenciją įsiamžinti.

Taigi, kognityvistai pataria klausti savęs: „Kas mane skatina taip elgtis?, Gal mano reikmė?, Kas sustiprina šį mano poelgį?, Koks mano tikslas?“

Todėl mokytojams patariama tapti jautriems mokinių reikmėms, identifikuotis su jais ir rasti vietas savo motyvaciniuose planuose.

J. Kelly aiškina, kad poelgius ir elgesio kaitą suprasti padeda žinojimas, kaip žmogus mano, kaip įžvelgia ir vertina priežastis to, kas atsitiko ar įvyko. Kognityvistų nuomone, už pačią realybę svarbiau yra tai, kaip individas suvokia, kas ir kodėl atsitiko. Tyrimai rodo, kad, jei moksleiviams, kuriuos kankina nerimas, pasisekė atlikti pirmąją užduotį, tai jie geriau išspręš ir antrąją. Nepasisekusi pirmoji užduotis trukdo vaikui atlikti ir antrąją. Mažiau nerimaujantys mokiniai po nesėkmės dažnai pasiekia geresnių rezultatų ir neretai nerūpestingai išsprendžia užduotį po didesnės sėkmės. Taigi, moksleiviai nevienodai suvokia sėkmę ir nesėkmę. Tai veikia motyvaciją, dėmesį, o per juos – pažinimą.

**Humanistinės psichologijos pažiūra.** Humanistinė A. Maslow poreikių hierarchijos teorija sako, kad pirmiausia turi būti tenkinami įgimti pagrindiniai poreikiai. Neįgyvendintas žemesnio lygmens poreikis gali likti dominuojantis ir neleisti išsiskleisti aukštesnio lygmens poreikiui.

A. Maslow teorija padeda mokytojui susilaikyti nuo per greitų ir didelių pastangų, žadinant mokinių mokymosi motyvaciją. Daug mokytojų per dažnai ragina mokinius siekti aukštesnių poreikių, nepatenkinę žemesniųjų. Tai gali nuvilti mokinius, susilpninti jų norą mokytis. Čia lygiai taip pat, kaip ir mokantis meistriško, kurio negalima išmokyti iš karto, o tik pamažu ir po mažą žingsnelį.

A. Banduros dvipusio priešastingumo teorija remiasi pažiūra, kad augančio žmogaus elgesį lemia individo ir aplinkos kintamieji.

Aplinkos kintamieji – tai, pavyzdžiui, mokymosi požymiai, pačios įvairiausios mokymosi bei gyvenimo situacijos, kitų žmonių elgesys. Tai turi įtakos mokinio elgesio kryptčiai, jo veržlumui arba jiems abiem.

Individo kintamieji – tai nekintantys, ilgai trunkantys asmenybės bruožai (pavyzdžiui, poreikis tyrinėti, noras pasiekti gerų rezultatų, kai kurios būsenos – smalsumo, scenos baimė).

Ir vieni, ir kiti gali sukelti tikslingą aktyvumą. Valgis traukia vaiką prie stalo, galimybė gauti gerą pažymį – padirbėti. Stipri motyvacija atsiranda tada, kai individo ir aplinkos kintamieji veikia viena kryptimi.

**Naujausia pažiūra.** Naujausios šiuolaikinės psichologijos požiūriu, žmogus yra tapsme. Žmogaus tikslai, ketinimai ir veiksmai yra už jutimiškai suvokiamos aplinkos.

*M. W. Huntas* nurodo: jei manoma, kad aktyvumą žadina vidinė motyvacija, tai visai nereiškia, kad į žmogaus elgesį galima žiūrėti kaip, pavyzdžiui, siekimą sumažinti įtampą. Jis stebėjo gyvūnus ir vaikus, kai šie patenkinti žaidė. Jų pasitenkinime jis išvelgė būtiną žaidimo sąlygą.

*M. W. Hunto* nuomone, motyvacijos esmė gali būti nesuderinamumas tarp to, kas dabar yra, ir to, kas gali būti suvokta. Jis sako, kad kiekvienas žmogus turi tam tikro lygmens nesuderinamumą, kuris skatina veikti. Pavyzdžiui, termometras rodo vieną temperatūrą, o iš tikrųjų ji yra kitokia. Žmogus ieško „Kodėl taip yra?“ arba „Kas gali atsitikti?“

Mokytojui svarbu, kaip jis mokiniams pristatys naują medžiagą. Kiekvienas mokinys savaip pajus, kuo nauja medžiaga skiriasi nuo ankstesnės. Kiekvieną tą nesuderinamumą reikia įveikti. Kitaip motyvuoto mokymosi nebus.

Pasiekimų motyvacijos tyrimai parodė, kad individui labai svarbūs laimėjimai ir jų akivaizdi išraiška.

*J. W. Atkinson* teigia, kad žmogaus elgesys visada yra motyvuotas.

*B. Weiner atribucijos teorijos esmė* – žmogus kitų elgesį aiškina remdamasis ir asmeninėmis nuostatomis, ir socialinėmis aplinkybėmis. Nuo to, kokias priežastis priskiria savo ar kito žmogaus elgesiui, priklauso žmogaus emocijos ir pažinimas.

Atribucijos teoriją mokiniai taiko dažnai: sėkmės priežasčių ieško savyje, o nesėkmės – išorėje. Būna ir kitaip. Kur ir kaip ieškoma sėkmės ir nesėkmės priežasčių, priklauso nuo ankstesnio patyrimo ir nuo to, ar, vaikui augant, jį supantys žmonės adekvačiai vertino jo poelgius. Per dažna ir neteisinga išorinė kontrolė vėliau verčia mokinį savo poelgio priežasčių

ieškoti išorėje, ir atvirkščiai. Be to, suaugę ir vaikai gyvena bei priiminėja sprendimus ne tuščioje vietoje, jiems turi įtakos kitų žmonių sprendimai ir elgesys.

Egzistenciniu požiūriu (E. Klinger) žmogus siekia emociškai svarbių dalykų ir esminių dvasinių poreikių – saviraiškos, pagarbos, meilės. Be to, jis linkęs įprasinti savo veiksmus, būsenas ir elgesį. Tai yra bendriausias motyvacijos šaltinis, būdingas ir vaikams, ir suaugusiems. Šiuos teiginius patvirtina geri mokymosi rezultatai mokyklose, kuriose vyrauja dvasinė laisvė ir tolerancija, kur atsakingos meilės ir pasitikėjimo atmosferoje nuolat bendrauja mokytojai ir mokiniai, mokykla ir šeima.

Motyvacijų teorijų įvairovė rodo, koks sudėtingas ir kintantis reiškinytis yra mokymosi motyvacija, priklausanti nuo daugelio skirtingų veiksnių.

Mokinio motyvacinė sfera yra sudėtinga jos veiklos skatulių sistema, apimanti įvairius asmenybės aktyvumo lygius. Todėl anot G. Butkienės (1996), tik nuo motyvacijos priklauso, kodėl ta pati užduotis atliekama nevienodai.

Mokytojui reikia apsispręsti: kurios psichologinės motyvacijos teorijos jam vertingiausios, kad įgyvendintų svarbiausius ugdymo ir mokymo(-si) uždavinius; kurie mokymosi motyvacijos žadinimo principai yra svarbiausi ir saugo augančio žmogaus asmenybę bei visuomenę nuo galimų bėdų.

### 1.3. Mokymosi motyvacijos apibrėžtis ir reikšmingumas asmenybei

Mokymasis – pagrindinė moksleivio veikla, sąlygojanti visavertį asmenybės vystymąsi. Sėkmingas mokymasis siejamas su pozityviu savimonės ir kitų asmenybės darinių formavimu. Nuolat patiriantis nesėkmes moksleivis dažnai praranda norą mokytis, silpnėja jo mokymosi motyvacija, o tai neigiamai įtakoja jo tolimesnį gyvenimą, - teigia M. Barkauskaitė, E. Rodzevičiūtė (2004).

G. Kvietkauskienė (2004) teigia, kad mokymas ir mokymasis – sudėtingas procesas, kurio sėkmė ir rezultatai priklauso nuo daugelio veiksnių.

Anot J. Jakucevičiūtės (2006), mokymasis – tai veiklos būdų įsisąmoninimas ir įsitvirtinimas. Jo rezultatas – žinios, mokėjimai, įgūdžiai. Tai darbas, kurio metu išmokstama.

Mokymosi motyvacija, remiantis L. Jovaiša (2007), - vidinių mokymosi paskatų sistema. Pirmieji motyvai susiję su pačiu mokymusi, vėliau motyvacijai poveikį daro domėjimasis mokykla, kolektyvo gyvenimas, užmokyklinis gyvenimas, aplinka, gyvenimo, profesijos perspektyvos. Su mokymu susiję motyvai yra šie: mokymasis tikintis sėkmės, siekiant išvengti nesėkmių, noras parodyti savo mokslinius gebėjimus ir kt. Didelę reikšmę mokymosi motyvacijai turi sąveika su aktualia teigiama ar neigiama situacija. Motyvuota ir pati veikla, užduočių atlikimas, įgūdžiai ir įpročiai. Kai trūksta jėgų įveikti mokymosi sunkumus, aktyvumas mažėja, gali atsirasti motyvų nesimokyti.

Pasak L. Valiukienės, E. Zambacevičienės (2005), mokymosi motyvacijos sąvoka vartojama, kai siekiama paaiškinti moksleivio dėmesį ir pastangas, atliekant įvairias mokytojų skirtas užduotis.

A. Kepalaitės (1996) nuomone, mokiniui reikšminga mokymosi motyvacija tuo, kad padeda orientuotis į tikslą ir suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo ir kokio, akcentuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Bendriausia prasme mokymosi motyvacija vadinama vidinių mokymosi paskatų sistema.

Šiandieniniame pasaulyje vaiko socializacijos ir vertybių formavimosi procese mokykla užima santykinę padėtį, kadangi iš įvairių tyrimų žinoma, kad šiandien didžiausią įtaką daro tokie veiksniai kaip televizija. Tačiau mokykla turi daugiausia galimybių kryptingai formuoti ir keisti mokinių motyvacijos modelius. Mokomąjį – auklėjamąjį darbą mokykloje daugelis mokslininkų laiko vienu iš svarbiausių veiksnių, lemiančių noro mokytis buvimą ir nebuvimą, motyvų bei interesų formavimąsi, - teigia A. Leščinskaitė (2000).

Andreikėnienė (2007), mokymosi motyvaciją suskirstė į:

◇ turinio (įdomus turinys, noras žinoti);

◇ dinaminę (patvarumas, reikiamos emocijos).

M. Pileckaitė – Markovienė (cit. pagal J. Laužiką, 1981) mokymosi motyvus suskirstė į tokias keturias grupes:

- teorinius (noras pažinti nauja, sekimas geru pavyzdžiu, įdomus mokymo dalykas);
- praktinius (noras pasirengti gyvenimui, siekimas turėti geresnes gyvenimo sąlygas);
- prestižo (noras gauti gerą pažymį, būti pripažintam draugų, užimti gerą padėtį kolektyve);
- prievartos ir baimės (baimė būti nubaustam, mokymosi būtinybė).

Pirmų dviejų grupių motyvai yra teigiami, trečios grupės motyvai – neutralūs, ketvirtos – neigiami.

L. Milkintaitė (2004), pateikė mokymosi motyvacijos struktūrą, kurioje pavaizduota, jog mokymosi motyvacijos dalį sudaro pažintiniai motyvai, kurie sujungia visą gaunamą informaciją iš pačio asmens ir jo aplinkos. Gautos informacijos poveikio stiprumas priklauso nuo laimėjimų ir lūkesčių bei kontrolės motyvo teikiamų impulsų, sudarančių esminį mokymosi pagrindą, kurį papildo kitos motyvų grupės. Tyrimai parodė, kad tiek vidinei, tiek išorinei mokinių mokymosi motyvacijai būdinga vienoda stimuliacija, tačiau motyvų priskyrimas vienai ar kitai rūšiai priklauso nuo daiktams bei veiksniams priskiriamų funkcijų, t.y. galimų priežasčių ir padarinių konkrečiose situacijose.

Modernioji didaktika prioritetu nurodo ugdytinių motyvuotumą: mokytojas – supratingas ir atidus partneris; kultūros perėmimas ir perdavimas suvokiamas kaip sudėtingas interpretavimo veiksmas; skatinama visokeriopa mokinio veikla ir pan. Suprantama, kad dauguma mokinių pradeda mokytis su nepaprastu jauduliu, noru ir pasiryžimu. Tačiau palaiptai, o ypač paauglystės laikotarpiu, mokinių aktyvumas gęsta, pedagogai skundžiasi mažėjančiu mokinių domėjimusi, augančiu nenoru mokytis, motyvacijos problemomis. Viena šio fakto priežasčių yra tai, kad mokykloje vyrauja stipriai išreikšta vertinamoji aplinka, o mokymo sistema išreikšta mokinių konkuravimu, teigia A. Strakšytė (2008).

„Minėtus psichologinius mechanizmus svarbu suprasti mokytojams, nes jie patys labiausiai formuoja sėkmės ar nesėkmės motyvaciją, dažniau akcentuodami gabumų, o ne pastangų įtaką mokymosi rezultatams. Lietuvos mokytojai sėkmės motyvacijai ir motyvavimui dar neskiria pakankamai dėmesio“ (Strakšytė, 2008).

M. Barkauskaitės, V. Indrašienės, M. Gaigalienės ir kt. nuomone, manoma, kad ne tik mokytojai, bet ir šeima ugdo asmenybės bruožus ir įtakoja tolimesnį mokymąsi: „sėkmingam mokinių mokymuisi būtina išugdyti vaiko žingeidumą, aktyvumą, dėmesį ir daugelį kitų savybių

namuose, o mokymuisi būtinos individualios mokinio savybės gali tobulėti mokykloje tik sukūrus atitinkamas socialines ir pedagogines sąlygas – mokinį įtraukus į formalų ir neformalų mokymąsi ir situacijas, kai pats mokinys atranda nauja, mokinių poreikius tenkinant patraukliais mokymo metodais ir procedūromis.

R. Žukauskienė (1996) pabrėžia, kad vienu metu sėkmės motyvacija buvo vertinama kaip ilgalaikis asmenybės bruožas. Dabartiniu metu manoma, kad sėkmės motyvacija gali būti pakeista. Tai efektyviai galima padaryti iki paauglystės, kol nesusiformavęs pastovus vientisas savęs vaizdas.

M. Pileckaitė - Markovienė (2003) išskiria motyvacijos stoką kaip vieną iš svarbiausių mokymosi problemų atsiradimo priežasčių.

Taigi, mokymosi motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms.

Pedagogikoje ir psichologijoje šiuo metu keliami ir akcentuojami socialiniai mokymosi aspektai, nes paaugliai ypač išgyvena socialinio įsitvirtinimo poreikį. Todėl viską lemia ta veikla, kuri sėkmingiausiai tenkina šį poreikį. Be to, jie nori greito veiklos rezultato. Mokymosi rezultatai tarsi nutolę, ir ši veikla praranda patrauklumą. Todėl viena iš aktualiausių ir sudėtingiausių paauglio ugdymo problemų yra mokymosi motyvacijos palaikymas bei skatinimas.

Tai ne tik psichologų tyrinėjimų objektas, tačiau motyvų ir motyvacijos problemos domina ir pedagogus.



## 1.4. Motyvacijos rūšys

*Mokymosi motyvai* yra specifiniai. Mokymosi motyvais gali būti tik tie motyvai, kurie tiesiogiai siejasi su mokymosi turiniu arba yra asmeniškai, sąmoningi savęs tobulinimo motyvai. Ateinantis į mokyklą, vaikas bus susidomėjęs mokykla, aktyvia veiks. Metų pabaigoje tie motyvai keičiasi, ima vyrėti noras gauti geresnę pažymį arba susidomėjimas pačiu mokymo procesu. Dėl viso šito mokymosi motyvus mokykloje būtina formuoti ir tirti (Leliūgienė, 2002).

A. Gučas (1990) pabrėžia, kad pagrindinis vaiko motyvas – pats mokymasis, pažinimo interesai, intelektinis aktyvumas, nauji įgūdžiai ir žinios. Pradėjus lankyti mokyklą, šie motyvai skatina vaiką gerai, sąžiningai mokytis.

J. Laužikas (1981) mokymosi motyvus suskirstė į teorines (noras pažinti nauja), praktines (noras pasiręgti gyvenimui), prestižo (noras gauti gerą pažymį), prievartos ir baimės (baimė būti nubaustam, mokymosi būtinybė) grupes.

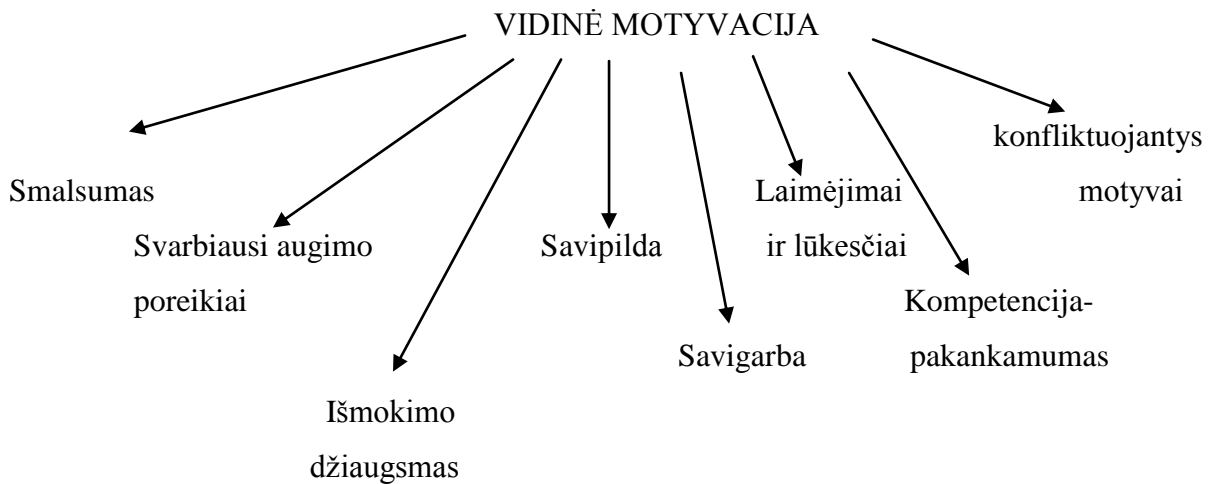
J. Andreikėnienė (2007), kaip ir G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) mano, jog „motyvai sukuria bendrą nusiteikimą mokytis“.

G. Petty (2006) knygoje „Šiuolaikinis mokymas“ rašoma, jog mokytojai motyvaciją laiko svarbiausiu efektyvaus mokymosi veiksmu.

Mokytojui neužtenka turėti supratimo apie mokinių motyvaciją. Jis priverstas kiekvieną dieną ieškoti būdų kaip įtraukti mokinius į mokomąją veiklą ir kūrybą. Tai turėtų būti mokytojų tikslas, - „padėti mokiniui lengvai, su malonumu kopti mokymosi ir saviraidos laiptais, vis labiau jaučiant savo identiškumą ir vidinių galių skleidimąsi“, - teigia G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996), nes L. Rupšienės duomenimis (1996), dauguma moksleivių ( 95 proc. ) nori eiti į pirmą klasę, bet per ketverius mokymosi metus noras mokytis gerokai sumažėja, nes jiems nepatinka pamokos, mokytojai, popamokinė veikla.

Motyvacija gali būti *vidinė* ir *išorinė*. Anot N. Gage, D. Berliner (1994), motyvacija – *esmingoji vidinė* ir *neesmingoji išorinė* – veikia ir asmens savivoką, ir jo savybes. Jei žmogus galvoja, kad elgesio priežastys glūdi jame pačiame, jis pats kontroliuoja savo elgesį, tada motyvacija yra esmingoji vidinė. O jei mano, kad elgesį lemia išorinės jėgos, tada motyvai yra neesmingi išoriniai. Elgesio motyvų suvokimas yra svarbus, nes jie lemia žmogaus elgesį.

**Vidinė motyvacija.** Remiantis moksliniais šaltiniais, galima sudaryti vidinės motyvacijos schemą:



**1 pav.** Vidinės motyvacijos rūšys (pagal Butkienę, Kepalaitę, sudaryta darbo autorės)

G. Butkienė, A. Kepalaitė (1996) išsamiai aprašė vidinės motyvacijos požymius. Kai kurie motyvai kyla iš paties subjekto. Yra poreikis suvokti, poreikis manipuluoti, poreikis tyrinėti. Vidinė *smalsumo* motyvacija išryškėja ankstyvosios vaikystės metais. Vaikai ieško naujų patyrimų, mėgsta mokytis naujų dalykų, mėgaujasi sprendami kryžiažodžius. Žmogus mėgsta tai, kas skiriasi nuo to, ką jis daro, jei tie skirtumai ne per dideli. Kai stimulai labai tolimi ir keisti, domėjimąsi pakeičia nerimas. Paprasčiausią smalsumą galima sužadinti klausimais, ypač netikėtais. Daug padeda džiaugimasis tyrinėjimais.

Motyvai, nors ir kokie jie būtų, visada yra susiję su *svarbiausių*, fiziologinių, ir aukštesniųjų, *dvasinio augimo*, poreikių patenkinimu. Remiantis A. Maslow poreikių hierarchijos teorija, kad mokinys norėtų mokytis, būtų smalsus, turėtų stiprų poreikį viską suprasti mokydamasis, reikia, jog būtų patenkinti visi kiti žemesnio lygmens poreikiai, t. y. kad būtų sotūs ir pan.

Kai kurie motyvai atsiranda ir keičiasi mokantis arba įsigilinus į savo elgesį ar gyvenimo būties klausimus.

Stipriausią vidinę mokymosi motyvaciją sukelia vidinis *džiaugsmas*, *lydintis išmokimą*. Daugelis psichologų tai vadina vidiniu pastiprinimu. Tai yra savipildos poreikio, kaip vidinės valios ir išminties energijos skleidimosi, įgyvendinimas.

Veiksmingiausia ir prasmingiausia mokymosi motyvacija yra susijusi su gyvenimo prasmės jausmu ir pačių žmogiškiausių vertybių įsisąmoninimu. *Savipilda* kyla dvasinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, kai visiškai įsisąmoninamas asmeniškasis patyrimas ir atsiranda

galimybė savarankiškai spręsti. Tokią mokymosi motyvaciją palaiko nuolatinis konkrečių norų ir tikslų savarankiškas pasirinkimas bei įsisąmoninimas ir su tuo susijęs atsakingumo jausmas. Svarbu, kad vaikas pajustų, jog jis pats gali pasirinkti tikslą, dėtų pastangas jam įvykdyti ir kontroliuoti, kaip pavyko veiksmai ir koks rezultatas.

Vaikas ieško kontaktų su kitais žmonėmis, nori su jais suartėti, reikštis grupėje, būti mylimas, nori užsitikrinti vienmečių pasitikėjimą. Ir suaugęs, ir vaikas nori, kad kiti jį pripažintų ir priimtų tokį, koks jis yra, nori turėti gerą vardą. *Savitarbos* motyvas stiprina pasitikėjimą savimi, pajėgumą, įsitikinimą, kad esi kitiems reikalingas ir naudingas. Kai šie siekimai ribojami, išgyvenamas silpnumas, bejėgiškumas arba menkavertiškumas. Vaikas ir suaugęs žmogus bus neramus, nepatenkintas, jei negalės siekti savo svarbiausių tikslų, daryti tai, ką jis pajėgia. Šis motyvas ypač veiksnius paauglystėje ir jaunystėje, kai pradedamas suvokti ir įsisąmoninti savo kūrybinis pajėgumas (Gučas, 1990).

Siekimas yra nuolatinis procesas. Mokinys, kaip ir suaugęs, nori matyti savo laimėjimų rezultatą – ne tik siekti, bet ir pasiekti tikintis, kad jis nebus blogesnis už numatytą. *Laimėjimų motyvacijai* priklauso viltis arba *lūkestis*, kad tikslas bus pasiektas be nusivylimų, dalinių pralaimėjimų. Dėl to, laimėjimo motyvacijai būdingos sėkmės vilties ir nesėkmės baimės emocijos. Vaikas, kuriam sekasi ir kurio veikla sėkminga, supranta, kad tai priklauso nuo jo aktyvumo, įdėtų pastangų. Žinodamas ryšį tarp savo pastangų ir rezultatų, ateityje jis gali labiau pasistengti, kad pasiektų tikslą. Pasak N. L. Gage, D. C. Berliner (1994), aukščiausia motyvacija išryškėja visiškai neapibrėžtomis naujomis situacijomis. Šie abu dėsniumai aiškiai matyti kompiuterių žaidimuose, kur kiekviena situacija šiek tiek pažįstama ir truputį nauja, kiekvienas žingsnis gali būti ir sėkmingas, ir nesėkmingas, bet dažniau sėkmingas nei nesėkmingas. Tyrimai rodo, kad dažnos nesėkmės sukelia nesėkmės motyvaciją, susijusią su nuolatine nesėkmės baime. Tai labai susilpnina mokinio norą mokytis. Tada geriausia pirmoji pagalba vaikui – leisti patirti sėkmę.

Reikšminga ši motyvacija ir D. Myers (2000). Anot jo, reikia leisti mokiniui pajusti sėkmę, nes „laimėjimų motyvacija: troškimas atlikti viską labai gerai, tobulinti savo įgūdžius ir mąstymą, valdyti padėtį ir greitai pasiekti aukštą lygį“.

Ar darbas sėkmingas ar nesėkmingas, mokinys gali suprasti tik lygindamas savo rezultatus su kitų mokinių, dirbusių panašiomis sąlygomis, rezultatais. Tada vaikas sėkmės ar nesėkmės priežastimi laiko savo vidines psichines ypatybes arba išorines sąlygas. Mokinys, kuris dažnai savo nesėkmę priskiria išorinėms priežastims (pavyzdžiui, uždavinio sunkumas), vis labiau nepasitiki savo sugebėjimais, vidinėmis psichinėmis jėgomis. Tai labai silpnina jo mokymosi motyvaciją ir viltį, kad darbą lydės sėkmė. Sumanūs mokytojai gali padėti mokiniui

kitaip pažvelgti į save, savo galias. Pakilti mokytojo, draugų ir savo akyse. Tai labai svarbu vaiko tolesniam mokymuisi.

Kitas svarbus vidinis mokymosi motyvas – *kompetencija*. Mokiniam malonu atlikti užduotis gerai. Kuo dažniau mokinys mato savo įgūdžių ar kitų mokymosi rezultatų gerą kokybę, tuo labiau stiprėja jo noras ir toliau gerai tai daryti. Pasak A. Banduros, mokytojai yra pagrindiniai vaikų laimėjimų vertintojai, tačiau mokiniai supranta, kad jų vertinimas priklauso nuo informacijos konteksto ir jų ankstesnės patirties. Ugdytiniam, kurie jaučiasi menkesni mokytojų akyse, pedagogai turėtų akcentuoti, kad jų sėkmė priklauso nuo jų pačių pastangų. Tokiems mokiniams sumanūs mokytojai kuria sėkmės situacijas ir sudaro sąlygas, kad jie patys rinktųsi užduotis, kad įrodytų sau, ką jie gali pasiekti (Butkienė, Kepalaitė 1996).

Susidarius tam tikrai bendravimo atmosferai klasėje, dauguma moksleivių kenčia dėl *konflikto* tarp savo poreikių gauti gerus pažymius ir būti mylimiems.

Kitas bendras konfliktas: *priklausomumas* ir *nepriklausomybė*. Mokiniai pasijunta blogai, kai mokytojas per daug patarinėja arba kai visiškai nebesirūpina, ką ir kaip jie daro. Pagrindinis tokio konflikto požymis – nepasitenkinimas be aiškios priežasties.

E. Jensen (2001) išskiria kitokius motyvacijos šaltinius:

- suteikti mokiniams galimybę patiems spręsti ir rinktis;
- atsižvelgti į mokinio reikmes ir tikslus;
- neventi stiprių emocijų;
- leisti dirbti grupėmis;
- skatinti smalsumą;
- skatinti tinkamai maitintis;
- remtis įvairiais protiniais gebėjimais;
- kontroliuoti mokinio nuotaikas;
- skatinti tikėtis sėkmės ir daug kitų motyvuotų šaltinių.

***Išorinė motyvacija.*** Neretai moksleiviai vadovaujami motyvais, kurių pradžia slypi jų aplinkoje, kitų žmonių laikysenoje bei tarpusavio santykiuose.

Krikščioniškosios etikos požiūriu poelgis, kylantis iš išorės paskatų, o ne iš savo vidinio jausmo ir apsisprendimo, neturi jokios moralinės vertės (pavyzdžiui, jei vaikas atlieka namų darbus verčiamas tėvų).

Kita dalis mokinių vadovaujami baimės motyvu. Jie lanko mokyklą tik todėl, kad bijo būti nubausti. Tai sukelia didelę sumaištį jų pasaulyje bei kitokias fizines ir dvasines negalias.

G. Butkienė (1996) teigia, kad tik tolima motyvacija – ateities, gyvenimo prasmės – teikia jėgų nugalėti kasdienes sunkumus, džiaugsmingai mokytis, augti harmoningai, laisvai kuriančiai atsakingai asmenybei, sugebančiai palaikyti harmoniją. Svarbu, kad vaikas ir žaisdamas, ir mokydamasis, ir dirbdamas jaustųsi esąs žmogus ir galėtų kiekvieną sykį žengti keturis žingsnius:

- Įsisąmoninti save (ką jaučiu, ką ir kaip darau, ko vengiu, ką noriu toliau).
- Savarankiškai apsispręsti, ką ir kaip toliau daryti.
- Išgyventi atsakomybę dėl savo pasirinkimo ir pasekmių.
- Jaustis reikšmingu žmogumi, siekiančiu įprasinti save gyvenime.

Motyvacija, tiek vidinė, tiek išorinė veikia individo savivoką ir savybes, todėl vienas mokymosi motyvų turėtų būti noras įgyti žinių ir siekis ateityje tapti visaverčiu žmogumi.

### **1.5. Mokymosi motyvacijos veiksniai ir slopinimo, žadinimo būdai**

Kaip teigia mokslininkai ir pedagogai praktikai, mokymosi motyvaciją ypač sustiprina laukiama sėkmė. Nuolatinė sėkmė, t. y. ta, kuri patiriama be jokių proto ir valios pastangų, mažiau reikšminga, kartais po jos mokymosi motyvacija susilpnėja. Tai susiję su mokinio didžiausiais tikslais, kurie atitinka jo galimybes, bei emocijomis.

„Bendrojoje psichologijoje“ (1986) rašoma, kad norint ko nors išmokti pačiam ar išmokyti kitus, pirmiausia turi būti palanki motyvacija, t. y. kad kiltų noras išmokti.

Antras veiksnys, be kurio neįmanoma išmokti, yra pratybos, t. y. veiksmų kartojimas.

Trečiasis būtinas išmokimo veiksnys – pastiprinimas, arba paskatinimai.

L. Jovaiša (1994) išskiria psichologines, fiziologines, socialines ir pedagogines veiksmų grupes, kurios turi didžiausios įtakos ugdytinio mokymosi rezultatams.

Labai daug straipsnių ir mokslinio pobūdžio leidinių, kuriuose pirmiausia gilinamasi į pedagogines ir psichologines pozityvios mokymosi motyvacijos formavimosi prielaidas.

A. Juška (1977), gilindamasis į paauglių noro /nenoro mokytis problemas, pirmiausia pabrėžė pamoką, kaip pedagogo vadybinės veiklos svarbiausią elementą. Jo teigimu, mokinius galima sudominti pamoka, jei mokytojas dėstys įdomiai savo dalyką: „emocionalus, vaizdus naujos medžiagos perteikimas sudomina mokinius, jie noriai mokosi, lengviau įsimena...“ Taigi, įdomus ir iš jo kylantis pasitenkinimas stiprina mokymosi motyvaciją, tačiau kaip nurodo R. Auškelis (1998), mergaičių ir berniukų mokymosi

motyvacija priklauso nuo skirtingų dalykų: berniukai labiau vertina laisvas temas pamokose. Mergaitės nori konkrečių užduočių. Iš vienos pusės, toleruoti šiuos poreikius, iš kitos pusės, pratinti prie veiklos, turinčios garantuoti bendrą ugdymo tikslą, irgi yra tam tikra pedagogo vadybinių gebėjimų išraiška, leidžianti puoselėti mokymosi motyvaciją.

N.L.Gage, D.C. Berliner (1994), išskiria penkiolika motyvacijos stiprinimo būdų, kurie vartojami mokykloje:

- ◇ pradedant pamoką pateikti mokiniams motyvaciją pagrindžiančius argumentus;
- ◇ pasakyti mokiniams tiksliai, kaip norima, kad būtų atlikta;
- ◇ išmokyti mokinius kelti sau trumpalaikius tikslus;
- ◇ naudoti žodinius ir raštinius pagyrimus;
- ◇ protingai naudoti testus ir pažymius;
- ◇ paversti kapitalu nežinomybės, atradimo, smalsumo, tyrinėjimo, valdžios ir vaizduotės žadinantį poveikį;
- ◇ retkarčiais pasielgti netikėtai;
- ◇ patenkinti apetitą (duoti mokiniams mažą pavyzdį atlygio prieš jiems pradedant mokytis);
- ◇ pavyzdžiams naudoti žinomą medžiagą;
- ◇ kalbant apie sąvokų ir dėsnių taikymą, pavyzdžius parinkti iš neįprasto, netikėto konteksto;
- ◇ skatinti mokinius naudoti tai, ką jie jau yra išmokę;
- ◇ naudoti vaidmenų ir kitokius žaidimus;
- ◇ kiek galima mažinti konkuruojančių motyvacijos sistemų patrauklumą;
- ◇ mažinti bet kokias nemalonus mokinio įsitraukimo į darbą pasekmes;
- ◇ suprasti mokyklos socialinį klimatą.

Įsigilinus į N. L. Gage ir D. C. Berliner išvardytus motyvacijos stiprinimo būdus, akivaizdu, kad dauguma jų siejama su veikla pamokose, pavyzdžiui: pamokos pradžioje ypač reikšminga pabrėžti su perspektyva (artimąja, tolimąja) turinčius veiksnius, t. y. pamokoje įgytų žinių ir įgūdžių reikalingumą; akcentuojamas veiklos kryptingumas, aiškumas ir tikslumas, darbas etapais, t. y. keliant trumpalaikius tikslus, kad būtų galima įvertinti pasiekimus ir kartu ryškėtų tolimesni mokymosi žingsniai; rėmimasis įgytomis žiniomis, patirtimi ir kt. Visa tai pirmiausia siejasi su bendradidaktiniais (prieinamumo, sistemingumo ir nuoseklumo, kryptingumo, gyvenimiškumo, perimamumo ir perspektyvumo, mokymosi sąmoningumo ir aktyvumo, moksliskumo...) principais. Be to, motyvatorių sąrašė reikšmingais mokiniu laikomi žodiniai ir rašytiniai pagyrimai, testavimo rezultatai ir pažymiai, žaidimai kaip ugdymo metodai ir kt. Tuos vadybinės veiklos niuansus pamokoje

labai dažnai pabrėžia ir lietuvių mokslininkai. Pavyzdžiui, J. Vaitkevičius (2008) teigia, kad efektyvus būdas aktyvinti mokinius mokytis yra jų įtraukimas į aktyvią veiklą – žaidimus. Anot autoriaus, žaisdamas, atrasdamas problemas ir jas spęsdamas mokinys pats save stimuliuoja ir aktyvina mokymo(si) procese. Žaidimus, kaip mokymo metodą ir kaip vieną iš efektyvių mokymo proceso aktyvinimo būdų, galima plačiai panaudoti ne vien kaip žinių perėmimo, mokymosi motyvacijos bei mokymosi nuostatų skatinimo būdą, bet ir kaip metodą, efektyviai veikiantį visą mokinio asmenybę, jo ugdymą, t. y. protinių galių, išradingumo, valios lavinimą, savarankiškumo, noro veikti, tobulėti skatinimą ir kt.

Labai svarbu, kad vaikas mokydamasis galėtų sužinoti, ar jis taisyklingai atlieka veiksmus. Psichologiniai tyrimai rodo, kad grįžtamasis ryšys, taikant patvirtinimo principą, pagreitina mokymąsi ir priartina išmokimą. Grįžtamasis ryšys ir pastiprinimas kartu veikia vaiko mokymąsi ir jo motyvaciją. Mokytojo pasakymai, kad atsakymas klaidingas, ir tai lydinti kritika, vaiką veikia kaip dviguba bausmė. Taigi, pranešant apie tai, ar veiksmai atlikti teisingai, svarbu atsižvelgti į mokinio poreikį tai sužinoti. Mokiniam, kurie abejoja ir netiki savo sprendimo teisingumu, būtina sakyti tiesą, kad galėtų drąsiai toliau dirbti.

Tyrimų duomenimis, mokymo procese aktualu nepastiprinti klaidų. Žodžiais reiktų fiksuoti tik gerąją patirtį. Teigiamas pastiprinimas žadina mokinio aktyvumą per jo pasitikėjimą savimi bei savigarbos jausmą, sustiprina norą mokytis ir brandina mokymosi motyvaciją. Kritikavimą, užgauliojimą, barimą psichologai vadina neigiamu pastiprinimu. Dėl jo vaikui mokytis pasidaro daug sunkiau ir dar labiau sumažėja noras mokytis. Pagyrimai ir pagalba vaikui po kritikos yra nebeveiksmingi. Kritika lėtina mokymosi tempą ir didina suklydimų skaičių (ŠMM tyrimas. „Nesėkmingo mokymosi mąstai ir priežastys“).

Gyvenimo patirtis rodo, kad vaikai maloniai įsitraukia į veiklą, kurią suvokia kaip laisvai pasirinktą. Apdovanojimas, kuris suvokiamas kaip kontrolės priemonė, mažina susidomėjimą ir pasitenkinimą tuo, kas daroma. Vadinasi ir pagyrimas, skatinimas kaip ir priešingi veiksmai (kritika, peikimas, bausmė) turi būti ne momentinė pedagogo (tėvų) emocinė išraiška, o gerai apgalvotas vadovavimo ugdomajam procesui žingsnis. Tai labai aiškiai pabrėžiama C. Rogers moksliniuose darbuose, iš kurių sau idėjų semiasi ne viena lietuvių mokslininkų karta. Jis teigia, kad elgesį visada lemia momento, dabarties ir praeities potyriai bei išgyvenimai. Tai suvokus, pasidaro aišku, kad nuolat kontroliuojantys, kritikuojantys ir pernelyg reiklūs tėvai bei mokytojai slopina vaiko norą mokytis ir jo asmenybės brandimą. Jo stebėjimai parodė, kad, žmogui įsisąmoninant asmenišką patyrimo, formuojasi Aš struktūra, išsiplečia asmenybės dalis, kuri padeda organizuoti ir kontroliuoti kitą žmogaus elgesį ir veiksmus. Priešingai, nuslopinti jausmai gali užvaldyti vaiką, užgoždami jo svarbiausius tikslus ir motyvus.

C. Rogers siūlo prisiminti, kad esant svarbiausiom dvasinėm vertybėm, galima prasminga ir pastovi mokymosi motyvacija. Jos pradžia – meilė ir pagarba, leidimas vaikui visada jaustis reikšmingu žmogumi.

C. Rogers nurodytų dvasinių vertybių – meilės ir pagarbos – įgyvendinimas labai dažnai praktikoje siejamas su pažymio problema. W. Glasserio nuomone, pažymiai turėtų atspindėti visus sugebėjimus.

Ilgą laiką manyta, kad jie visada tiksliai atspindės mokinio žinias ir gebėjimus. Iš tikrųjų, psichologiniu požiūriu pažymys gali atlikti dvi funkcijas: atspindėjimo ir lavinančiąją. Atspindėjimo funkcija atlieka, kai tiksliai atspindi žinių apimtį, gilumą, sąmoningumą ir sugebėjimų lygį. Lavinančioji pažymio funkcija – kai mokinys gauna vertingų patarimų. Todėl prie pažymių turi būti parašyti konkretūs patarimai.

R. Stasaitienė (2001), straipsnyje „Mokymosi motyvacija, jos skatinimas, neformalus vertinimas“ siūlo tokius vertinimo būdus, kurie veda ugdytą tinkama linkme:

- a) stebėjimas, užrašymas, apibūdinimas;
- b) aplankai su darbų pavyzdžiais;
- c) bendri mokinio ir mokytojo aptarimai;
- d) mokinio paties savęs įvertinimas;
- e) testai.

P. Dereškevičius, V. Rimkevičienė, V. Targamadzė (2000), nurodo keletą aplinkybių, kurios slopina mokinių norą mokytis, todėl jų reikėtų vengti, siekiant mokymosi motyvuotumo. Tai:

- *mokymo proceso ydos*: monotonija, nuobodulys pamokose, nesėkmės moksle;
- *santykiai su mokytojais*: nesutarimai, baimė būti išbartam, dėmesio, konsultacijų stoka, baismės;
- *santykiai su bendraamžiais*: įžeidinėjimai, nesantarvė, prievarta.

G. Butkienė (1996) mano, jog mažas nerimas ir nedidelė nesėkmės tikimybė turėtų būti, bet mokymasis kiekvienam turėtų baigtis sėkme – išmokimu.

R. Civinskas (2006), pateikia keletą pavyzdžių, kurie slopina mokinio norą mokytis: anot vaikų, juos labai veikia neigiamai mokytojo nerašymas geresnio pažymio, parodydamas, kad jis nepageidaujamas. Dažnai mokytojas nenori užmegzti su mokiniu kontakto ir aprėkia ir t.t. Tiek aktyvus, tiek pasyvus, kai kurių mokytojų elgesys, „gerokai prisideda prie to, kad netenkama motyvacijos mokytis ir lankyti mokyklą“. Ne vienas pedagogikos specialistas savo moksliniais tyrimais yra nustatęs, jog „daugelis mokinių mano, jog jie mokytųsi geriau, jeigu mokytojai geriau išaiškintų medžiagą pamokoje ir tiksliau nurodytų, ką reikia išmokti.



Mokiniai nori mažiau laiko užimančių namų darbų, skundžiasi mokytojų neobjektyvumu, nedraugišku nusiteikimu“ (Auškelis, 1998).

Sudėtingos mokymo programos ir vadovėliai, perkrovimas mokomąja medžiaga – kelia mokiniui nenorą mokytis. Daugelis mokytojų ir vaikų pažymi, jog viena svarbiausių nenoro mokytis priežasčių yra per didelis skaičius mokinių vienoje klasėje, teigia L. Rupšienė (1994, Dora. Šeima. Mokykla).

G. Petty (2006) praktiniame vadove „šiuolaikinis mokymas“ ne tik vardija veiksnius, kurie smukdo mokinių motyvaciją, bet ypač pabrėžia tuos, kurie padeda pasiekti rezultatų mokinių motyvacijai gerinti:

- sėkmė (pasidžiaugti sėkme, pagirti ir paskatinti už atliktą darbą);
- tikslingumas ( mokinių suvokimas, kad mokydami dalyko, jie turi asmeninės naudos, mokiniai turi galimybę mokytis to, ko nori)
- malonumas (pamokoje vyrauja įvairovė, daug dėmesio skiriama aktyviai mokinių veiklai, mokomąjį dalyką sieti su mokinių gyvenimu, pamokos pradžioje sužadinamas smalsumas, mokiniai gali atskleisti savo kūrybinius gebėjimus, vyksta kolektyvinė veikla)
- paskatinimas (mokiniai skatinami pagyromis, sėkmės sulaukiama iš karto atlikus užduotį, suteikiama galimybė patenkinti savo vertės poreikį)
- tikslai ( mokinių atsakomybė už mokymąsi, nustatomų tikslų įgyvendinimas ir pagyros už juos, nustatomos tikslios atsiskaitymo darbų datos, mokinių supratimas, koku tikslu siekiama tikslo).

G. Petty išvardytieji mokymosi motyvatoriai labai artimi N. L. Gage ir D. C. Berliner nurodytiems būdams, vartojamiems ugdytinių motyvacijai skatinti.

Kad mokytojams būtų lengviau motyvuoti ugdytinius, išskiriamos tokios prielaidos (G. Butkienė, 1996):

- gera atmosfera;
- gerumas, garbingumas;
- palankumas ir bendravimas;
- bendradarbiavimas, savitvarda;
- proga sėkmei;
- patarimai.

## 1.6. Mokytojo vadybinės veiklos funkcijos mokymosi motyvacijai skatinti

Mokytojas – mokymosi procesų vadovas ir skatintojas, kuris numato perspektyvas ir priemones tikslams pasiekti, derina mokymo ir mokymosi būdus, moko ugdytinius, kaip mokytis, skatina kūrybiškumą ir norą tobulėti ugdytinio pasirinktomis sąlygomis (Tumėnienė, Janiūnaitė, 2000). Todėl galima teigti, jog mokytojas yra vadybinės funkcijos atlikėjas.

*Vadovavimas*, anot S. P. Robbins (2003), - tai gebėjimas paveikti grupę, kad ji įgyvendintų iškeltus tikslus. Tai patvirtina, kad mokytojas turi kompetenciją mokymo/si procesui valdyti.

*Kompetencija* – individo žinios, mokėjimai, įgūdžiai, požiūriai, asmeninės savybės bei vertybės, lemiančios jo kvalifikacijos raišką arba gebėjimą veikti. Mokymo proceso valdymo kompetencija siekia valdyti konfliktus ir priimti sprendimus, tikslingai taikyti šiuolaikines ugdymo technologijas ir mokymo metodus, suprantamai mokiniui perteikti reikalingą informaciją, taikyti įvairias ugdymo strategijas, plėtojančias mokinių kritinį mąstymą, problemų sprendimą ir kūrybiškumą.

Mokytojas yra pagrindinis švietimo ir mokyklos tobulėjimo veiksnys, nuo kurio priklauso mokinių asmenybės vystymasis. Permainos Lietuvos gyvenime neišvengiamai kelia naujų reikalavimų visai ugdymo sistemai, vadinasi, ir mokytojui. Sėkmingą reformos pobūdį gali laiduoti tik mokytojas – jo asmenybė, profesinė kvalifikacija, požiūris į darbą. Labai svarbu, koks mokytojas bus šalia vaiko, padės jam mokytis, tobulėti. Mokytojo asmenybė, asimiliuojanti savyje mokslą, meną, dvasines vertybes, daro mokiniams didžiulę įtaką. Beveik viskas, kas vyksta klasėje, yra veikiama mokytojo nuotaikos ir išorinio elgesio, lūkesčių ir paaiškinimų, reakcijų į mokinius (Grendstad, 1996).

Mokytojai ne tik perteikia, bet ir plėtoja, apibrėžia ir naujai aiškina ugdymo turinį. Pedagoginis darbas sudėtingas ir sunkus, turi didžiulės reikšmės šiuolaikinei tautos ir visuomenės kultūrai, bendrai pažangai ir atskiro individo likimui dabartinėje mokslo, technikos, socialinio bei dvasinio gyvenimo situacijoje. Vadinasi, nuo mokytojo požiūrio į darbą priklauso, ko išmoks mokiniai, kokie bus ateities piliečiai. Iš mokytojo tikimasi profesinės veiklos, su kuria siejami tam tikri asmenybės bruožai (empatija, komunikabilumas ir pan.). Mokytojo darbo klasėje kokybė, mastas ir lankstumas tiesiogiai susiję su jų profesine branda, asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu. Aukščiausią vidinę motyvaciją turintys pedagogai jaučiasi tinkami profesijai ir yra patenkinti darbu. Labai svarbu, koks mokytojas bus šalia vaiko, padės jam mokytis tobulėti. Beveik viskas, kas vyksta klasėje, yra veikiama

mokytojo išorinio elgesio, lūkesčių ir paaiškinimų, reakcijų į mokinius. Mokytojai ne tik perteikia, bet ir plėtoja, apibrėžia ir naujai aiškina ugdymo turinį. Todėl mokiniui norinčiam įsiminti informaciją, yra labai svarbu, kaip ji bus pateikta, todėl svarbus pats mokymo proceso organizavimas, kuriam nuolat ruošiasi pedagogas. (Milkintaitė, 2004). Anot jos, apie mokytojo asmenybę galima rasti daug literatūros, tačiau labai mažai rašoma apie mokytojo vadybinę veiklą, mokinių mokymosi motyvacijos problemoms spręsti. Tai patvirtina literatūros stoka šiais klausimais.

Mokytojai ir mokiniai beveik pusę savo aktyvaus laiko praleidžia klasėje, ir čia jie visuomet sąveikauja. Mokytojai veikia mokinius, o mokiniai – mokytojus; mokiniai santykiauja tarp savęs ir su įvairia mokymo medžiaga. Tai, ką jie dažniausiai įsimena, nebūtinai yra perteikta mokytojo. Mokytojų pasirinktos struktūros, diegiamos klasėje, ir procesai veikia klasės raidą ir tai, kokios čia įsigali socialinio ir akademinio mokymosi normos. Mokytojų pastangos sukurti klasės aplinką, tinkamą našiam darbui turi didelės reikšmės mokymosi motyvacijai. Tokiai aplinkai būdinga:

- 1) bendras klimatas, kai mokiniai pasitiki savimi, bendraamžiais ir klase;
- 2) struktūros ir procesai, kai patenkinami mokinių poreikiai, o mokiniai stengiasi ryžtingai atlikti akademinės užduotis bei bendradarbiauja su mokytojais ir kitais mokiniais;
- 3) aplinka, kurioje mokiniai įgyja būtinų grupės ir tarpusavio bendravimo įgūdžių, kad galėtų įvykdyti grupės reikalavimus klasėje (Arends, 1998).

Mokinių susidomėjimą siedamas su mokymosi medžiaga ir mokinių interesais, mokytojas gali daug ką padaryti. Žaidimai, galvosūkių ir kitokia motyvaciją žadinanti veikla yra šiuolaikinio mokytojo profesinės veiklos būdas, sudominantis mokinius per pamokas. Mokinių susidomėjimą taip pat palaiko įvairi veikla (išvykos) ir mokymo metodai (diskusijos). Skatinant mokinių susidomėjimą, reikia saugotis per didelio gyvumo ir naujumo, kurie blaško mokinių dėmesį. Mokytojai, pateikiantys tik juos dominančią medžiagą, neleidžia užsimegzti naujiems mokinių interesams (Arends, 1998).

Mokytojai, norėdami *sėkmingai valdyti klasę*, negali pasikliauti tik taisyklėmis, metodais ar kitomis priemonėmis. Sėkmingą valdymą lemia gebėjimas daryti įtaką kitiems: mokinių įtaką aplinkai, o mokytojo – mokiniams, t. y. paveikti mokymosi tempą, optimizuoti užduočių gausumą ir įdomumą. Sėkmingą klasės valdymą lemia atidus, kruopštus, apgalvotas veiklos planavimas, kryptingas laiko paskirstymas įvairiai mokymosi veiklai, aplinkos parengimas, dėmesys besimokančiųjų motyvacijai. Visa tai laiduoja gebėjimą valdyti klasę, išvengti įvairių trukdymų bei drausmės problemų (Teresevičienė, Gedvilienė, 2003). Pasak autorių, mokiniai klasėje siekia patenkinti savo poreikius bendraudami su mokytoja. Mokymasis grupėje yra viena

iš galimybių, leidžiančių poreikių tenkinimo klausimus spręsti mažoje darbingoje grupelėje, netrukdam mokytojui. Mokydamiesi mažoje grupėje, bendraklasiai pratinasi būti atsakingi už savo elgesį, asmeninį ir socialinį tobulėjimą.

L. Jovaiša (2001) teigia: „jei mokymas mokykloje bus labiau skatinamas pasirengimo gyvenimui vertybėmis, o ne tik pažymiu, ne tik antramečiavimo baime, jeigu į mokinį bus atsakingiau žiūrima kaip į būsimąjį veikėją ir veiksmingiau rūpinamasi jo ateitimi, antramečiavimo bei motyvacijos problemos darysis vis lengvesnės“.

N. M. Grendstad (1996) daug dėmesio skyrė vaizduotei, kuri, jo manymu, labai svarbi mokymo procese, nes „vaizduotės dėka galima aptikti savo žinių spragas. Šios spragos veikia motyvuojančiai – kyla noras įgyti daugiau žinių apie tai, su kuo susiduriama vaizduotėje“.

A. Hargreaves (1998), kitaip nei N. M. Grendstad, mano, jog svarbiausia mokykloje vaidmenį atlieka kultūra, nes, „norėdami suprasti mokytojo veiksmus ir jų priežastis, privalome suprasti ir mokytojų bendruomenių darbo kultūrą, kurios dalis jie yra“. Mokymo kultūros padeda suteikti prasmę, paramą ir tapatumą mokytojams bei jų darbui. Mokymo kultūra, santykiai tarp mokytojų ir bendradarbių yra vieni iš svarbiausių mokytojų darbo ir gyvenimo lavinamųjų aspektų. Jie sukuria gyvybiškai svarbų kontekstą mokytojams tobulėti ir mokytojauti. Tai, kas vyksta klasėje, neatsiejama nuo to, kas vyksta už klasės. Mokytojo kultūros turinį sudaro esminiai požūriai, vertybės, įsitikinimai, įpročiai, veiklų atlikimo būdai, kurie išreiškiami mokytojų mąstymu, kalbėjimu ir veikla.

G. Petty (2006) pateikia praktinių patarimų mokytojui, veiklos organizatoriui, kaip skatinti mokinių susidomėjimą pamokoje:

- pačiam mokytojui rodyti susidomėjimą ir entuziazmą;
- skatinti mokinių smalsumą, o ne sausai dėstyti faktus;
- tai, ko mokoma, priartinti prie kasdienybės; rodyti tikrus daiktus, demonstruoti pritaikomumą videofilmais, eiti į ekskursijas, kviesti svečius ir t. t.;
- pasinaudoti mokinių kūrybiškumu ir saviraiška;
- skatinti mokinių aktyvumą;
- mokymosi veiklą nuolat keisti;
- pasinaudoti netikėtumais ir naujoviška veikla;
- rengti komandinius žaidimus;
- pasirūpinti, kad dalykai, kurių mokoma, tiesiogiai būtų susieti su mokinių kasdienybe;
- sužadinti žmogiškąjį susidomėjimą tema.

Apibendrinant, galima teigti, jog šiuolaikinių ugdytinių mokytojas turi būti novatorius, susivokiantis naujovėse ir, apdorojęs, gebantis jas priimti tik tai, kas reikalinga, bei kūrybiškai

diegti naujoves savo pedagoginėje praktikoje. Vadinasi, ugdytinio motyvacijos mokytis kėlimas bei mokymo proceso valdymas priskiriami prie mokytojo profesinių pedagoginių kompetencijų.

## **2. MOKYTOJO VADYBINĖS VEIKLOS SVARBA MOKSLEIVIŲ MOKYMOSI MOTYVACIJAI EMPIRINIS TYRIMAS**

### **2.1. Tyrimo organizavimas, metodologija, imties charakteristika**

Siekiant išanalizuoti mokytojo vadybinės veiklos svarbą mokinių mokymosi motyvacijai buvo atliktas empirinis tyrimas, kuris atliepia šiuos *uždavinius*:

1. Išsiaiškinti mokinių nuomonę, apie mokymosi motyvacijos skatinimą.
2. Nustatyti vaikų suinteresuotumą mokytis.
3. Sužinoti mokinių požiūrį į mokytojo skatinimo mokytis metodus.
4. Ištirti mokinių nuomonę, motyvuotam mokymui sudaryti.

*Tyrimas vykdytas 2008 mokslo metai.*

*Tyrimo vieta, dalyvių imtis.* Tyrimas vyko vienoje Panevėžio miesto ir vienoje Tauragės rajono mokykloje. Jame dalyvavo 105 penktų – šeštų klasių mokiniai.

*Tyrimo eiga.* Tyrimas buvo atliekamas etikos / tikybos pamokų metu (nuo 8 iki 13 val. pagal pamokų tvarkaraščio laiką), atitinkamai sutarus su mokyklų administracija bei pedagogais. Tyrimo vieta – mokinių klasės. Iš pradžių, mokiniams, buvo paaiškinamas tyrimo tikslas, tuomet išdalinamos anketos, trumpai nusakoma darbo metodika. Anketos pildymo metu, buvo atsakoma į iškilusius klausimus.

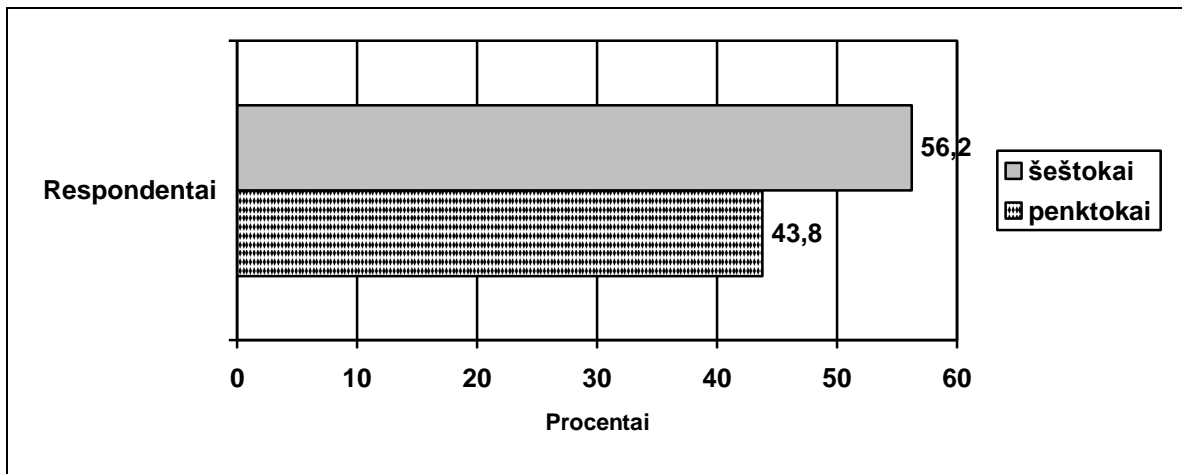
*Tyrimo metodai.* Pagrindinis informacijos rinkimo metodas – anketos mokiniams, kurias sudaro 18 klausimų.

Statistinė tyrimo duomenų analizė atlikta duomenų kaupimo ir analizės SPSS (Statistical Package for the Social Science) programos paketu. Atlikta koreliacinė Pearson'o analizė.

## 2.2. Mokinių nuomonės apie mokytojų vadybinės veiklos svarbą mokymosi motyvacijai tyrimo analizė

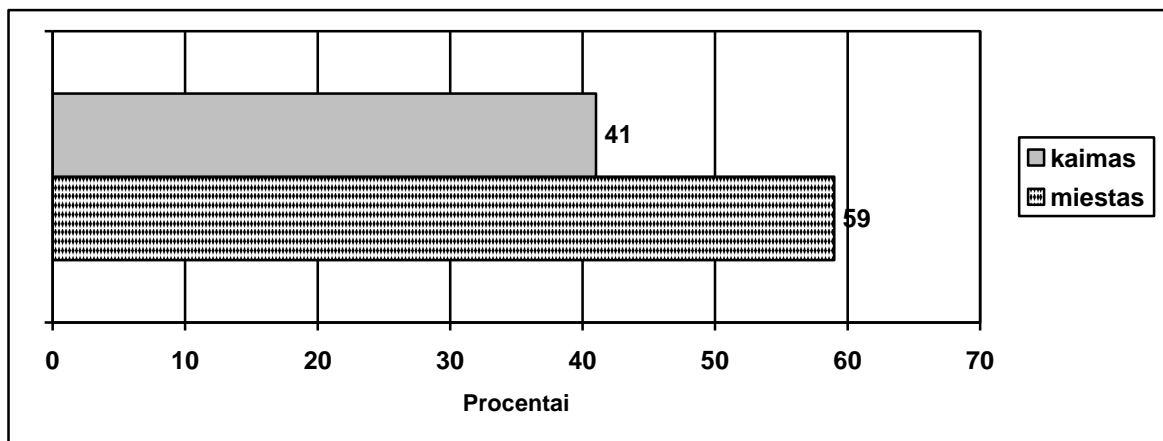
Pirmąjį anketos klausimų bloką sudarė demografinių požymių paieška.

Empiriniui tyrimui atlikti respondentai pasirinkti iš dviejų klasių. Šeštos klasės mokinių buvo 56,2%, o penktos – 43,8%. Taigi, pirmųjų yra 12,4% daugiau, tačiau tyrimui tai neturi statistiškai reikšmingo skirtumo, todėl galima manyti, kad grupės yra savo respondentų skaičiumi labai panašios ( 1 pav.)



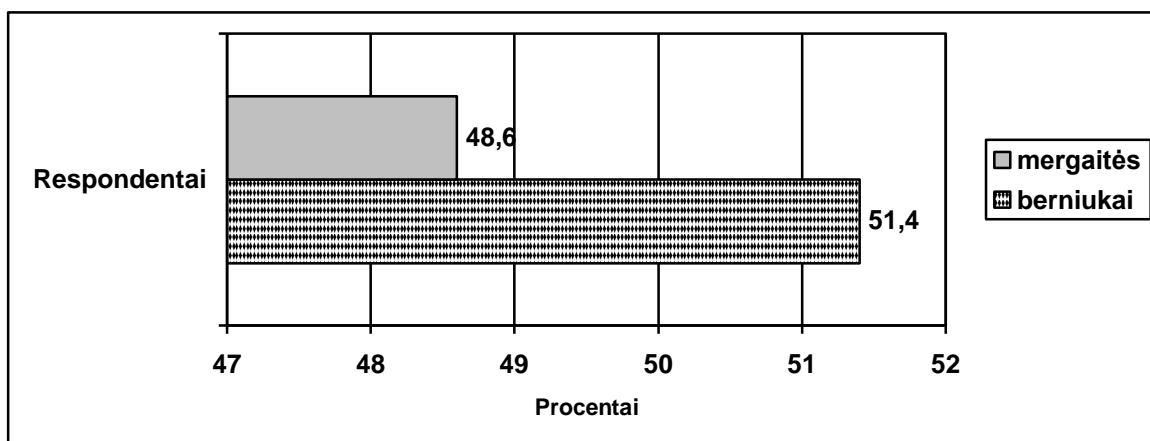
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal klases (n = 105)

Tyrimui svarbu, kad respondentai būtų apylygiai pasiskirstę pagal gyvenamąją vietą. Buvo pasirinkti mieste ir rajone gyvenantys mokiniai. Analizuojant respondentų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą, matyti, jog mieste gyvenančiųjų apklaustųjų moksleivių yra 41 procentas ir tai yra 18% daugiau, lyginant su kaime gyvenančiais (2 pav.).



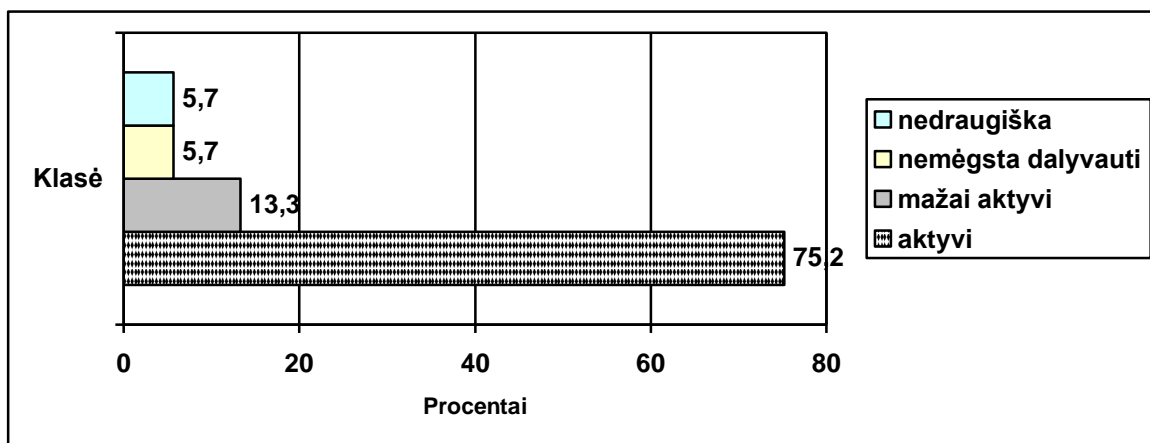
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (n = 105)

Kiti demografiniai duomenys rodo, kad tyrime dalyvavo 48,6 procentai berniukų ir 51,4 procentai mergaičių. Matyti, jog berniukų yra 2,8% procento daugiau nei mergaičių (3 pav.).



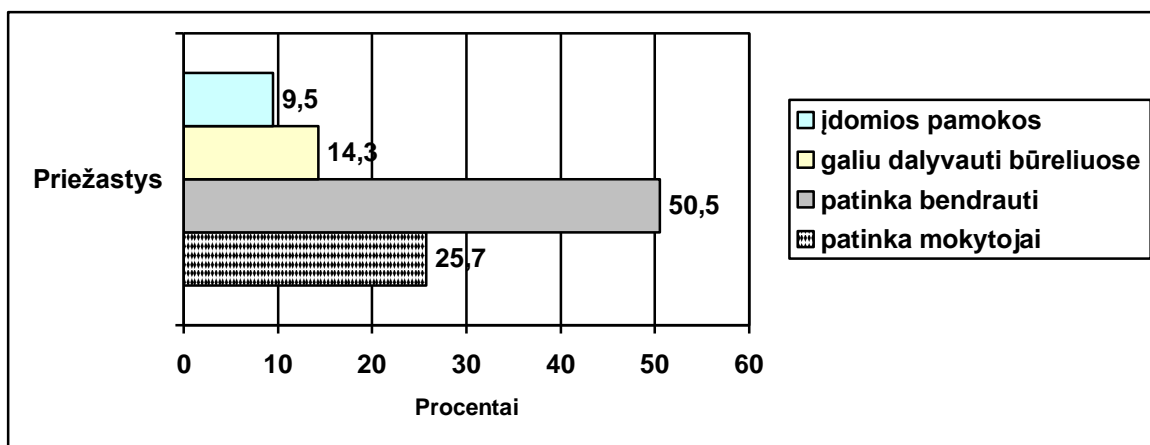
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (n = 105)

Analizuojant respondentų nuomonę apie savo klasę (4 pav.), paaiškėjo, jog daugiausia yra manančių, kad jų klasė yra aktyvi (75,2%), žymiai mažiau tokių, kuriems atrodo, kad jų klasė yra mažai aktyvi (13,3%) ir mažiausiai manančių yra tarp tų, kurie galvoja, jog jų klasė yra nedraugiška (5,7%) bei nedalyvaujanti, pasyvi (5,7%). Iš rezultatų matyti, jog neigiami atsiliepimai apie klasę kur kas retesni nei teigiami. Taigi galima daryti išvadą, jog respondentai palankiai vertina savo klasę.



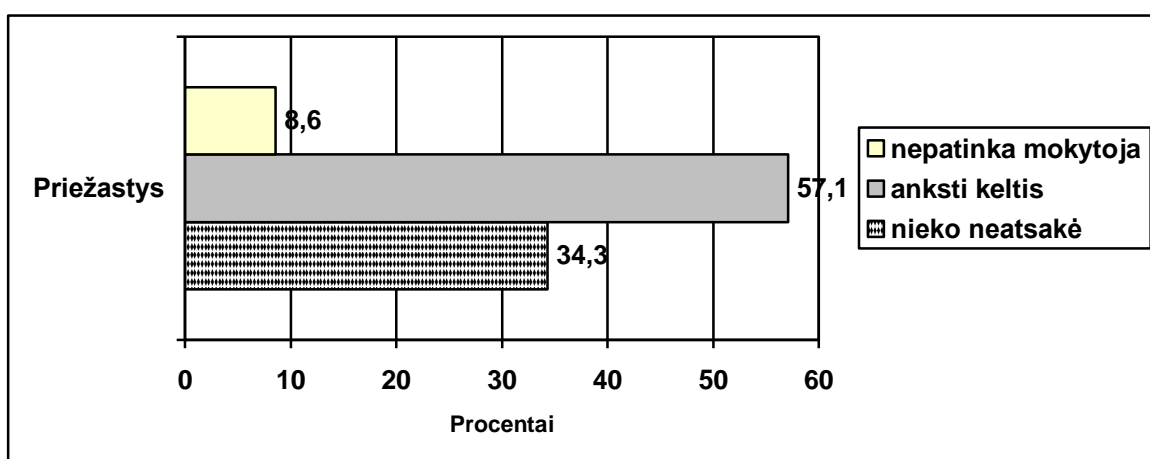
4 pav. Klasės apibūdinimas





5 pav. Priežastys, dėl kurių mokiniai noriai lanko mokyklą (n = 105)

Daugiau nei pusė respondentų pažymėjo, jog jiems patinka eiti į mokyklą todėl, jog gali bendrauti (50,5%). Taigi išryškinama komunikacijos svarba. Per pusę mažiau teigiamai vertina savo mokytojus (25,7%). Mokytojo reikšmė tokio amžiaus mokiniams yra labai svarbi, nes nuo jo priklauso mokinio noras lankyti mokyklą. Kuo labiau ugdytinis myli savo auklėtoją ir mokytojus, tuo didesnė tikimybė, kad jo mokymosi motyvacija bus labai aukšta. Kiti apklaustieji kaip svarbų faktą išskyrė galimybę dalyvauti būreliuose (14,3%). Taigi neformalus vaikų ugdymas vaikams yra svarbus ir jų vertinamas, kaip puiki saviraiškos forma, skatinanti juos lankyti mokyklą. Mažiausiai respondentų pažymėjo, jog jiems patinka pamokos (9,5%). Tokio amžiaus vaikams prasideda brendimas, jie siekia didesnės laisvės, todėl pamokos, kurias dėsto skirtingi mokytojai, jų nebetraukia. Kadangi kiekvienas mokomasis dalykas yra reikšmingas, juos reikia mokytis, o tai penktokams ir šeštokams nelabai patinka. Priežastis, kurios menkina mokinio norą mokytis, aptartos 6 paveiksle.



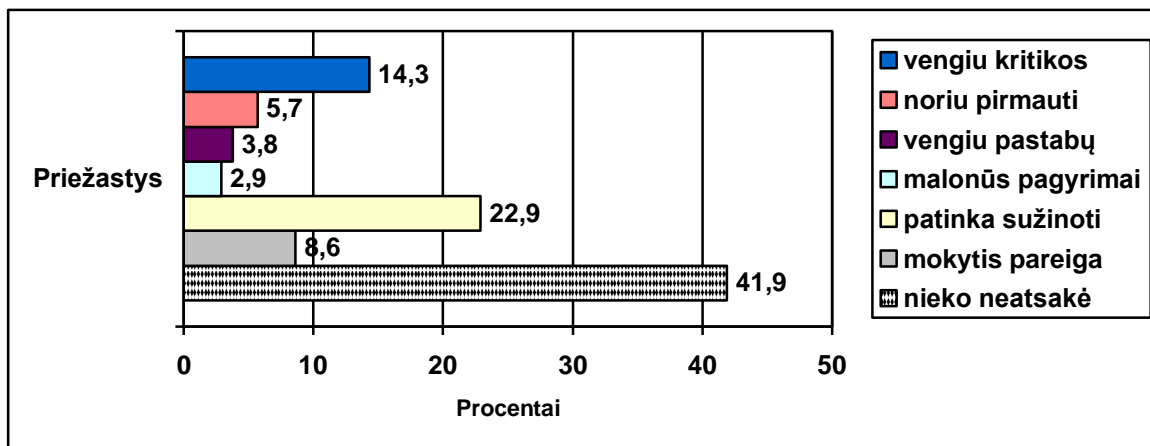
6 pav. Priežastys, dėl kurių mokiniai nenoriai lanko mokyklą

Analizuojant priežastis, dėl kurių vaikai nenoriai lanko mokyklą, matyti, jog daugeliui apklaustųjų yra tiesiog sunku anksti keltis (57,1%). Penktokai ir šeštokai labai dažnai mėgsta vakaroti prie televizorių, žaisti kompiuteriu, todėl vėlai eina miegoti. Miego trūkumą jie stengiasi

kompensuoti ryte. Mokiniai keliasi labai vangiai ir į ją eina nepatenkinti, nes neišsimegoję, nepailsėję.

Kai kurie respondentai pažymėjo, jog jiems nepatinka mokytoja (8,6%). Tokių tiriamųjų mažuma, todėl galima sakyti, jog mokytojai patinka beveik visiems to amžiaus apklaustiesiems, o tai leidžia daryti prielaidą, kad mokiniai noriai eina į mokyklą dėl savo mėgstamų mokytojų ir nenori į ją eiti dažniausiai dėl ankstyvo kėlimosi rytais.

Nemažai apklaustųjų nieko neatsakė (34,3%). Tai rodo, kad kai kurie mokiniai į šį klausimą neturėjo atsakymo.



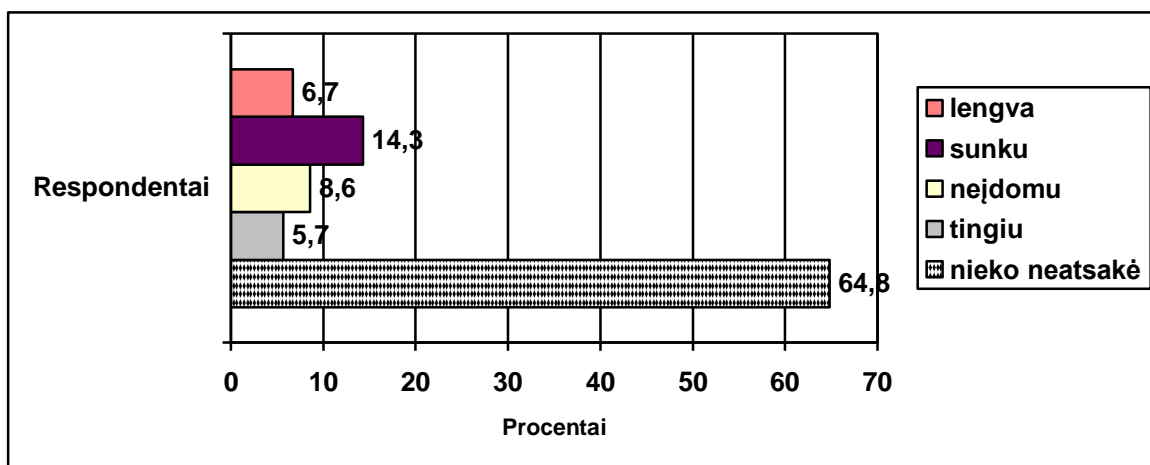
7 pav. Priežastys, dėl kurių mokiniai noriai eina į mokyklą (n = 105)

Gilinantys priežastis, kurios lemia mokinių norą/ nenorą lankyti mokyklą, išryškėjo, jog maždaug kas ketvirtam apklaustajam tiesiog patinka žinios, pažinimas, įgyjamas mokymosi procese (22,9%). Tai rodo, kad tie moksleiviai yra labai smalsūs ir siekia gauti informacijos, daugiau sužinoti, tapti protingesniais ir pasiekti gyvenime svarbių laimėjimų. Tokių mokinių mokymosi motyvacija visada būna labai aukšta, nes jų siekis - įgyti daugiau žinių.

14,3% apklaustųjų vengia kritikos, kurios gali susilaukti iš aplinkinių, jei nelankys mokyklos. Lietuvoje bendrojo lavinimo mokyklos lankymas iki 16 metų yra privalomas, todėl mokiniai turi mokytis. Vaikai neitų į mokyklą, jei jiems tai leistų tėvai, artimieji ir aplinkiniai, tačiau jie yra socialinio gyvenimo ir bendruomenės dalis, kuriai svarbi kiekvieno žmogaus bendrasis išsilavinimas. Mokiniai žino, kad visuomenė juos pasmerks, jei jie nelankys mokyklos ir jie patirs gėdą ar pažeminimą. Tačiau kai kurie apklaustieji vengia ne tik kritikos, bet ir pastabų (3,8%). O tai rodo, kad jie siekia būti socialiais žmonėmis ir pelnyti visuomenės pripažinimą ir meilę iš aplinkinių.

5,7% respondentų pažymėjo, jog mokyklą lanko norėdami pirmauti. Mažiausia dalis apklaustųjų noriai lanko mokyklą, kadangi sulaukia malonių pagyrimų (2,9%). Pastarieji teiginių pasirinkimai atskleidžia, kad mokiniai labai nori būti giriami, siekia pirmauti, tačiau tokių vaikų

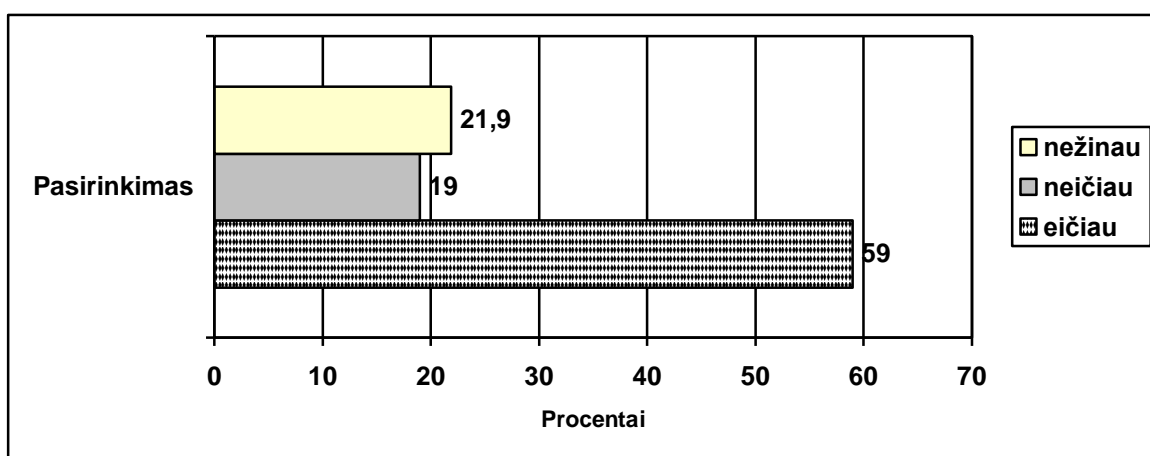
yra mažuma ir tai lemia vidutiniškus kitų mokinių pasiekimus mokyklose. Daugelis respondentų (64,8%) į šį anketos klausimą neatsakė.



8 pav. Priežastys, dėl kurių mokiniai nenoriai eina į mokyklą (n = 105)

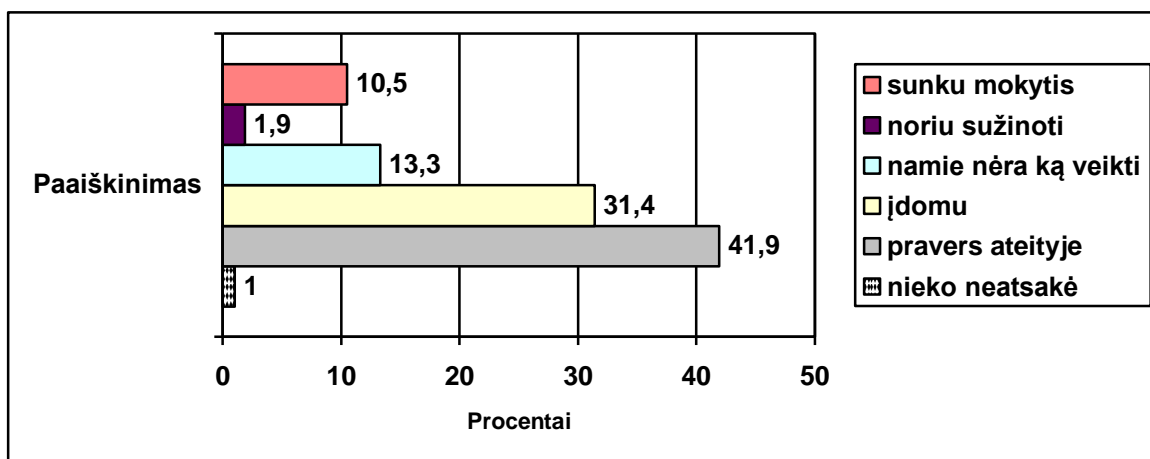
Respondentai į klausimą, kodėl jie nenori lankyti mokyklos, pirmiausia nurodė, jog mokytis yra sunku (14,3%), kiek mažiau (8,6%) neįdomu. Matyti, jog kai kurių apklaustųjų nuomone, mokykloje yra neįdomu ir sunku. Tai suponuoja nuomonę, kad mokiniai turi silpną mokymosi motyvaciją, nes jiems nesinori mokytis, jie tingi, jiems yra neįdomu. Visi minėti veiksniai turėtų būti šalinami arba silpninami kaip įmanoma geriau, kad galėtų būti pasiekti optimaliausi mokymo(si) rezultatai. Mažiausiai respondentų atsakė, jog jiems mokykloje mokytis yra per lengva (6,7%). Tai rodo, kad kai kurie mokiniai yra labai išlavintų gabumų, gerai supranta visas disciplinas ir lengvai mokosi, kyla bėdėjimosi mokymosi procesu grėsmė.

Akivaizdu, kad reikalavimas ugdymo procesą individualizuoti ir diferencijuoti yra tik siekimas – tai rodo mokiniai, kurie nuobodžiauja per pamokas, todėl nelabai nori mokytis. Daugiausia tiriamųjų (64,8%) neatsakė į šį klausimą. Kiek mažiau (8,6%) – neįdomu.



8 pav. Mokinio pasirinkimas eiti į mokyklą (n = 105)

Analizuojant mokinių pasirinkimą eiti į mokyklą matyti, jog daugiau nei pusė apklaustųjų eitų į mokyklą (59%). Keliskart mažiau respondentų (19%) į mokyklą neitų, jei turėtų pasirinkimo laisvę. Tai suponuoja nuomonę apie palankų mokyklos vertinimą. 21,9% nežinojo, ar eitų į mokyklą, galėdami rinktis.

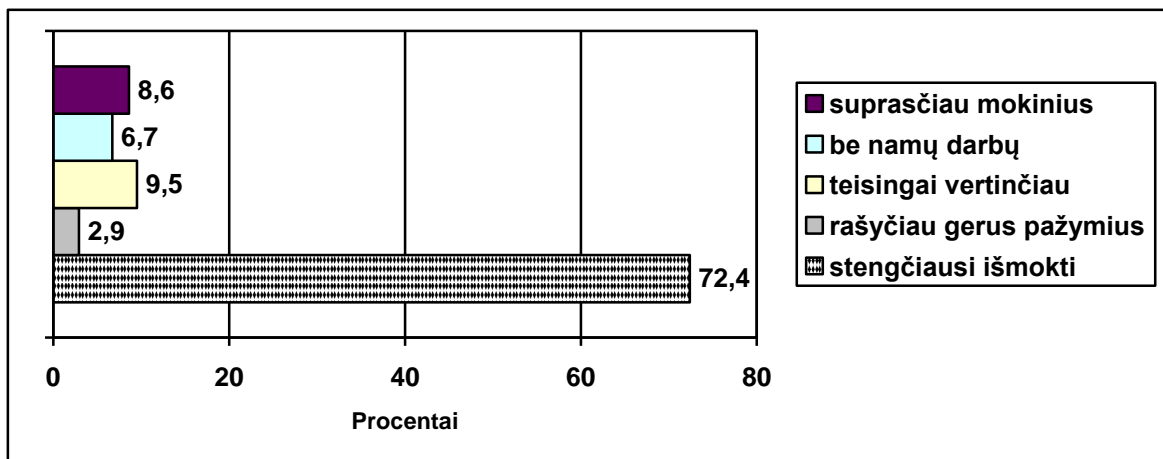


9 pav. Mokinio paaiškinimas, kodėl jis eitų į mokyklą

Kadangi daugiau nei pusė respondentų pažymėjo, jog eitų į mokyklą, verta plačiau paanalizuoti priežastis, lėmusias tokį pasirinkimą. Daugiausia apklaustųjų (41,9%) mano, jog mokslai jiems pravers ateityje. Šie moksleiviai yra orientuoti į žinias, todėl aktyviai mokosi, domisi informacija, atidžiai ir stropiai atlieka namų darbus, ir gerai įsisąmoninę žinių svarbą tolimesniuose gyvenimo etapuose. Šis faktas liudija, kad *siekis ateityje turėti žinių, kurios bus naudingos, yra vienas iš svarbiausių motyvacijų skatinančių veiksnių.*

Kiek mažiau manančių, jog mokytis yra įdomu (31,4%). *Interesas ir poreikis mokytis yra labai svarbus faktas, kuris taip pat rodo aukštą motyvacijos lygį.* Kuo labiau mokiniai nori mokytis, tuo stipresnis poreikis eiti į mokyklą. Trečdalis respondentų, pasižyminčių aukšta motyvacija, teigia, jog jie nori aktyviai mokytis, kadangi mokykloje jie jaučiasi sudominti ir tai savotiškai teikia prasmės.

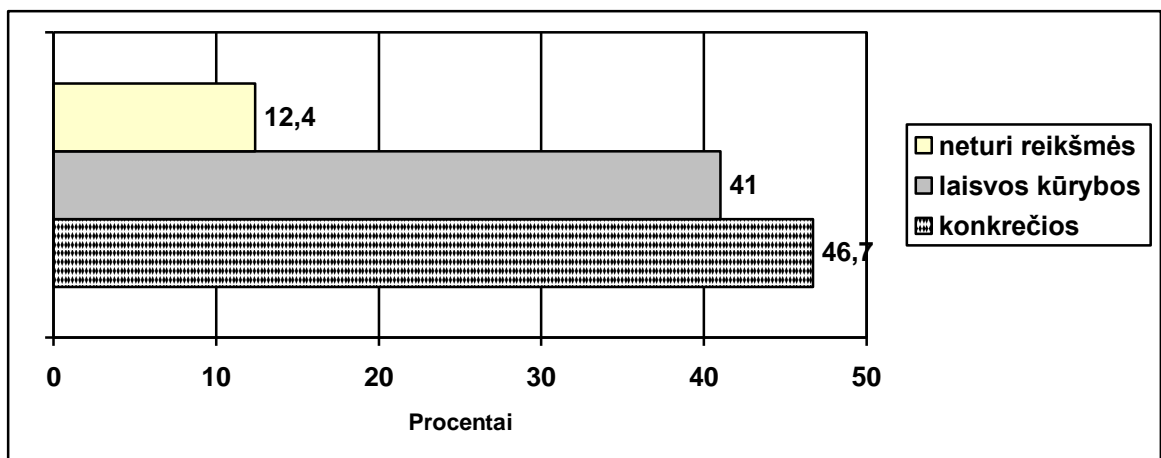
13,3% respondentų į mokyklą eitų todėl, jog tiesiog nėra ką veikti namie, o 10,5% apklaustųjų pažymėjo, jog jiems yra sunku mokytis, o mažiausiai – jog mokykloje nori įgyti žinių, sužinoti (1,9). Visa tai liudija, kad mokiniai turi priežastis, dėl kurių jie eina į mokyklą – jie bijo atsilikti nuo klasės draugų ir nesuprasti temų, kuriose nedalyvavo, mokykloje jie prasmingai leidžia laiką, bendrauja su draugais. Šie veiksniai yra labai silpni, todėl lemiamos įtakos motyvacijai neturi.



**10 pav.** Būdami mokytoju elgtusi pozityviai (n = 105)

Pateikus respondentams teiginius (10 pav.) apie galimybę būti mokytoju ir elgtis tinkamai, daugelis jų pažymėjo, jog, tapę mokytoju, tiesiog stengtųsi gerai išmokyti savo mokinius (72,4%). Tai aktualizuoja mokinių suvokimą apie mokymosi proceso reikšmingumą. 9,5% apklaustųjų pažymėjo, kad, būdami mokytojai, teisingai vertintų vaikų pasiekimus. 8,6% respondentų stengtųsi suprasti mokinius. Kiek mažiau pažymėjo, jog, būdami mokytojais, moksleiviams neužduotų namų darbų (6,7%). Mažiausiai atsakiusiųjų buvo tarp tų, kurie rašytų gerus pažymius (2,9%).

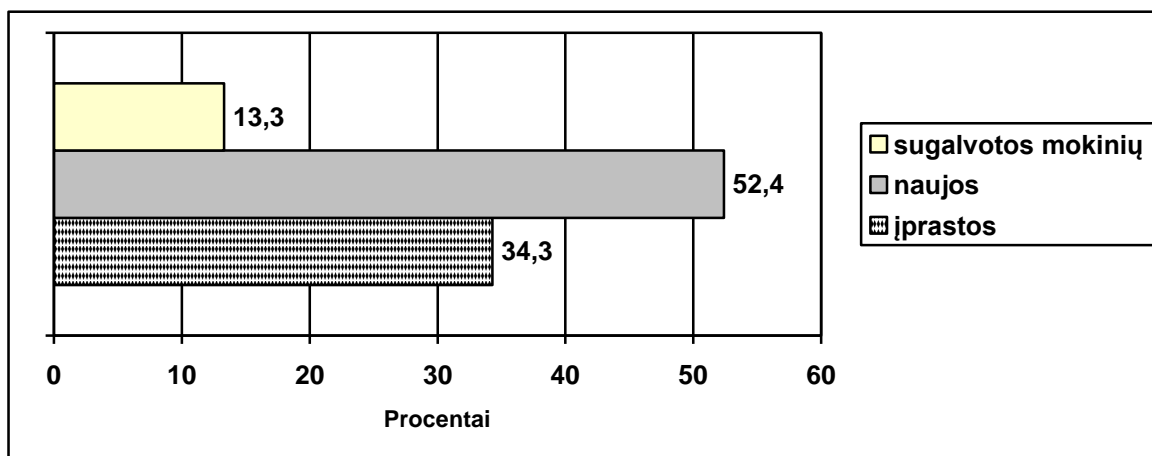
Tai rodo, kad mokiniai labai kritiškai ir adekvačiai vertina savo padėtį ir mokinio statusą – jie žino, kad geri pažymiai rašomi tik tuomet, kai jie to verti. Labiausiai vertinamas mokytojo dėmesys mokiniui ir jo perteikiamos žinios, kurios labai svarios, nes nuo jų priklauso mokinių ateitis. Akivaizdu, kad tokie pasisakymai rodo, kad mokiniai supranta mokytojo misiją ir nori, kad ji būtų atlikta labai sąžiningai.



**11 pav.** Patiktų laisvos ir kūrybiškos temos (n = 105)

Analizuojant respondentų nuomonę apie pamokų temų pobūdį, matyti, jog daugeliui patinka konkrečios pamokos (46,7%). Tai gali reikšti, kad per pamokas mokytojai išaiškina

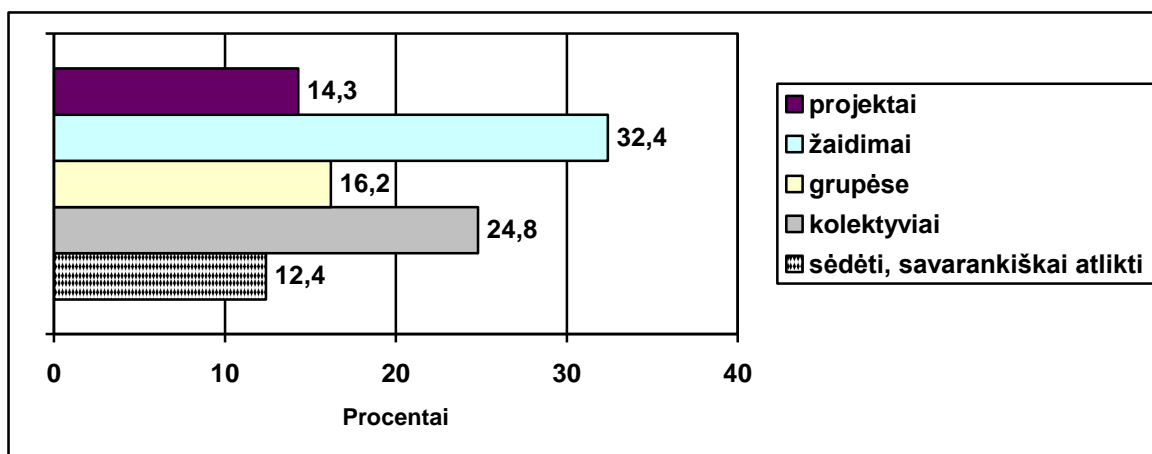
temą, todėl vaikai ją supranta. Tačiau laisvas ir kūrybingas pamokas mėgstančių buvo beveik tiek pat, kiek ir konkrečias pamokas vertinančiųjų (41%). Tai rodo, kad mokiniai mėgsta laisvas pamokas, jiems patinka atsipalaiduoti. 12,4% apklaustųjų pamokų temos neturi reikšmės.



**12 pav.** Per pamokas išbandytų įvairias įdomias mokymo priemones

52,4% respondentų aktualizavo, jog per pamokas noriai bandytų įvairias įdomias mokymo priemones(12 pav.). Mokiniai yra smalsūs ir jiems patinka mokytis pasitelkiant technologijas, knygas, regėti informaciją per multimediją, žiūrėti filmus ir t. t. Kadangi technologinis progresas labai skatino tyrėjus kurti įvairių priemonių vaikų laisvalaikiui, šie trokšta jų kuo modernesnių ir mokymo procese.

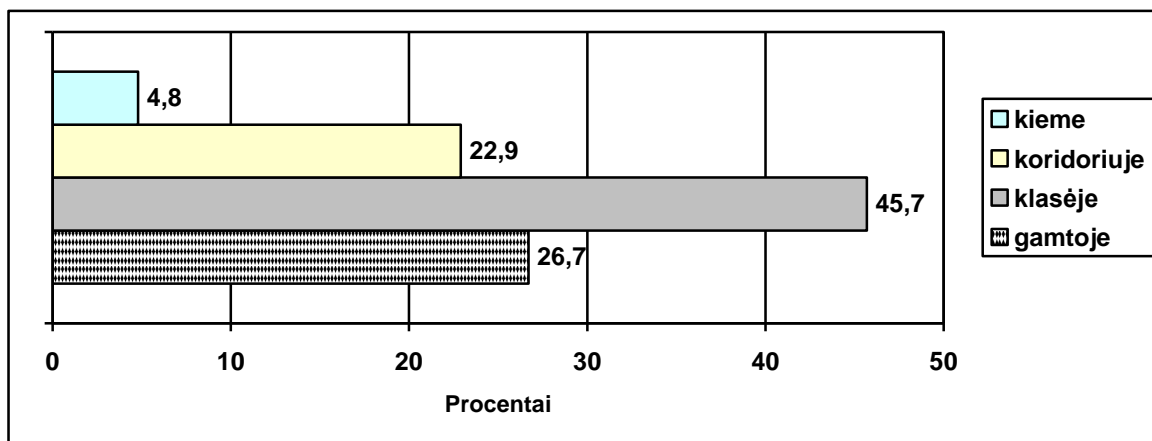
34,3% apklaustųjų vertina įprastas priemones, naudojamas pamokose. 13,3% - sugalvotas mokinių. Matyti, jog daugeliui respondentų imponuoja naujovės bei pačių pasidarytos priemonės. Tai suponuoja nuomonę apie vaikų norą tobulėti ir jų poreikį kūrybiškumui.



**13 pav.** Pamokoje mėgstama įvairias užduotis (n = 105)

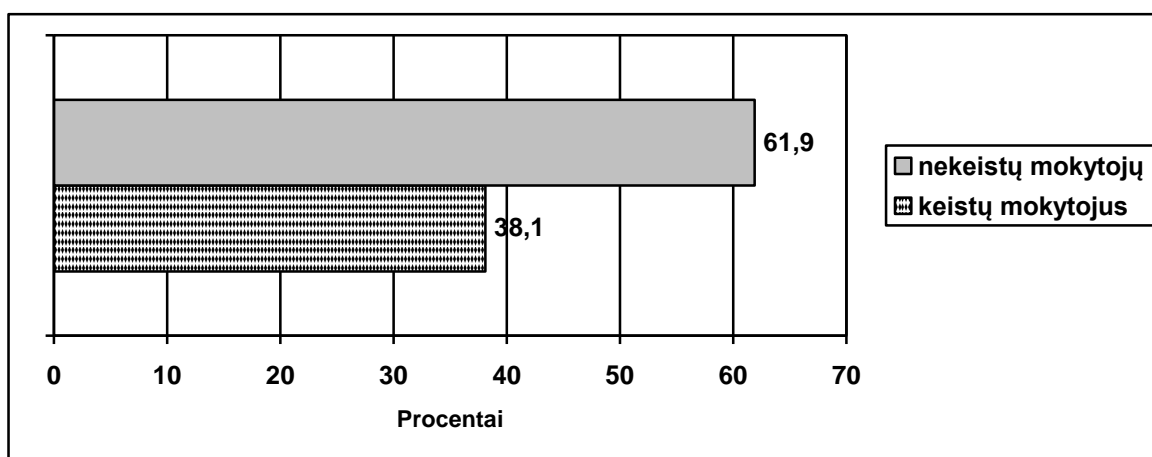
Reikšdami nuomonę apie įvairių užduočių pasirinkimą(13 pav.) pamokose, daugelis apklaustųjų teigiamai įvertino žaidimus (32,4%), projektus (14,3%). Taigi aktyvų vaikų mąstymą skatinanti veikla yra mėgstama mokinių. Daugeliui respondentų užduotis atlikti patinka

kolektyviai (24,8%) ar grupėse (16,2%), o savarankiškai dirbti pamokoje buvo mažiausiai (12,4%). Taigi, aktyvus bei kolektyvinis, grupinis užduočių atlikimas vaikų yra labiau vertinamas nei individualus. Tam, be abejo, įtakos turėjo ištisą nepriklausomos Lietuvos dešimtmetį ir ilgiau propaguotas darbas grupėse, komandose, bendradarbiavimas mokymo procese.



14 pav. Pamokos vietos pasirinkimas

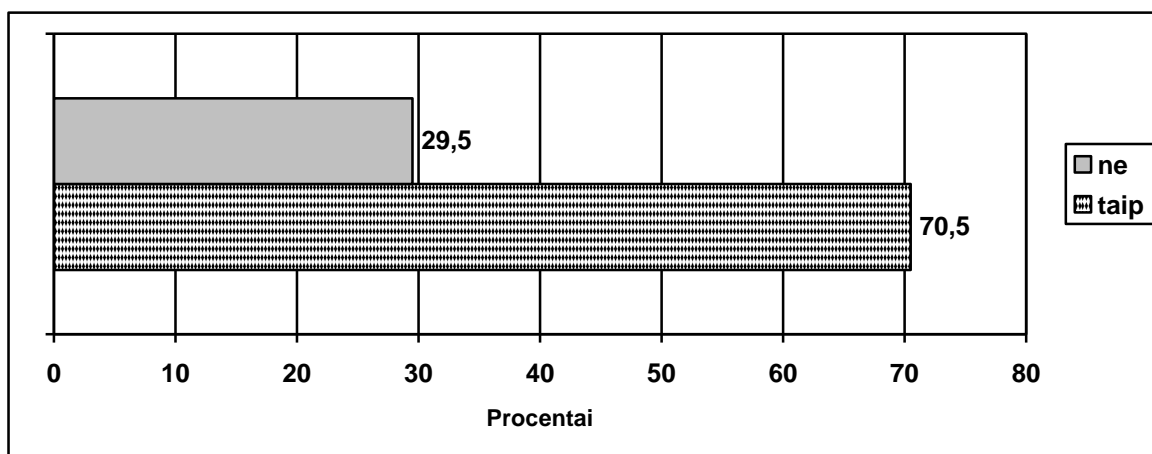
Mokinių mokymosi motyvaciją taip pat veikia ir pamokos vieta. Daugelis apklaustųjų vertina įprastą mokymosi vietą, t.y. klasę (45,7%). Kiek mažiau pažymi netradicines pamokų vietas, pavyzdžiui, gamtą (26,7%), kiemą (4,8%) ar net koridorių (22,9%). Įprastinė mokymosi vieta yra kasdienės mokymosi rutinos dalis, sunkiai atsiejama nuo mokyklos. Taip jau susiklostė nuo senų laikų, kad mokiniai mokosi klasėse. Tyrimas rodo, kad kai kurių dalykų mokiniai mielai mokytųsi ir kitose aplinkose, kuriose jiems būtų įdomiau.



15 pav. Mokinių požiūris į mokytoją (n = 105)

Buvo domėtasi, ar mokiniai keistų savo mokytojus, jei jiems būtų leista tai padaryti. Daugiau kaip trys trečdaliai (15 pav.) respondentų atsakė, kad jie nekeistų savo mokytojų. Tai rodo, kad mokiniai yra patenkinti savo mokytojais ir juos gerbia, todėl jų nenorėtų keisti, net jei

ir būtų tokia galimybė. Toks veiksnys yra aukštos motyvacijos rodiklis – mokytojai, kurie patinka mokiniams, labai svarbi mokinio mokymosi motyvacijos priežastis.



**16 pav.** Norėtų, kad mokytojas neužduotų namų darbų

Analizuojant teiginį, jog mokytojai galėtų neskirti namų darbų, išryškėjo, jog dvigubai daugiau apklaustųjų (16 pav.) pageidavo, jog jiems nebūtų užduodami namų darbai (70,5%), lyginant su tais, kurie teigiamai vertina namų darbus (29,5%). Toks požiūris gali sąlygoti mokymosi motyvacijos stoką, nes kuo pasyviau mokiniai vertina savo pastangas išmokti, tuo mažiau jie nori patys mokytis. Tačiau toks požiūris atsineštas iš pradinių klasių, kur vaikams neskiriami namų darbai. Todėl penktokams namų darbai – neįprastas dalykas, verčiantis atsakingai dirbti, būti pareigingiems ir atsakingiems. Visa tai mažina malonumo skirtą laiką, varžo laisvę. Šeštokai irgi dar prisimena „malonius“ laikus, nors geriau yra adaptavęsi dalykinėje mokymo sistemoje. Todėl požiūrio į namų darbus siejimas su mokymosi motyvacija yra sąlyginis.



Respondentų motyvacijos ryšiai (n=105)

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	Rodikliai						
		1	2	3	4	5	6	7
Mėgsta savo klasę	r	1	-,154	,098	-,154	,049	,090	-,236
	p	,	,116	,319	,117	,620	,359	,015
	N	105	105	105	105	105	105	105
Patinka linksmi ir nuolaidūs mokytojai	r	-,154	1	-,108	,554	-,286	,085	-,023
	p	,116	,	,273	,000	,003	,386	,816
	N	105	105	105	105	105	105	105
Per pamokas pabandytų įvairias įdomias priemones	r	,098	-,108	1	-,035	-,012	,115	,092
	p	,319	,273	,	,724	,900	,244	,350
	N	105	105	105	105	105	105	105
Pamokoje mėgsta įvairias užduotis	r	-,154	<b>,554</b>	-,035	1	-,450	,527	,212
	p	,117	<b>,000</b>	,724	,	,000	,000	,030
	N	105	105	105	105	105	105	105
Pamokos vietos pasirinkimas	r	,049	<b>-,286</b>	-,012	<b>-,450</b>	1	-,008	-,065
	p	,620	<b>,003</b>	,900	<b>,000</b>	,	,939	,510
	N	105	105	105	105	105	105	105
Mokytojo keitimas	r	,090	,085	,115	<b>,527</b>	-,008	1	,489
	p	,359	,386	,244	<b>,000</b>	,939	,	,000
	N	105	105	105	105	105	105	105
Norėtų, kad mokytojas neužduotų namų darbų	r	<b>-,236</b>	-,023	,092	,212	-,065	<b>,489</b>	1
	p	<b>,015</b>	,816	,350	,030	,510	<b>,000</b>	,
	N	105	105	105	105	105	105	105

Atlikus koreliacinę (1 lentelė) analizę, paaiškėjo, kad yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp kai kurių kintamųjų. Tačiau negalima teigti, kad šių ryšių yra labai daug arba, kad jie yra stiprūs.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,554$ ) vidutiniškai stiprus ryšys, rodantis, kad kuo labiau mokiniai mėgsta įvairias užduotis pamokose, tuo jie daugiau norėtų per pamokas pabandyti įvairias mokymo priemones. Mokinių suinteresuotumas tuo sąlygotas kompiuterinių technologijų progreso, kuris veržiasi į privatų

vaikų gyvenimą ir laisvalaikį. Koreliacija rodo, kad yra vidutiniškai stiprus ryšys tarp vaikų domėjimosi naujovėmis pamokose – jie nori daug ką išbandyti ir taip patirti daugiau įspūdžių. Tą patvirtina ir aukščiau aptarti duomenys.

Pastebėtas statistiškai labai reikšmingas, ir vidutiniškai silpnas neigiamas ryšys (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,003$ ,  $r = - 0,286$ ) tarp mokinių noro mokytis įvairiose aplinkose ir jų noro išbandyti įvairias priemones. Tai rodo, kad kuo daugiau mokiniai nori mokytis klasėje, tuo jiems labiau norisi naudoti įvairias priemones, ir kuo dažniau jie nori mokytis ne klasės aplinkoje (pvz. lauke, miške, muziejuje ir panašiai), tuo mažiau suinteresuoti naudoti įvairias priemones. Toks negatyvus silpnas ryšys atskleidžia faktą: kad *dažniausiai mokiniai pripažįsta mokymąsi įprastoje klasės aplinkoje*.

Rastas statistiškai labai reikšmingas (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,015$ ,  $r = - 0,236$ ) ir silpnas ryšys tarp respondentų nuomonės, kad jiems patinka jų klasė ir nuomonės, kad jiems nebūtų skiriami namų darbai. Toks ryšys atskleidžia, kad mokiniai siekia tobulėti ir jie, mėgdami savo klasę, siekia mokytis, jiems patinka atlikti užduotis, tačiau jie visai nenori, kad mokytojas užduotų namų darbus. Neigiama koreliacija rodo, kad *mokiniai, kuriems nepatinka klasė, kur kas dažniau pageidauja, jog mokytojai neskirtų namų darbų*. Tai rodo silpną tokių mokinių motyvaciją ir jos sąsajas su mokiniais ir mokytojo veiksmais.

Atlikus koreliacinę analizę, paaiškėjo, jog yra statistiškai labai reikšmingas ir vidutiniškai stiprus neigiamas ryšys tarp pamokos vietos pasirinkimo ir suinteresuotumas užduočių įvairove, naujumu (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,0000$ ,  $r = - 0,450$ ). Tai rodo: kuo labiau mokiniai nori mokytis klasėje, tuo įvairesnių užduočių jie tikisi iš mokytojo. Galima manyti, kad klasės aplinkoje mokiniai siekia išbandyti ne tik įvairias priemones, bet ir įvairias užduotis.

Nustatytas vidutiniškai stiprus ryšys tarp mokinių poreikio keisti mokytoją ir tarp jų noro mokytis atliekant įvairias užduotis (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,527$ ). Toks rezultatas atskleidžia, kad mokiniai labai nori atlikti kuo įvairesnių užduočių, kurias sieja su pastoviu mokytoju. *Kuo daugiau mokiniai nori įvairių užduočių, tuo mažiau nori keisti mokytoją*.

Pastebėtas vidutiniškai stiprus ryšys tarp mokinių poreikio keisti mokytoją ir tarp jų noro mokytis atliekant įvairias užduotis (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,489$ ). Taigi, *kuo labiau mokiniai nenori namų darbų, tuo labiau būtų patenkinti pakeitę mokytoją*. Galima manyti, kad kuo stipriau palaiko namų darbų idėją, tuo mažiau nori keisti mokytoją.

Toks rezultatas formuoja nuomonę, kad mokinių motyvacija mokytis yra pakankama, nes jiems patinka jų mokytojai, noriai eina į mokyklą ir siekia joje lyderiauti. Mokiniai noriai mokosi, jiems labai patinka įvairios užduotis, naujos mokymo priemonės ir klasės mokymosi aplinka. Visi tie, kurių motyvacija yra silpnesnė, dažniausiai nenori aktyviai mokytis, dirbti

pamokose, ieško nepagrįstų naujovių, nenori daryti namų darbų ir mielai keistų mokytojus. Vadinasi, kad motyvuotų vaikų atsakymai labai siejasi tarpusavyje vidutiniškai stipriais ryšiais, o tai rodo jų sąžiningumą ir sąmoningumą pildant anketą. Todėl išreiškė objektyvią nuomonę apie tai, jog mokytojai yra labai svarbūs puoselėdami mokinių mokymosi motyvaciją. Nuo mokytojų aktyvaus ir kokybiško darbo priklauso ir mokinių noras mokytis, mylėti savo klasę, domėtis įvairiais reiškiniais ir daryti namų darbus.

2 lentelė

### Respondentų motyvacijos ryšiai

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7
		Mėgsta savo klasę	r	1	,303	-,049	,244	,004
	p	,	,002	,616	,012	,969	,040	,162
	N	105	105	105	105	105	105	105
Mokinys noriai eina į mokyklą	r	-,155	,231	,009	,022	,091	-,031	-,017
	p	,114	,018	,925	,825	,355	,756	,865
	N	105	105	105	105	105	105	105
Mokinys nori eiti į mokyklą	r	<b>,303</b>	1	,127	,159	,027	,261	-,104
	p	<b>,002</b>	,	,198	,104	,786	,007	,291
	N	105	105	105	105	105	105	105
Mokinys nenori eiti į mokyklą	r	-,049	,127	1	,031	-,107	,085	-,077
	p	,616	,198	,	,756	,276	,390	,433
	N	105	105	105	105	105	105	105
Mokinio pasirinkimas eiti į mokyklą	r	<b>,244</b>	,159	,031	1	,006	,145	,048
	p	<b>,012</b>	,104	,756	,	,953	,141	,625
	N	105	105	105	105	105	105	105
Mokinio paaiškinimas eiti į mokyklą	r	,004	,027	-,107	,006	1	,075	,086
	p	,969	,786	,276	,953	,	,446	,385
	N	105	105	105	105	105	105	105
Būdamas mokytoju elgtųsi pozityviai	r	<b>,200</b>	<b>,261</b>	,085	,145	,075	1	-,041
	p	<b>,040</b>	<b>,007</b>	,390	,141	,446	,	,680
	N	105	105	105	105	105	105	105

Iš 2 lentelėje užfiksuotų koreliacinės analizės duomenų akivaizdu, kad yra statistiškai reikšmingų ryšių tarp kai kurių kintamųjų. Tačiau negalima teigti, kad šių ryšių yra labai daug arba/ ir kad jie yra stiprūs.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,002$ ,  $r = 0,303$ ). Šis ryšys yra vidutiniškai silpnas ryšys, rodantis, kad kuo labiau mokiniai mėgsta savo klasę, tuo labiau nori į ją eiti. Koreliacija rodo, kad yra ryšys tarp mokinių nuomonės apie mokyklos lankymą ir teigiamo klasės vertinimo, o tai leidžia manyti, kad draugiška klasė veikia kaip motyvacinis veiksnys ir padeda skatinti motyvaciją lankyti mokyklą.

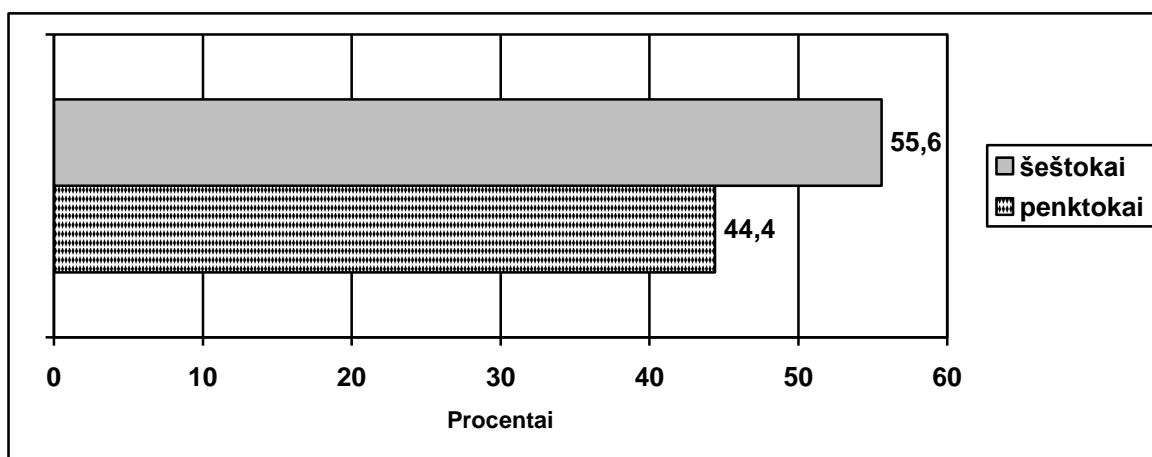
Pastebėtas statistiškai labai reikšmingas, ir vidutiniškai stiprus ryšys (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,012$ ,  $r = 0,244$ ) tarp mokinių pasirinkimo lankyti mokyklą ir nuomonės, kad jų klasė yra draugiška. Vadinasi, kuo labiau mokiniai mėgsta savo klasę, tuo stipriau jie nori eiti į mokyklą.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,040$ ,  $r = 0,200$ ) ir silpnas ryšys tarp respondentų nuomonės, kad jie, būdami mokytojai, elgtųsi labai gerai, ir tvirtinama, kad jie mėgsta savo klasę. Toks ryšys atskleidžia, kad mokiniai teigiamai vertina savo mokytojus ir klasės draugus, todėl bendra nuomonė apie mokyklą yra gera. Sąsajos gali būti prielaida - kuo labiau mokiniai mėgsta savo klasę, tuo geresnių ir nuolaidesnių mokytojų tikisi bei jie dažniau eitų į mokyklą, jei ta sąlyga būtų įgyvendinta.

### 2.3. BERNIUKŲ POŽIŪRIS Į MOKYTOJŲ VADYBINĘ VEIKLĄ, ĮTAKOJANČIĄ MOKYMOSI MOTYVACIJĄ

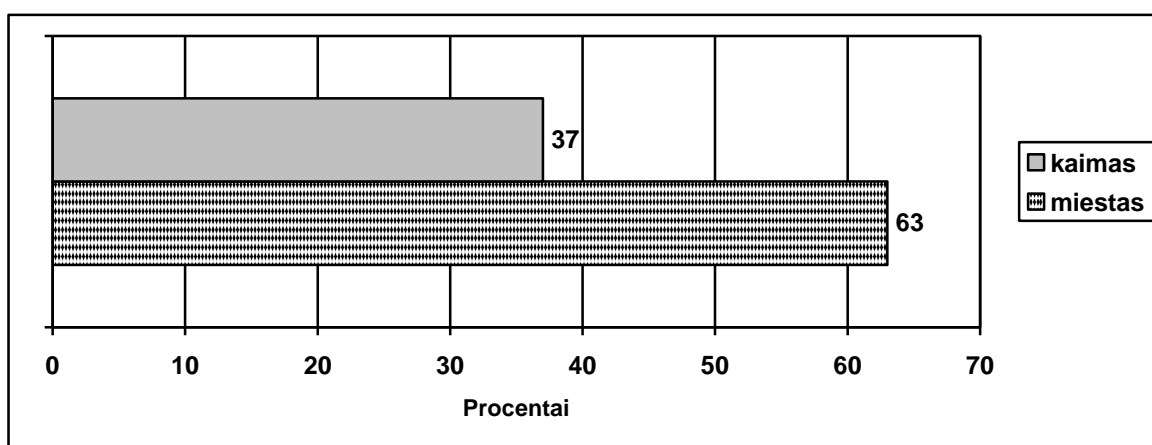
Analizuojant mokinių mokymosi motyvacijos aspektus, svarbu išskirti apklaustųjų berniukų nuomones minėtaisiais klausimais, kadangi gali būti skirtumų, svarbių tyrimo objektui.

Berniukai respondentai pagal klases (17 pav.) pasiskirstė taip: šeštos klasės mokinių 55,6%, o penktos – 44,4%. Taigi, šeštokų berniukų yra 11,2% daugiau.



17 pav. Respondentų (berniukų) pasiskirstymas pagal klases (n = 54)

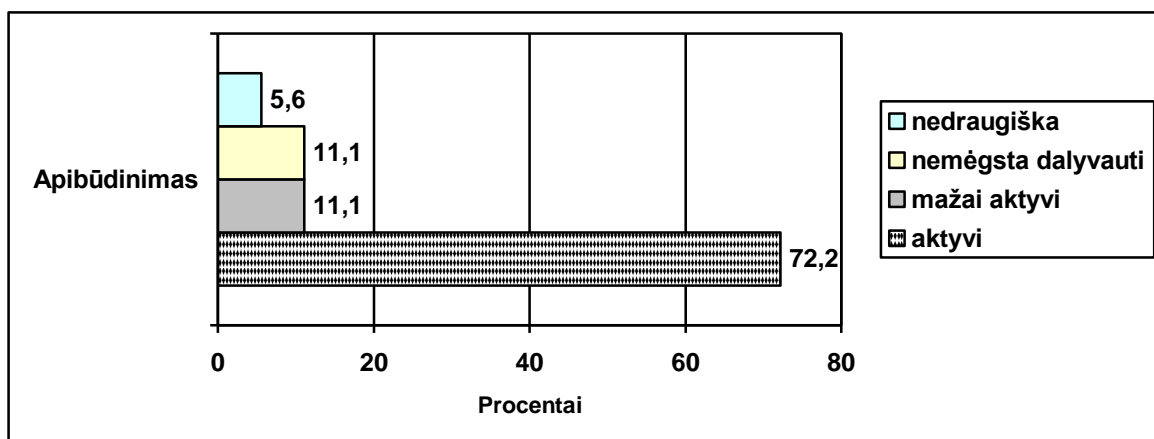
Analizuojant respondentų (berniukų) pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą (18 pav.), išryškėjo, kad kaime gyvenančiųjų moksleivių berniukų yra keliskart mažiau (37%) nei mieste (63%).



18 pav. Berniukų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

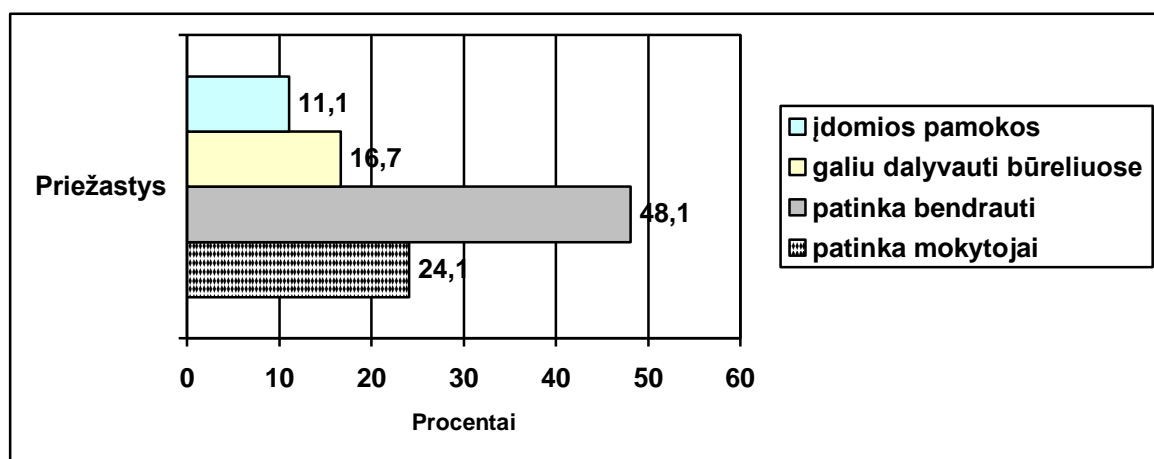
Tyrimu nustatyta (19 pav.), jog berniukai palankiai vertina savo klasę: daugiausia berniukų, manančių, jog jų klasė yra aktyvi (72,2%), ir labai mažai (11,1%) teigusių, jog jų klasė yra nepakankamai aktyvi, nemėgstanti veiklos, niekur nedalyvaujanti (11,1%). Mažiausiai yra

berniukų, galvojančių, jog jų klasė yra nedraugiška (5,6%). Taigi, galima daryti prielaidą, jog neigiami atsiliepimai apie klasę yra daugyok retesni nei teigiami.

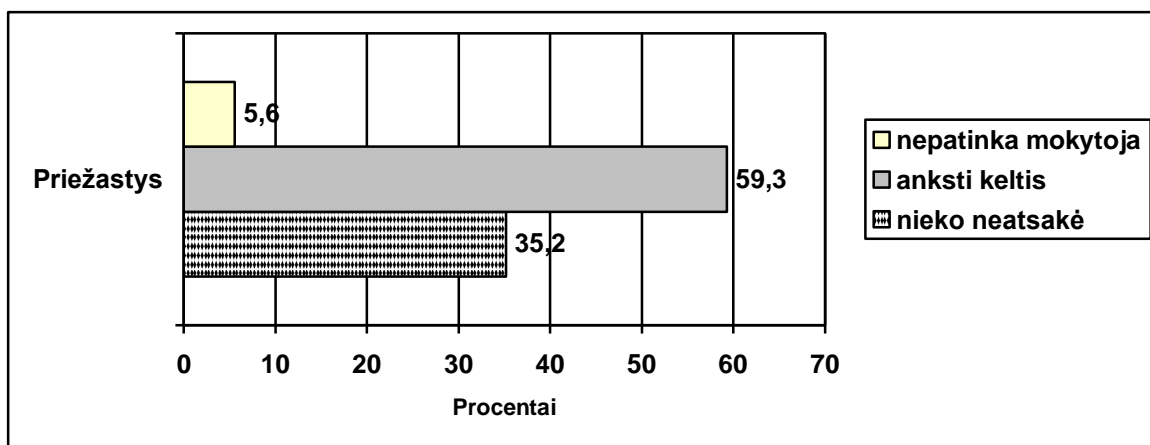


19 pav. Klasės apibūdinimas (n = 54)

Vaikų bendravimas tarpusavyje yra neabejotinas mokymosi motyvacijos veiksnys. Todėl daugiausia respondentų berniukų (20 pav.) pažymėjo, jog jiems patinka eiti į mokyklą todėl, jog gali bendrauti (48,1%). 24,1% apklaustųjų berniukų palankiai vertina savo mokytojus. Analizuojant tyrimo rezultatus, išryškėjo ir neformaliojo vaikų ugdymo svarba ir vertė, kadangi 16,7% išskyrė galimybę dalyvauti būreliuose. Mažiausiai respondentų pažymėjo, jog pamokos jiems yra įdomios (11,1%).

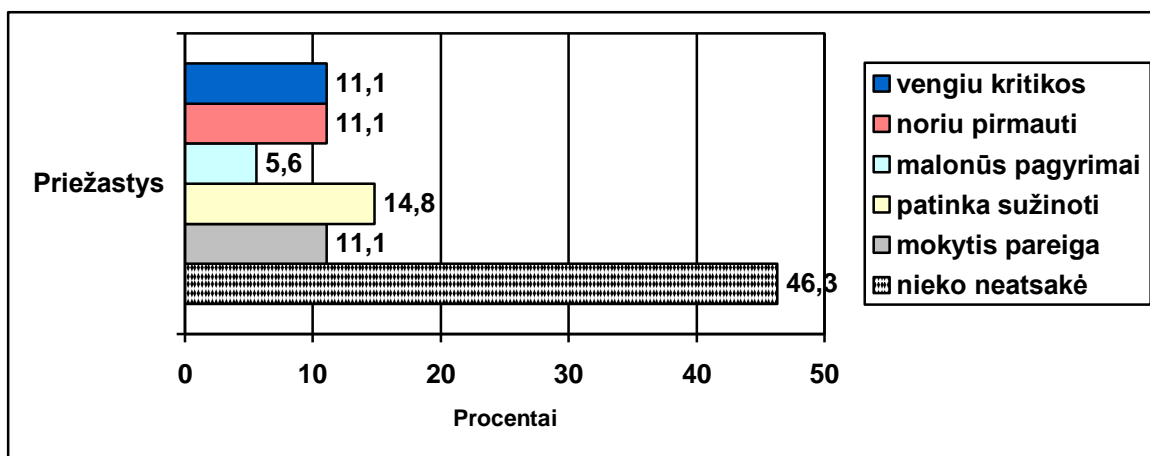


20 pav. Mokyklos lankymo priežastys (n = 54)



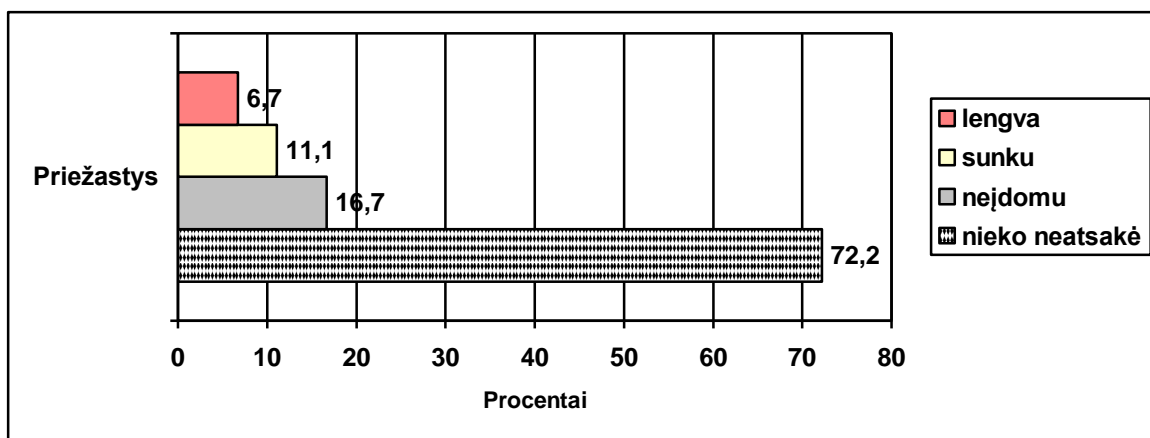
21 pav. Mokyklos nelankymo priežastys (n = 54)

Analizuojant priežastis, dėl kurių vaikai nenoriai eina į mokyklą, išryškėjo, jog daugeliui apklaustųjų tiesiog sunku anksti keltis (59,3%). Nemažai apklaustųjų nieko neatsakė (35,2%). Kiti pažymėjo, jog jiems nepatinka mokytoja (5,6%). Kaip ir anksčiau aptarti analizės rezultatai, taip ir šie rodo, kad sunkiausiai berniukams keltis anksti ryte ir eiti į mokyklą, ypač po atostogų ir rudenį bei pavasarį paskelbus sezoninį laiko skaičiavimą. Mat, vaikai stipriai kenčia dėl „biologinio laikrodžio“, t. y. bioritmų sudarkymo.



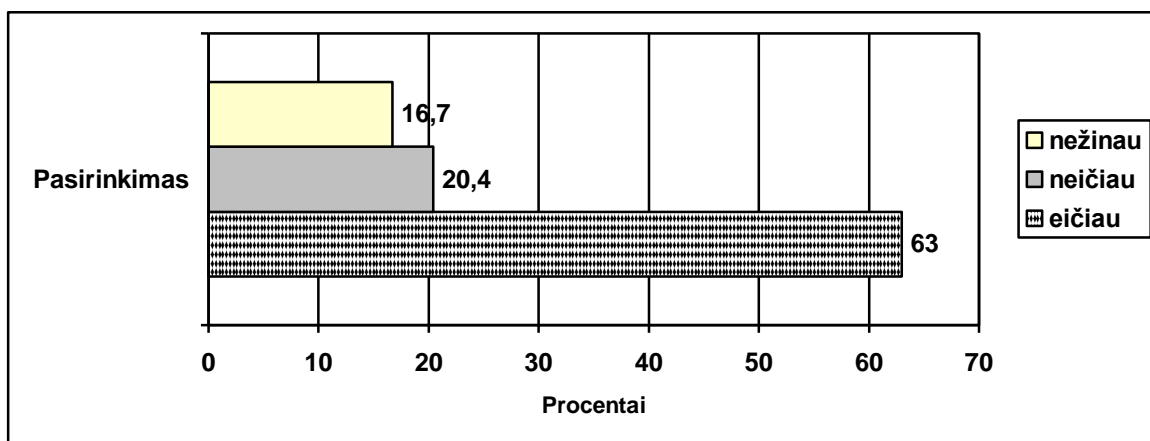
22 pav. Priežastys, dėl kurių berniukai nori eiti į mokyklą (n = 54)

Detaliau analizuojant priežastis, darančias įtaką mokinių noriu/ nenoriu lankyti mokyklą, išryškėjo, jog daugeliui apklaustųjų (22 pav.) tiesiog patinka žinios, pažinimas, įgyjamas mokymosi procese (14,8%). 11,1% apklaustųjų tiesiog vengia kritikos, kurios gali susilaukti iš aplinkinių, jei nelankys mokyklos. Berniukai pažymėjo, jog mokyklą lanko norėdami pirmauti (11,1%). Tiek pat apklaustųjų berniukų teigė, jog mokytis jiems tiesiog yra pareiga (11,1%). Mažiausia dalis apklaustųjų noriai lanko mokyklą, kadangi sulaukia malonių pagyrimų (5,6%). Apie pusę apklaustųjų neatsakė (46,3%) į klausimą.



**23 pav.** Priežastys, dėl kurių berniukai nenori eiti į mokyklą (n = 54)

Iš tyrimo rezultatų (23 pav.) matyti, jog berniukai į klausimą, kodėl jie nenori eiti į mokyklą dažniausiai neatsakė (72,2%). Taigi jiems sunku kritiškai vertinti pasirinkimą. 16,7% apklaustųjų berniukų pažymėjo, jog mokykloje mokytis yra neįdomu, kiek mažiau – sunku (11,1%). Mažiausiai respondentų atsakė, jog jiems mokykloje mokytis yra per lengva (6,7%). Galima daryti prielaidą, jog svarbiausias veiksnys, sąlygojantis motyvacijos stygių yra mokymo proceso neįdomumas, skatinantis berniukus nesimokyti ir neiti į mokyklą. Tačiau mokymasis yra sunkus darbas, reikalaujantis valios ir pastangų. Tokiam darbui penktokai – šeštokai nepasirengę psichologiškai.

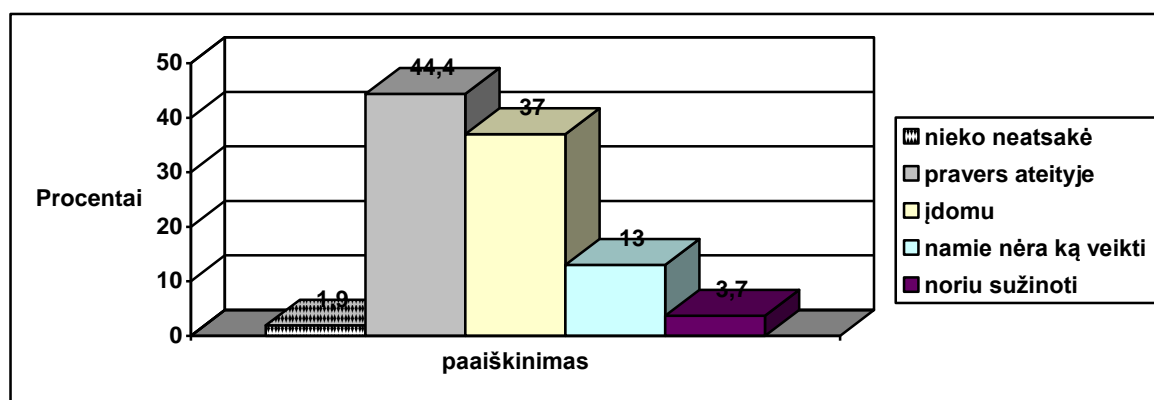


**24 pav.** Berniukų pasirinkimas eiti į mokyklą (n = 54)

Analizuojant berniukų pasirinkimą mokyklos lankymo/ nelankymo aspektu (24 pav.), išryškėjo, jog daugiau nei pusė apklaustųjų į mokyklą eitų (63%), jei ir galėtų to atsisakyti. Triskart mažiau respondentų berniukų mokyklos nelankytų (20,4%). Tai suponuoja nuomonę apie daugumos palankų mokyklos vertinimą. 16,7% tiriamųjų tuo klausimu neturėjo nuomonės.

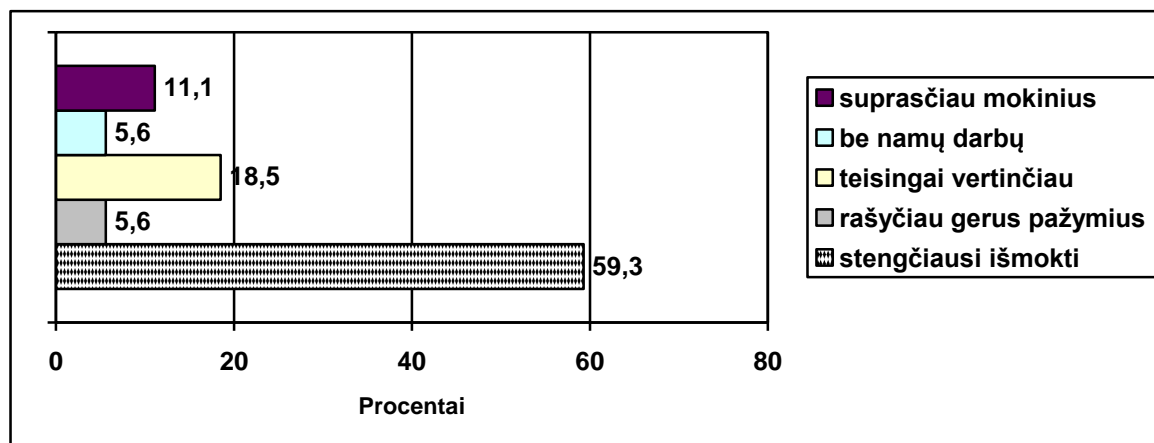


Nustatyta, kad dauguma (25 pav. ) apklaustųjų berniukų įsitikinę, jog įgytos žinios jiems pravers ateityje (44,4%); mažuma (3,7%) pažymėjo, jog jiems svarbi ne tolimoji perspektyva, o tai, kad kasdien mokykloje sužinoma ka nors naujo. 37% respondentų nuomone, mokytis yra įdomu. 13% apklaustųjų į mokyklą eitų tik todėl, kad namuose nuobodu, neturi ką veikti. 1% nieko neatsakė. Vadinasi, berniukams svarbiausia, kad jie mokytųsi prasmingai ir žinotų, jog jiems tos žinios ateityje bus labai naudingos.

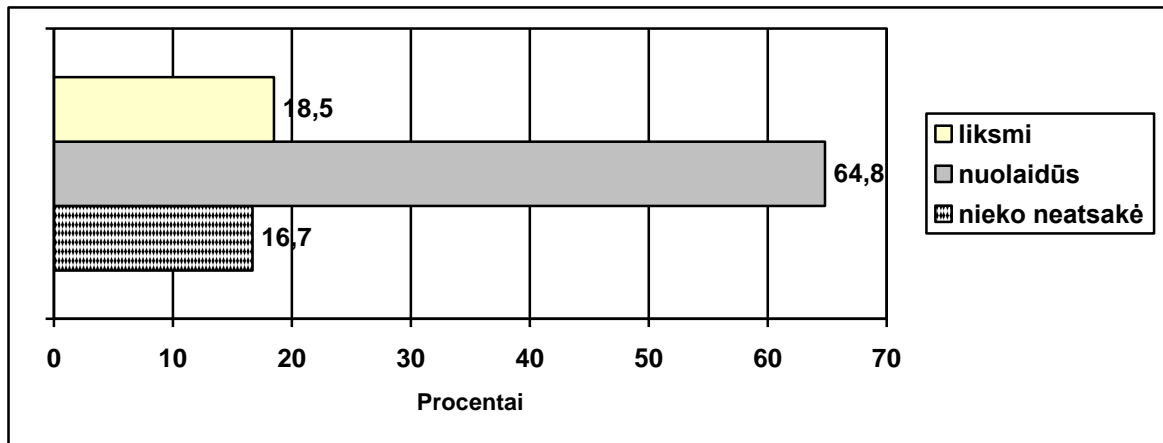


25 pav. Berniukų paaiškinimas, kodėl jie eitų į mokyklą (n = 54)

Daugelis berniukų (26 pav.) pažymėjo, jog, tapę mokytojais, stengtųsi gerai išmokyti savo mokinius (59,3%). Tai aktualizuoja mokinių suvokimą apie mokymosi proceso reikšmingumą. 18,5% respondentų pateikė nuorodą į teisingą, objektyvų mokinių pasiekimų vertinimą; 11,1% respondentų stengtųsi suprasti mokinius. Po lygiai atsakiusių berniukų buvo tarp manančių, jog būdami mokytojais moksleiviams rašytų gerus pažymius (5,6%) bei neskirtų namų darbų (5,6%). Vadinasi, berniukai išsakė tai, kas jiems tuo metu aktualu. Dalis nusivylę, kad mokytojai neįvertina jų pastangų, įdėto darbo mokantis ir orientuojasi tik į rezultatų kokybę. Objektyvaus vertinimo poreikis glaudžiai siejasi su teiginiu „suprasčiau mokinius“. Žinoma, tai gali turėti platesnį kontekstą, t. y. ne vien pažymius.

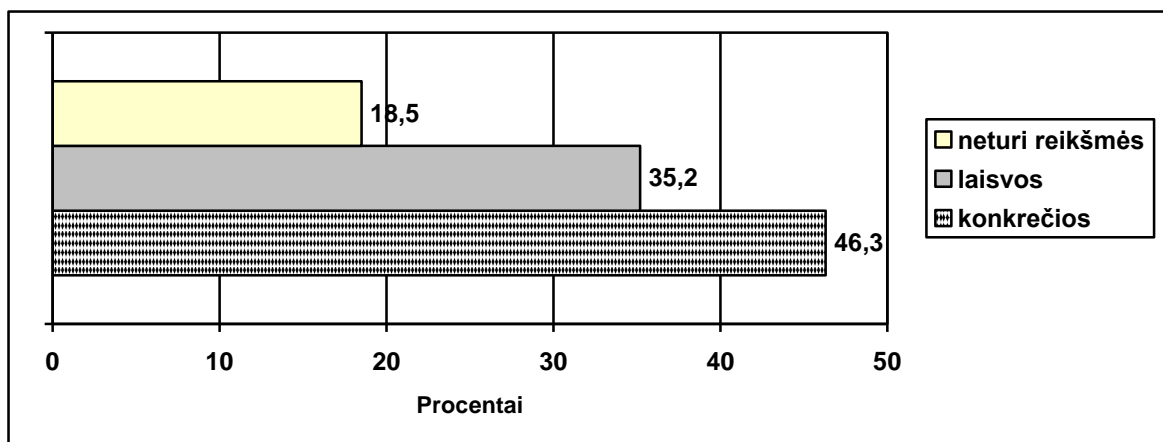


26 pav. Berniukai būdami mokytoju elgtųsi pozityviai (n = 54)



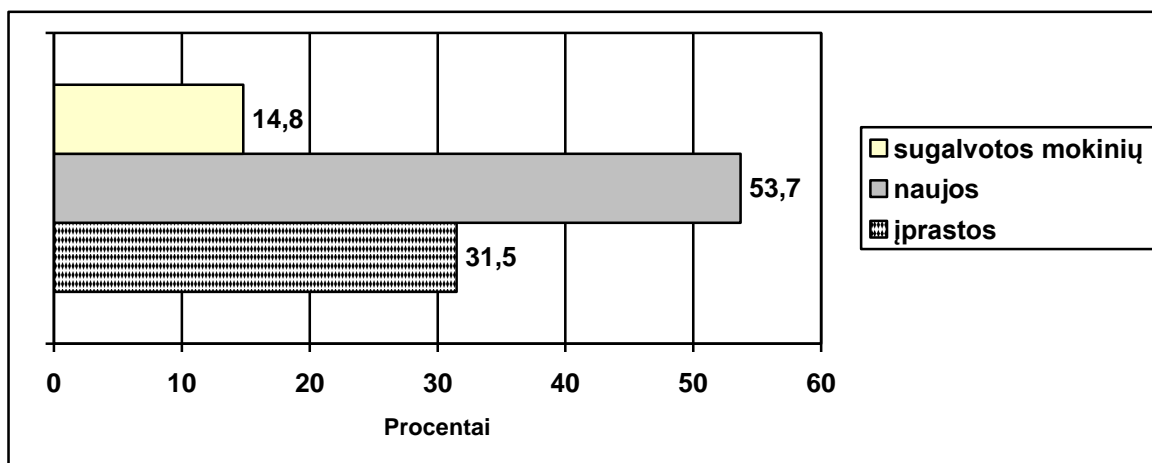
**27 pav.** Berniukams patinka linksmi ir nuolaidūs mokytojai (n = 54)

Tiriant apklaustųjų berniukų nuomonę apie jų mokytojus (27 pav.), daugiau nei pusė jų pažymėjo, kad jiems patinka nuolaidūs mokytojai (64,8%). 18,5% berniukų pozityviai vertina linksmus mokytojus, 16,7% į šį klausimą neatsakė. Galima būtų sakyti, kad, stiprindami motyvaciją, mokytojai turėtų atkreipti dėmesį į keliamų reikalavimų aiškumą, nuoseklumą, jų pateikimo paaugliams pobūdį.



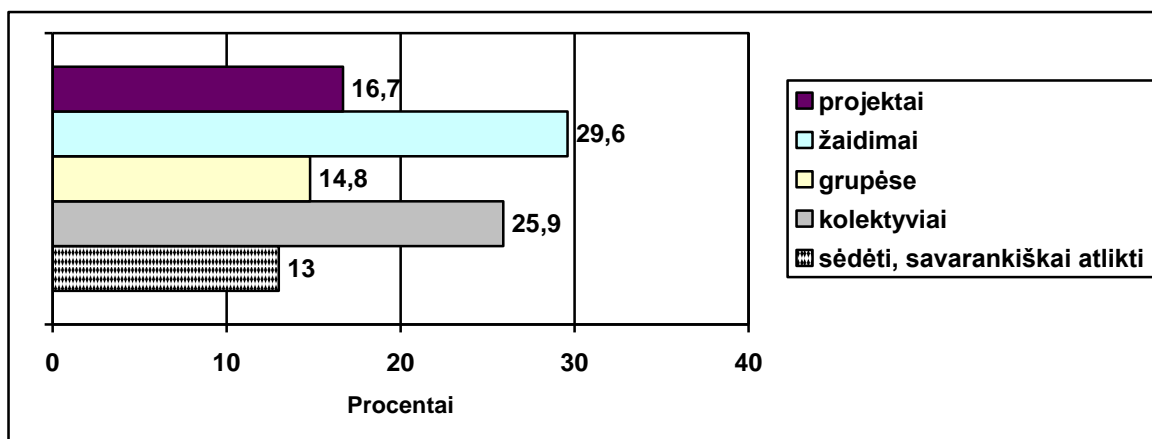
**28 pav.** Berniukams patiktų laisvos ir kūrybiškos temos (n = 54)

Iš tyrimo rezultatų analizės apie berniukų nuomonę pamokų pobūdžio tema (28 pav.), matyti, jog daugeliui patinka konkrečios, dalykiškos pamokos (46,3%). Tačiau kūrybingumo principais sumodeliuotas pamokas mėgstančių buvo beveik tiek pat (35,2 %), kiek ir pirmųjų. 18,5% apklaustųjų pamokų kryptingumas/ pobūdis neturi reikšmės.



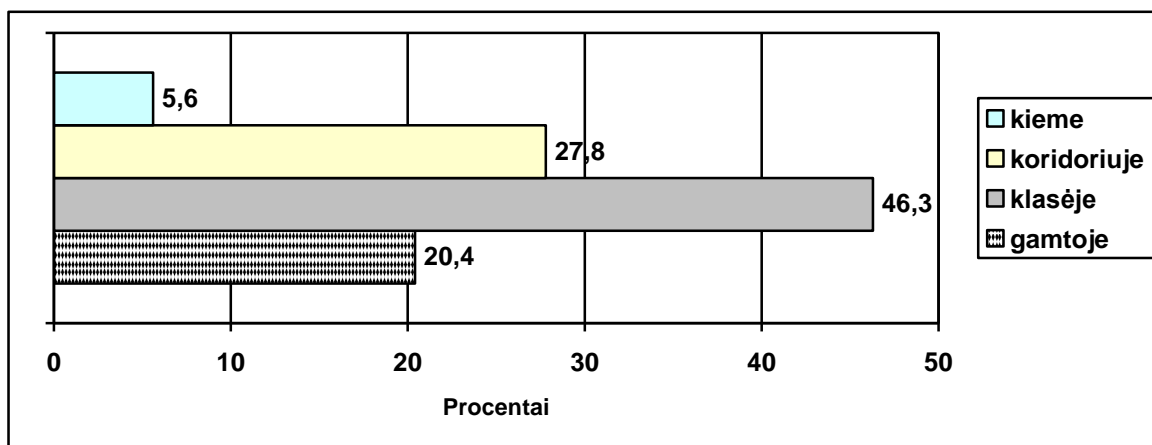
**29 pav.** Per pamokas berniukai pabandytų įvairias įdomias priemones (n = 54)

Iš 29 paveikslo duomenų matyti, jog 53,7% berniukų aktualizavo teiginį, kad per pamokas noriai bandytų įvairias naujoves. 31,5% apklaustųjų berniukų pirmenybę teikia tradicinėms mokymo priemonėms, naudojamoms pamokose; 14,8% - sugalvotoms mokinių. Matyt, kad daugeliui respondentų imponuoja naujovės bei galimybė pademonstruoti savo kūrybingumą, išradingumą. Tai suponuoja nuomonę apie vaikų kūrybiškumą bei tobulėjimą.



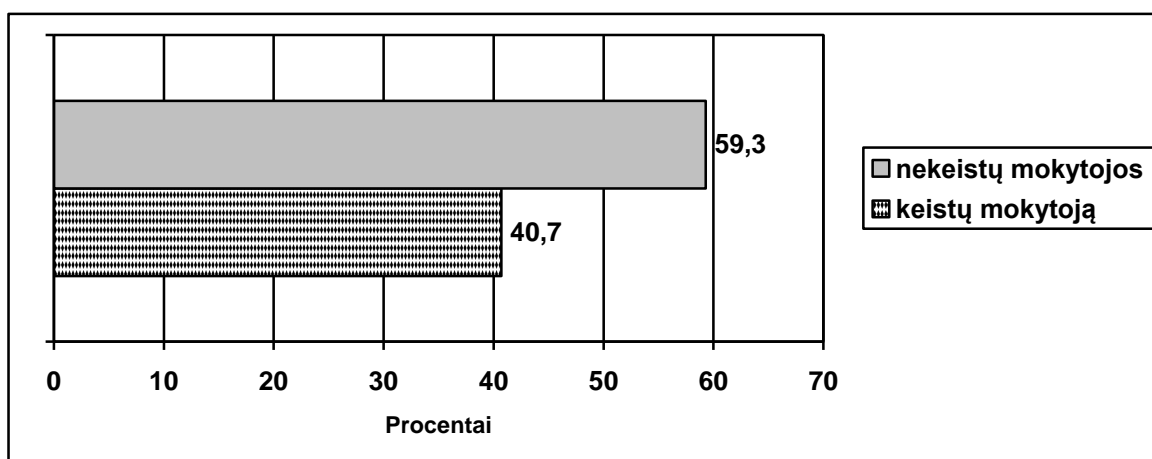
**30 pav.** Pamokoje berniukai mėgsta įvairias užduotis (n = 54)

Analizuojant galimybes rinktis užduotis pamokose (30 pav.), nustatyta, kad daugelis berniukų teigiamai įvertino žaidimus (29,6%), projektus (16,7%). Mat daugumai jų patinka dirbti bendradarbiaujant didesnėse (29,6%) ar mažesnėse grupėse (14,8%), o savarankiškai atlikti užduotis mėgstančių buvo mažiausiai (13%). Taigi, aktyvus kolektyvinis/ grupinis užduočių atlikimas vaikų yra labiau vertinamas nei individualusis darbas.



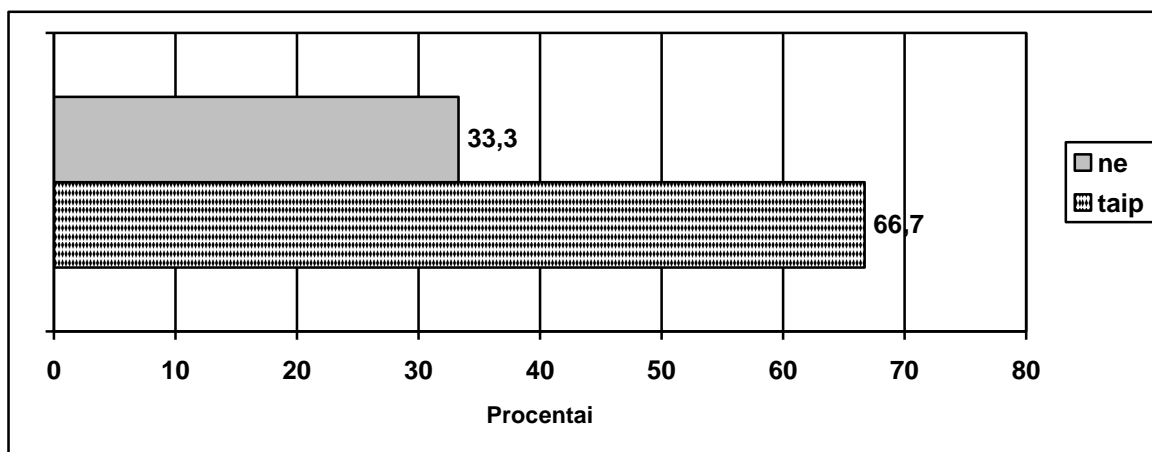
**31 pav.** Berniukai pasirinktą pamokos vietą (n = 54)

Iš tyrimo paaiškėjo, kad daugelis apklaustųjų (3 pav.) pirmenybę teikia įprastai mokymosi vietai, t. y. klasei (46,3%). Kiek mažiau pažymi netradicines pamokų vietas, pavyzdžiui, gamtą (27,8%), kiemą (5,6%) ar net koridorių (17,8%). Pamoka kieme/ koridoriuje pirmiausia asocijuojasi su kūno kultūros užsiėmimais. Kadangi mokykloje yra geros sporto salės, puikiai įrengti stadionai, tai berniukai nemato reikalo į netipiškas vietas perkelti mokymo proceso.



**32 pav.** Berniukų požiūris į mokytojo keitimą (n = 54)

Daugiau kaip pusė apklaustųjų (32 pav.) berniukų pažymėjo, jog, turėdami galimybę keisti mokytoją, jie to nedarytų (59,3%), o 40,7% - jog keistų. Taigi, berniukus tenkina mokytojų bendravimo stilius, pedagogų kuriami pamokų modeliai. Tai leidžia manyti, kad berniukus mokymuisi motyvuoja mokytojai, kaip savo darbo specialistai ir kaip empatiški žmonės.



**33 pav.** Berniukai norėtų, kad mokytojas neužduotų namų darbų (n = 54)

Analizuojant atsakymų teiginio, jog mokytojai galėtų neskirti namų darbų, sklaidą tarp tiriamųjų (66,7%) išryškėjo, jog apklaustųjų pageidautų mokytis tik klasėje ir nesivarginti dėl namų darbų. Teigiamai namų darbų reikalingumą vertino 33,3%. Vadinasi, berniukai sunkiau nei mergaitės adaptuojasi prie naujos mokymo tvarkos, lyginant su pradinėmis klasėmis, sąmoningai/ nesąmoningai neatlieka namų darbų, todėl natūralu, kad jie labiau suinteresuoti mokytojo nuolaidumu.

3 lentelė

**Berniukų motyvacijos mokytis ryšiai (n = 54)**

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	Rodikliai						
		1	2	3	4	5	6	7
Mėgsta savo klasę	r	1	,125	,190	-,139	,337	,190	-,073
	p	,	,369	,168	,315	,013	,169	,599
	N	54	54	54	54	54	54	54
Mokinys noriai eina į mokyklą	r	,125	1	,620	-,235	,448	-,014	-,036
	p	,369	,	,000	,087	,001	,923	,793
	N	54	54	54	54	54	54	54
Mokinys nori eiti į mokyklą	r	,190	,620	1	-,595	,494	,025	-,056
	p	,168	,000	,	,000	,000	,855	,689
	N	54	54	54	54	54	54	54
Mokinys nenori eiti į mokyklą	r	-,139	-,235	-,595	1	,012	,108	-,125
	p	,315	,087	,000	,	,931	,438	,368
	N	54	54	54	54	54	54	54
Mokinio pasirinkimas eiti į	r	,337	,448	,494	,012	1	,629	,198
	p	,013	,001	,000	,931	,	,000	,152

mokyklą	N	54	54	54	54	54	54	54
Mokinio paaiškinimas eiti į mokyklą	r	,190	-,014	,025	,108	<b>,629</b>	1	,059
	p	,169	,923	,855	,438	<b>,000</b>	,	,673
	N	54	54	54	54	54	54	54
Būdamas mokytoju elgtūsi pozityviai	r	-,073	-,036	-,056	-,125	,198	,059	1
	p	,599	,793	,689	,368	,152	,673	,
	N	54	54	54	54	54	54	54

Atlikus koreliacinę analizę (3 lentelė) rasta statistiškai reikšmingų ryšių tarp kai kurių kintamųjų, nors jų nėra labai daug arba jie nepakankamai stiprūs: statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,013$ ,  $r = 0,337$ ). Šis ryšys silpnas, rodantis: kuo geriau mokiniai suvokia esą savo klasės bendruomenės nariais, tuo labiau nori eiti į mokyklą. Koreliacija rodo, kad yra ryšys tarp mokinių nuomonės mokyklos lankymą ir teigiamo klasės vertinimo, o tai leidžia manyti, kad kuo draugiška klasė veikia kaip motyvacinis veiksnys ir skatina motyvaciją lankyti mokyklą.

Išaiškintas statistiškai labai reikšmingas, ir vidutiniškai stiprus ryšys (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,620$ ) tarp mokinių noro eiti į mokyklą ir realaus lankymo. Vadinasi, patrauklesnė jiems mokykla, tuo labiau norisi kasdien dalyvauti jos veikloje, nepraleidinėti pamokų ir džiaugtis žiniomis bei pasiekimais, saviraiškos galimybėmis.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,001$ ,  $r = 0,448$ ) ir vidutiniškai silpnas ryšys tarp respondentų nuomonės, kad jie noriai lanko mokyklą ir jų pasirinkimo eiti į ją. Taigi, mokiniai siekia tobulėti, bendrauti su bendraamžiais, nori mokytis, jų motyvacija yra pakankama, todėl jie mano, jog lanko mokyklą savo nor, niekieno neverčiami. Tai, viena vertus, rodo aukštą motyvacijos lygį, antrą vertus, tokiam apsisprendimui nemažai įtakos gali turėti įsigalėjusi tradicija: vaikų svarbiausias darbas – mokytis.

Neigiamas ryšys (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = -0,595$ ) tarp mokinių noro ir nenoro eiti į mokyklą. Tai rodo: kuo labiau mokiniai veikiami paskatų mokytis, tuo rečiau jie nusiteikę bėgti iš pamokų ar net mesti mokyklą. Vadinasi, tokia koreliacija tik patvirtina nuomonę, jog berniukai sąžiningai atsakė į anketos klausimus, tad tyrimo duomenys rodo, kad jų motyvacija yra pakankama.

Ir kiti koreliaciniai duomenys patvirtina prielaidą ir tyrimo rezultatus, kad *berniukai noriai eina į mokyklą, nes jie nori įgyti žinių ateičiai, kad jiems patinka jų draugiška klasė, tad visai nenorėtų nesimokyti, t. y. mesti mokyklą.*

## Berniukų motyvacijos ryšiai

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	8	9	10	11	12	13
		Mėgsta savo klasę	r	1	-,567	,217	-,181	,169
	p	,	,000	,116	,191	,221	,946	,004
	N	54	54	54	54	54	54	54
Patinka linksmi ir nuolaidūs mokytojai	r	-,567	1	,235	,013	-,104	,067	-,086
	p	,000	,	,088	,927	,453	,630	,538
	N	54	54	54	54	54	54	54
Per pamokas pabandytų įvairias įdomias priemones	r	,217	,235	1	,135	,055	-,026	,260
	p	,116	,088	,	,329	,692	,850	,057
	N	54	54	54	54	54	54	54
Pamokoje mėgsta įvairias užduotis	r	-,181	,013	,135	1	,019	-,155	,053
	p	,191	,927	,329	,	,894	,262	,702
	N	54	54	54	54	54	54	54
Pamokos vietos pasirinkimas	r	,169	-,104	,055	,019	1	-,043	,091
	p	,221	,453	,692	,894	,	,759	,511
	N	54	54	54	54	54	54	54
Mokytojo keitimas	r	-,009	,067	-,026	-,155	-,043	1	,050
	p	,946	,630	,850	,262	,759	,	,721
	N	54	54	54	54	54	54	54
Norėtų, kad mokytojas neužduotų namų darbų	r	,385	-,086	,260	,053	,091	,050	1
	p	,004	,538	,057	,702	,511	,721	,
	N	54	54	54	54	54	54	54

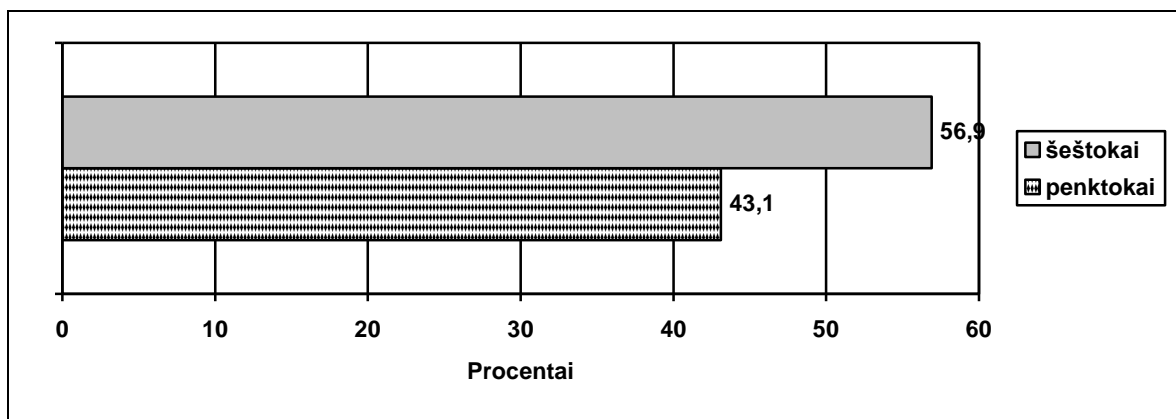
Rastas (4 lentelė) statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = -0,567$ ) ir vidutiniškai stiprus neigiamas ryšys tarp respondentų nuomonės, kad jie mėgsta savo klasę ir jiems patinka linksmi mokytojai. Toks ryšys atskleidžia, pozityvias mokinių tarpusavio bendravimo ir bendradarbiavimo sąsajas bei analogiškus santykius ir su mokytojais. Galima manyti: geresni mokinių tarpusavio santykiai teigiamai veikia santykių su mokytojais tendencijas, o kartu mokymosi motyvaciją.

Koreliacijos duomenys rodo, kad kuo labiau berniukai patenkinti bendravimu klasėje, tuo dažniau jie nori, kad mokytojai neužduotų namų darbų. Tokią išvadą galima daryti remiantis statistiškai reikšmingu ryšiu (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,004$ ,  $r = 0,385$ ). Noras logiškas, vertinant jį tiriamųjų akimis: drauge leisti laiką, prie kompiuterinių žaidimų ar su sviediniu lauke kur kas maloniau negu vienam pačiam sėdėti prie pamokų ruošos. Vadinasi *berniukai labai mėgsta bendrauti ir jei bendravimas yra vaisingas, jie nebeturi laiko/ noro imtis sudėtingo darbo – papildomai mokytis namuose*. Norint skatinti berniukų motyvaciją, pirmiausiai reikia atsižvelgti į klasės, kaip bendruomenės, nuomonę, jų tarpusavio susitarimus, nes nuo draugų nuomonės daug kas priklauso. Tinkamas nuomonės formavimas, dažnas rėmimasis tarpusavio susitarimais, motyvuojančias mokymąsi, sietinas su biheviaristų teorija apie tinkamus pastiprinimus.



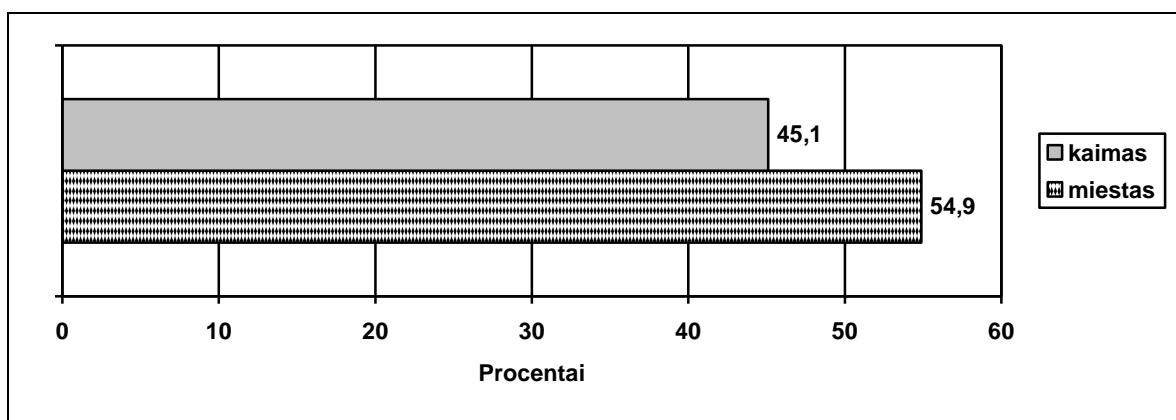
## 2.4. MERGAIČIŲ POŽIŪRIS Į PEDAGOGINIUS VEIKSNIUS, MOKYMOSI MOTYVACIJAI AKTYVINTI

Respondentės mergaitės pagal klases (34 pav.) pasiskirstė taip: šeštos klasės mokinių 56,9%, o penktos – 43,1%. T. y. šeštokių 13,8% daugiau, nors esminio poveikio tyrimui tai neturi, nes pagal amžių visos mergaitės priklauso vidurinėsios vaikystės ( 6 – 12 metų) pabaigos, paauglystės pradžios periodai.

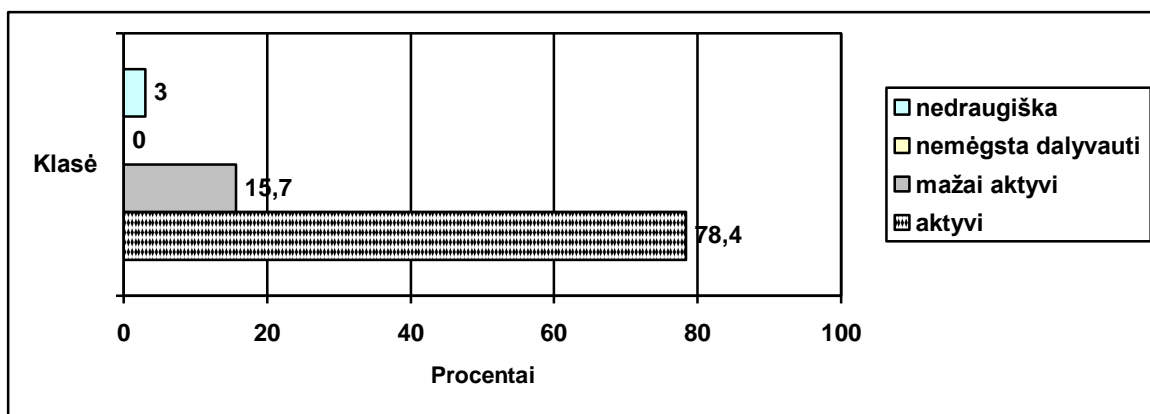


34 pav. Mergaičių pasiskirstymas pagal klases (n = 51)

Analizuojant respondentų (mergaičių) pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą ( 35 pav.) išryškėjo, kad kaime gyvenančiųjų moksleivių mergaičių (45,1) apklausta beveik tiek pat, kaip ir mieste gyvenančiųjų (54,9%).



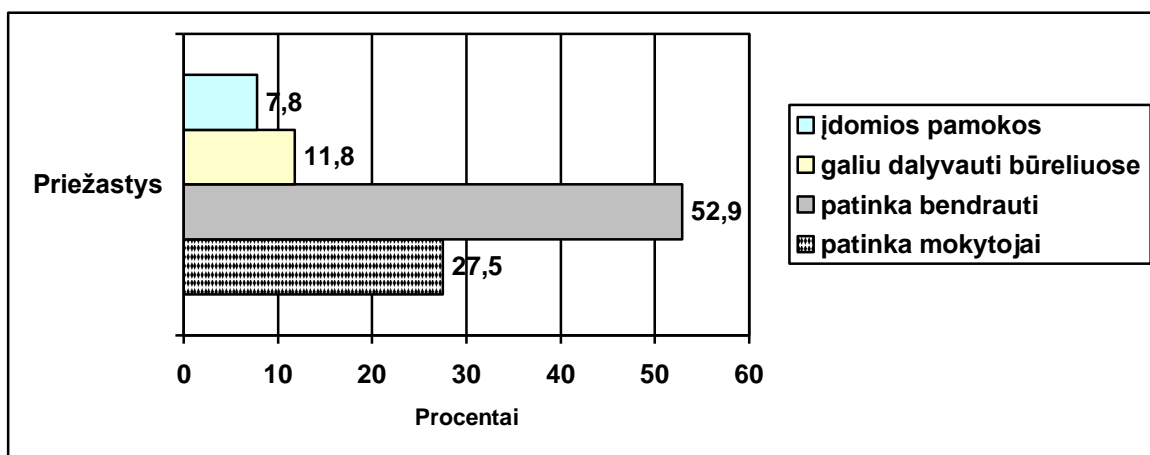
35 pav. Mergaičių pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (n = 51)



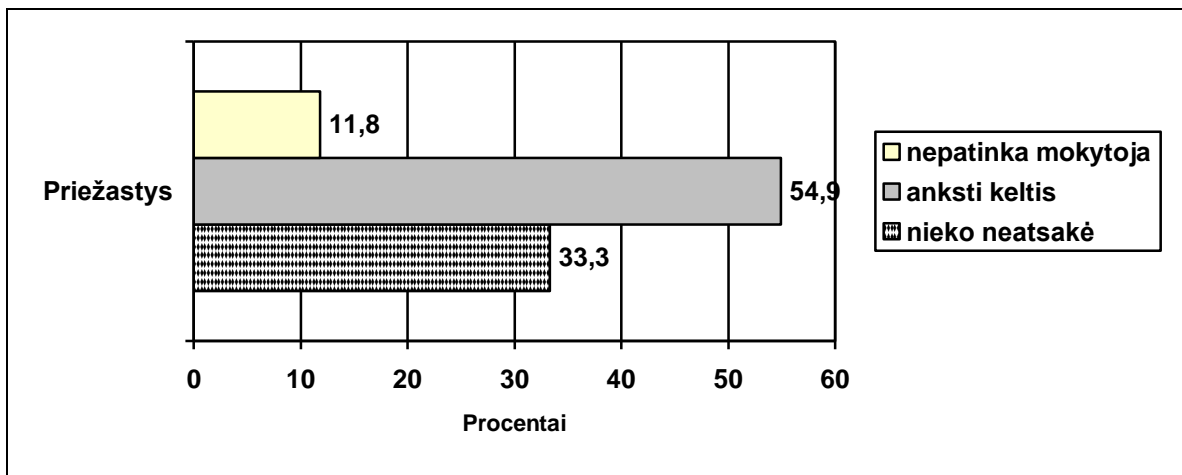
36 pav. Klasės apibūdinimas (n = 51)

Iš tyrimo rezultatų (36 pav.) matyti, jog mergaitės palankiai vertina savo klasę, kadangi įsitikinusios, jog jų klasė yra aktyvi (78,4%); o tik (15,7%) respondentėjų pasirinko atsakymą – „mažai aktyvi“. Tik 3% apklausos dalyvių pažymėjo, jog jų klasė yra nedraugiška. Ryški teigiamų pritarimų persvara sietina su pačių mergaičių aktyvumu klasės gyvenime: jos turi pasiūlymų klasės darbo planui sudaryti, jos noriai ruošiasi plane numatytiems renginiams įgyvendinti. 3% respondentėjų, įžvelgiančių klasės nedraugiškumą, gali priklausyti atstumtųjų ar izoliuotųjų grupei dėl savo socialinės padėties ( materialinių gyvenimo sąlygų), mokytojo požiūrio („ numylėtinis“ ar „nemėgstamas“), pasiekimų/ charakterio savitumų ir pan.

Vaikų bendravimas tarpusavyje yra neabejotinas mokymosi motyvacijos veiksnys. Daugiausia respondentėjų (37 pav.) pažymėjo, jog joms patinka mokykloje, nes tarpusavyje gali bendrauti (52,9%). 27,5% apklaustųjų mergaičių patinka jų mokytojai. 11,8% apklaustųjų mergaičių suinteresuotos galimybe dalyvauti būrelių veikloje. Tik 7,8% tiriamųjų kaip svarbiausią akstiną lankyti mokyklą nurodė įdomias pamokas. Vadinasi, tiriamosioms reikšmingi šalutiniai (ne pats mokymasis ir žinios, įgūdžiai) motyvatoriai.

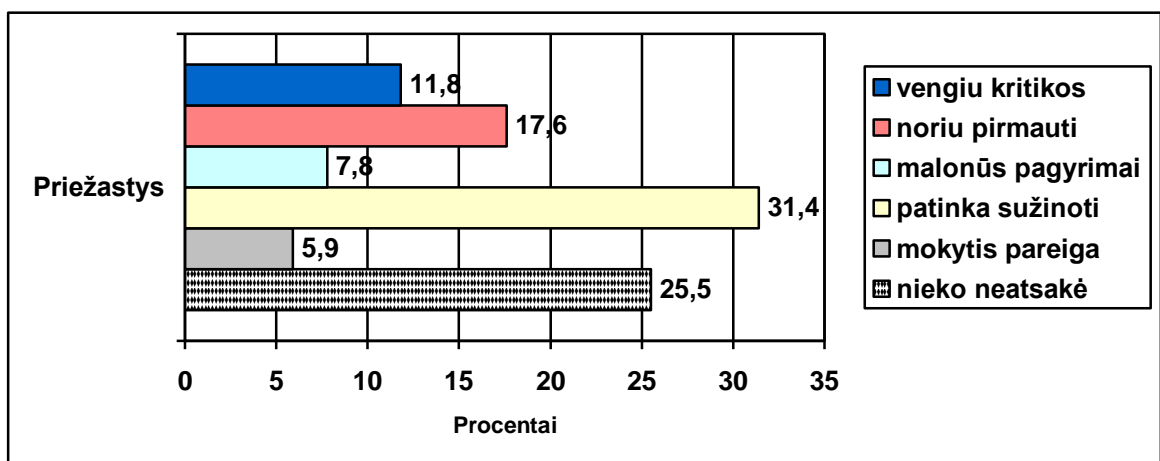


37 pav. Mergaičių požiūris į mokyklą (n = 51)



**38 pav.** Mergaičių nenoro eiti į mokyklą priežastys (n = 51)

Analizuojant priežastis, dėl kurių respondentės nenoriai lanko mokyklą, nustatyta, jog daugeliui (54,9%) apklaustųjų mergaičių (38 pav.) yra tiesiog sunku anksti keltis. Mažuma respondenčių pažymėjo, jog joms nepatinka mokytoja (11,8%). Trečdalis (33,3%) apklaustųjų neatsakė į klausimą. Vadinasi, mergaitės, kaip ir berniukai, dėl įvairių priežasčių nemėgsta anksti keltis ir tai siejasi su nuotaika, darbingumu, pagaliau – su noru/ nenoru eiti į mokyklą.

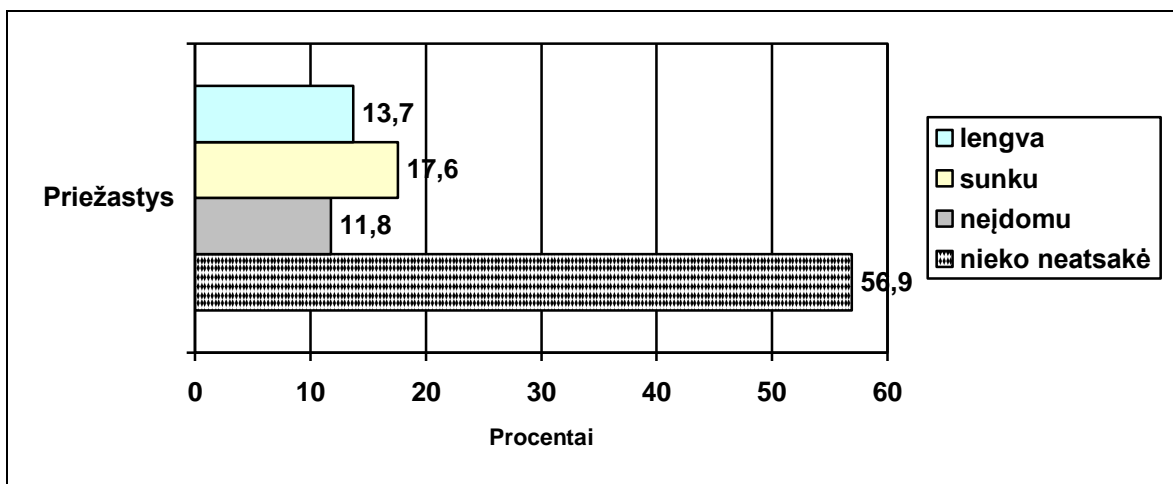


**39 pav.** Mergaičių įvardytos priežastys, dėl kurių norėtų/ nenorėtų eiti į mokyklą (n = 51)

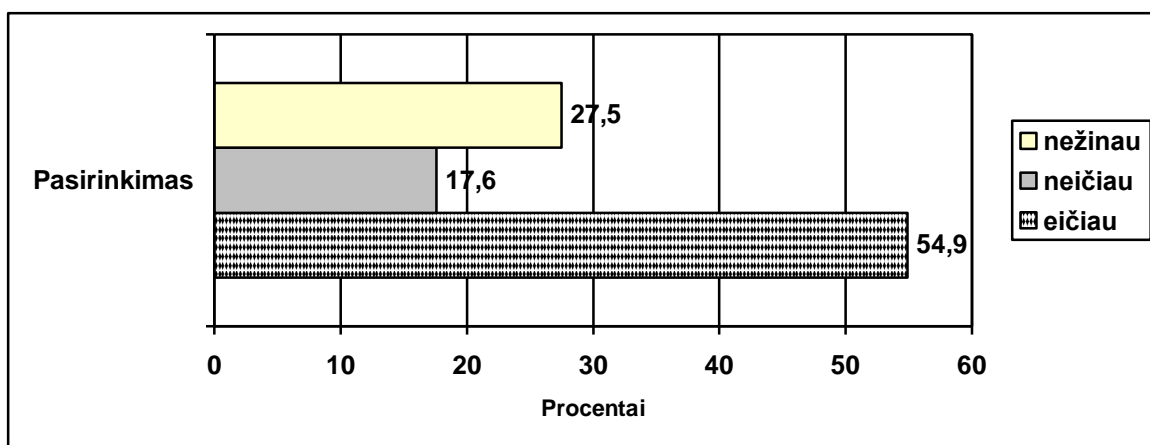
Detaliau analizuojant priežastis, lemiančias mergaičių nenorą lankyti mokyklą, išryškėjo (39 pav.), jog daugeliui jų (31,4%), nors ir patinka įgyti žinių, sužinoti naujų dalykų. 25,5% mergaičių neatsakė į pateiktą klausimą, tačiau norui/ nenorui lankyti mokyklą tai neturi absoliučiai lemiamos reikšmės. Be abejo, veikia visą grupę motyvatorių ir antimotyvatorių. Lyginant su berniukais, būtina pažymėti, jog pastarųjų akcentuojančių žinių svarbą, buvo dvigubai mažiau (14,8%) nei mergaičių. 17,6% apklaustųjų mergaičių patinka lyderiauti ir todėl eina į mokyklą, nes čia palankiausios sąlygos tam poreikiui tenkinti. 11,8% apklaustųjų mergaičių vengia kritikos, 7,8% mergaičių yra malonūs pagyrimai ir todėl pirmosios nenori, o

antrosios nori eiti į mokyklą. Mažiausia dalis (5,9%) apklaustųjų mokyklą lanko todėl, kad tai yra pareiga.

Iš tyrimo rezultatų ( 40 pav.) matyti, jog respondentės į klausimą, kodėl nenori eiti į mokyklą dažniausiai (56,9%) neatsakė. 16,7% apklaustųjų mergaičių pažymėjo, jog mokykloje mokytis yra sunku (17,6), kiek mažiau (13,7%) – per lengva . Mažiausiai (11,8%) respondenčių nurodė, jog joms mokykloje mokytis neįdomu.

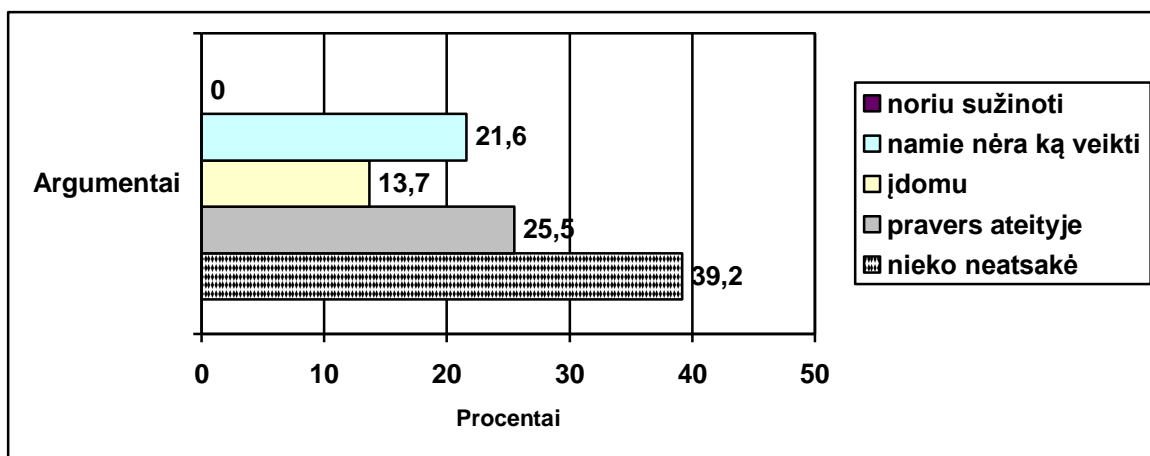


**40 pav.** Mergaičių įvardintos priežastys, dėl kurių jos nenorėtų eiti į mokyklą (n = 51)



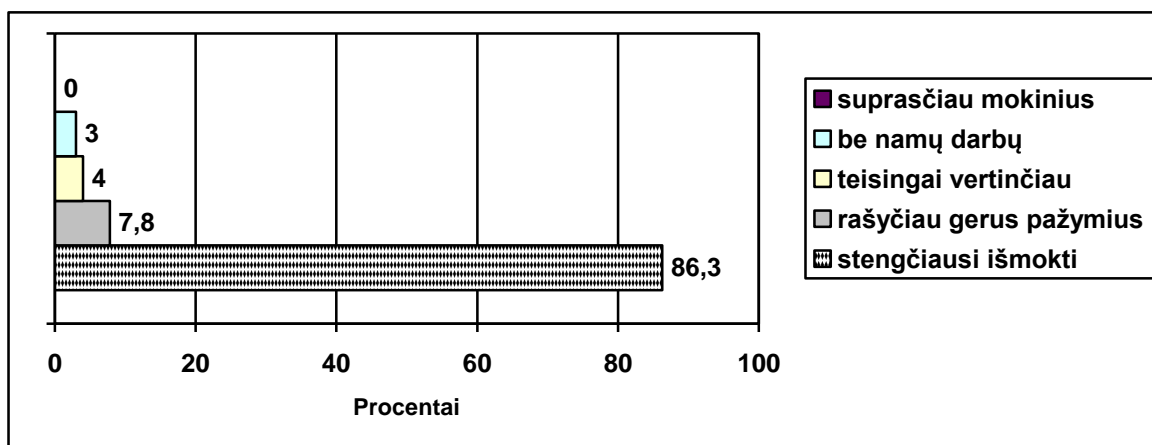
**41 pav.** Mergaičių pasirinkimas eiti į mokyklą (n = 51)

Detaliau analizuojant mergaičių pasirinkimą (41 pav.), išryškėjo, jog daugiau nei pusė apklaustųjų (54,9%) į mokyklą eitų; 27,5% respondenčių nežino, kaip apsispręstų esant pasirinkimo laisvei. Mažiausiai (17,6%) buvo tų, kurios nelankytų mokyklos.



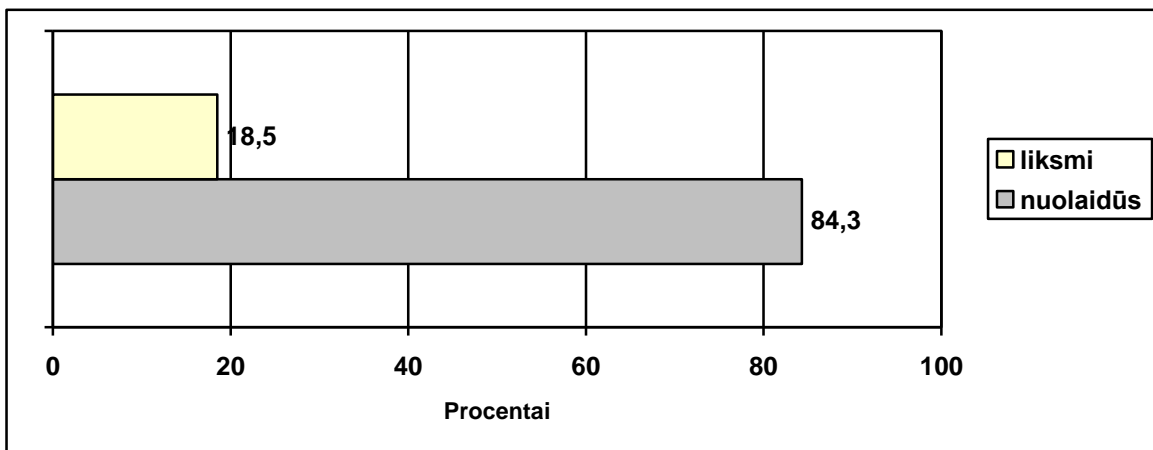
**42 pav.** Mergaičių paaiškinimas, kodėl jos rinkęsi mokyklą (n = 51)

Mergaitės dažniausiai lanko mokyklą (42 pav.), nes įsitikinusios, kad žinios pravers ateityje, siekiant įsigyti profesiją, įsidarbinti, tobulėti. Nemažai mergaičių mokyklą renkasi tik todėl, kad namuose nėra ką veikti, nėra su kuo bendrauti. Mažiausiai respondenčių teigė, kad joms mokykloje yra įdomu. Tai rodo, kad dalis mergaičių, kaip ir berniukų, pačios galvoja apie savo ateitį arba, vyresniųjų (tėvų, seserų, brolių) inspiruotos, mokymąsi sieja su profesija, darbu, geru gyvenimu.



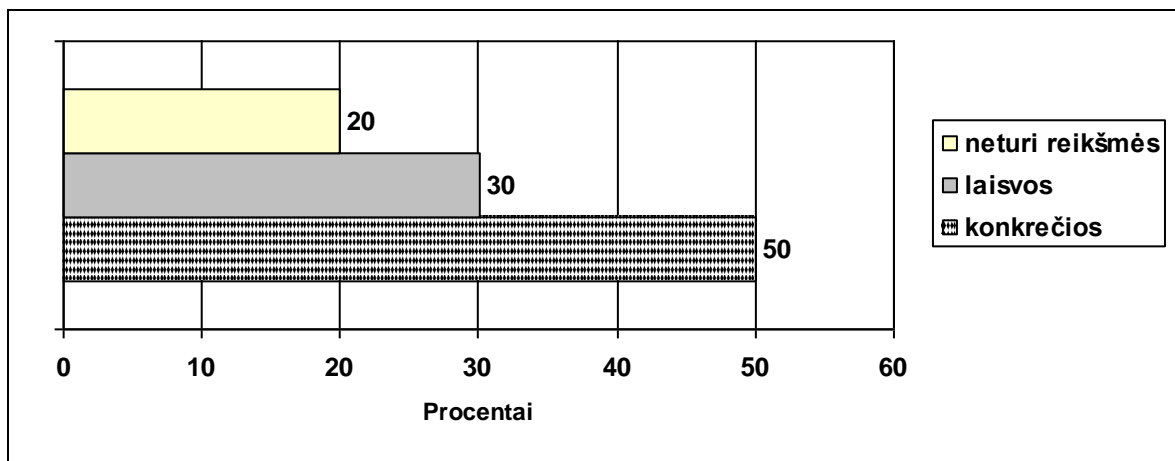
**43 pav.** Mergaitės būdamos mokytojomis elgtusi pozityviai (n = 51)

Daugelis (86,3%) respondenčių (43 pav.) pažymėjo, jog, prisiimdamos mokytojos vaidmenį jos pirmiausia stengtųsi gerai išmokyti savo mokinius. Tai aktualizuoja penktokių – šeštokių suvokimą apie mokymosi proceso reikšmingumą. 7,8% apklaustųjų pažymėjo, kad rašytų gerus pažymius, 4% respondenčių stengtųsi teisingai vertinti, (3%) neskirtų namų darbų, kad ugdytiniai galėtų namuose visiškai atsipalaiduoti, kad jų niekas nevaržytų prisiminimais apie neatliktus/ prastai atliktus namų darbus.



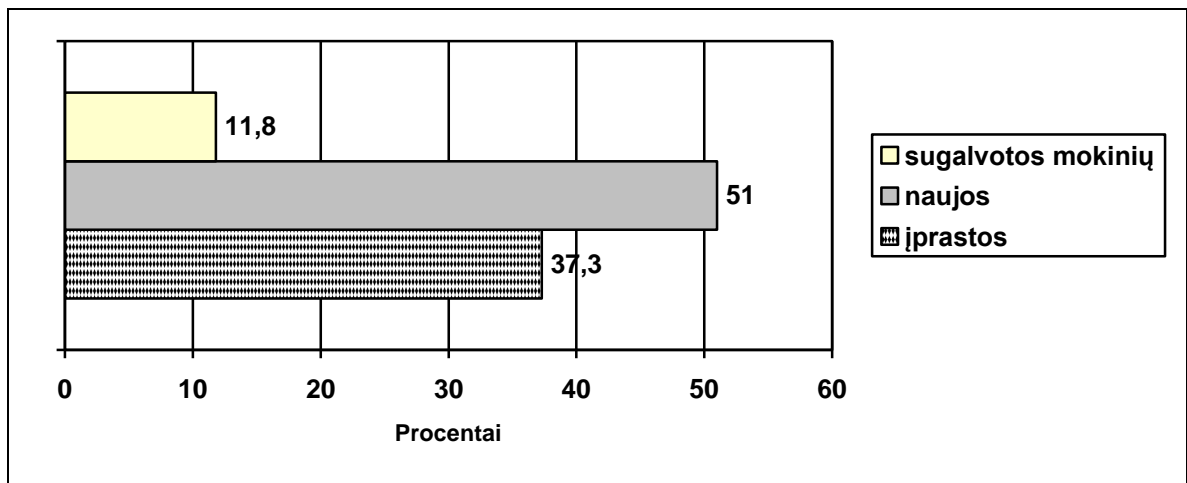
**44 pav.** Mergaitėms patinka linksmi ir nuolaidūs mokytojai (n = 51)

Tiriant apklaustųjų mergaičių nuomonę (44 pav.) apie jų mokytojus, daugiausia gauta atsakymų, kad joms patinka nuolaidūs mokytojai (84,3%); 18,5% mergaičių (tiek pat, kiek ir berniukų) pirmenybę teikia linksmiems pedagogams.



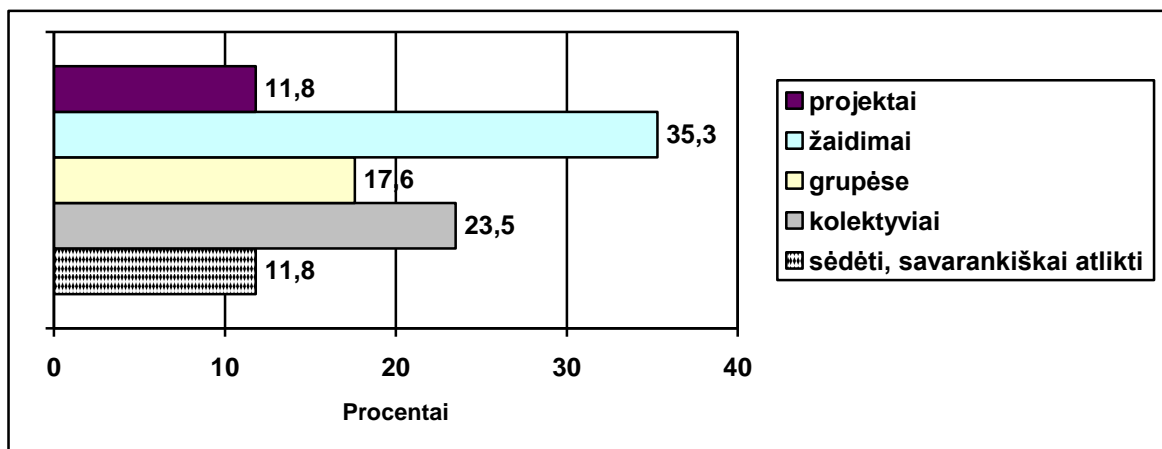
**45 pav.** Mergaitėms patiktų laisvos ir kūrybiškos temos (n = 51)

Detaliau analizuojant (45 pav.) mergaičių nuomonę apie pamokų teminį/ metodinį kryptingumą, nustatyta, jog pusei (50%) apklaustųjų patinka darbingos pamokos su konkrečiomis užduotimis ir instrukcijomis. Laisvą, t. y. kūrybingumo principais grįstą mokymąsi išskyrė 30% apklaustųjų, o 20% mergaičių respondenčių neturi reikšmės pamokų pobūdis.



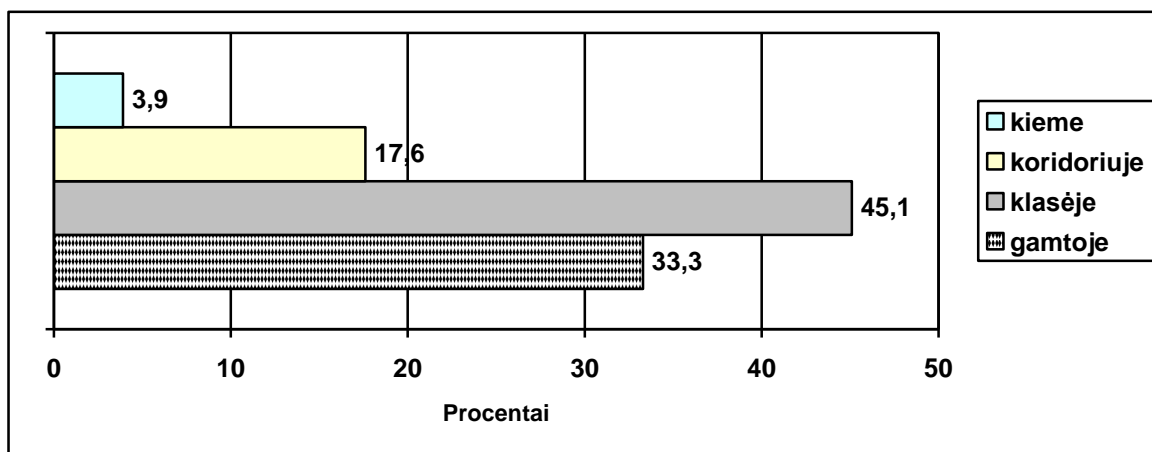
**46 pav.** Per pamokas mergaitės pabandytų įvairias įdomias priemones (n = 51)

Iš tyrimo rezultatų (46 pav.) matyti, jog 51% respondenčių džiaugtųsi metodinėmis inovacijomis pamokose. Tuo tarpu 37% apklaustųjų tenkintų tradicinės mokymo priemonės, o, 11,8% pirmenybę teiktų mokinių, saviraiškos būdu parengtoms priemonėms. Matyti, jog daugelį respondenčių imponuoja naujovės bei savarankiškos galimybės. Vadinasi, puoselėjamas kūrybiškumas virsta rimtu motivatoriumi mokytis taip, kad tenkintų savo, šeimos, visuomenės interesus.



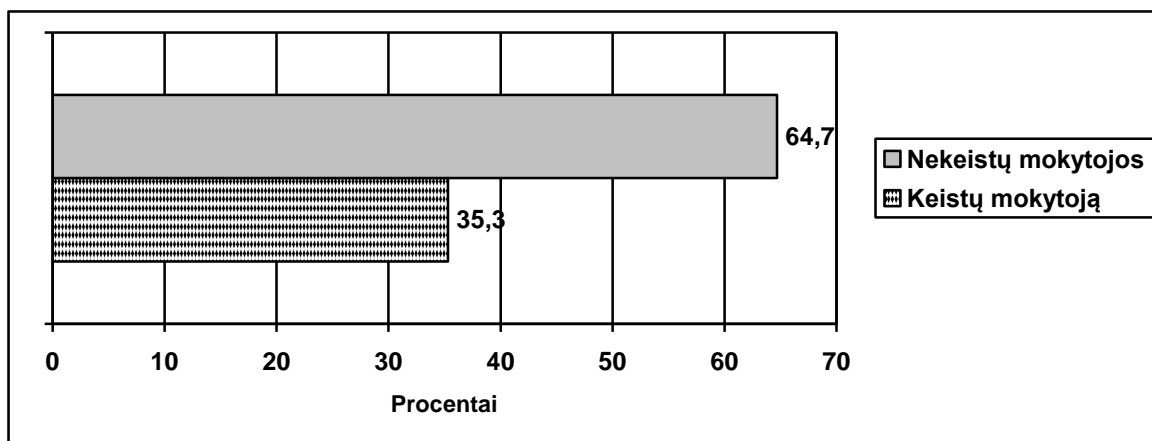
**47 pav.** Pamokoje mergaitės mėgsta įvairias užduotis (n = 51)

Analizuojant užduočių pasirinkimo pamokose tendencijas (47 pav.) nustatyta, kad daugelis mergaičių teigiamai įvertino žaidimus (35,3%), projektus (11,8%); daugeliui respondenčių patinka mokytis kolektyviai (23,5%) ar grupėse (17,6%); savarankiškai atlikti užduotis mėgstančių mažiausiai (11,8%). Taigi, aktyvus užduočių atlikimas mergaičių vertinamas gana palankiai.



**48 pav.** Mergaitės pasirinktų pamokos vietą (n = 51)

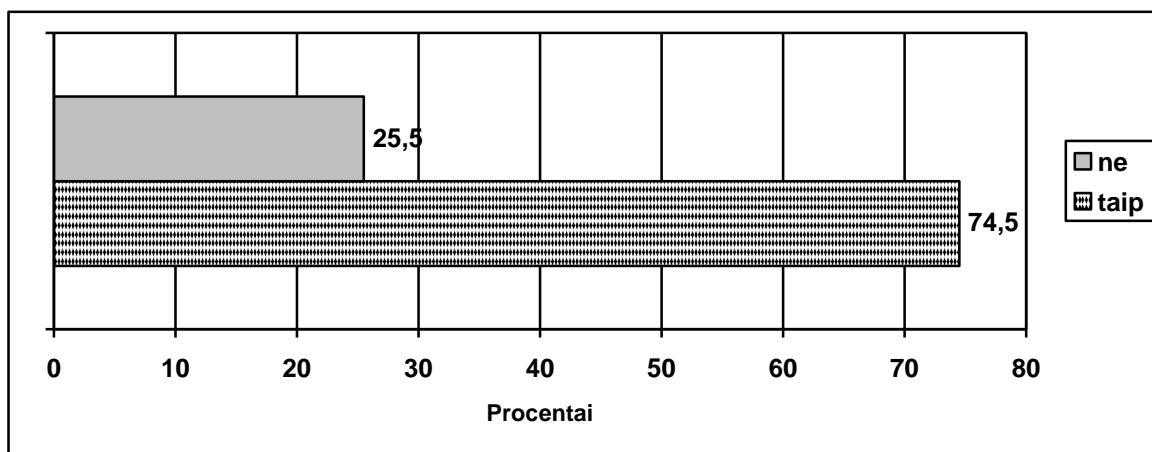
Išanalizuota respondenčių nuomonė apie pamokos vietą (48 pav.) parodė, kad daugeliui (45,1%) mergaičių nė nekyla abejonių dėl klasės. Netradicines pamokų vietas, pavyzdžiui, biologijos pamokoms, nurodė gamtą (33,3%), kiemą, pavyzdžiui, matematiniams matavimams atlikti, (3,9%) ar net koridorių (17,6%) įvairiems mokomiejiems tikslams realizuoti. Beto, klasė teikia ne tik estetinį pasigėrėjimą, bet kuria jaukumo bei saugumo įspūdį.



**49 pav.** Mergaičių požiūris į mokytoją (n = 51)

Iš tyrimo duomenų (49 pav.) matyti, jog 64,7% apklaustųjų mergaičių, nors ir turėdamos galimybę keisti mokytoją, to nedarytų, o 35,3% - keistų. Taigi, mergaičių ir berniukų nuomonė šiuo klausimu labai panaši, matyt, analogiškos keitimo/ nekeitimo priežastys.





**50 pav.** Mergaitės norėtų, kad mokytojas neužduotų namų darbų (n = 51)

(74,5%) analizuojant (50 pav.) atsakymų variantus siūlymui, jog mokytojai galėtų neužduoti namų darbų, išryškėjo, jog trys ketvirtadaliai mergaičių nenori laiko po pamokų skirti nenorėtų namų darbams. Teigiamai namų darbus vertina 25,3% tyrimo dalyvių t. y. tik kas ketvirta. Berniukai šiuo klausimu labai panašios nuomonės.

5 lentelė

**Mergaičių motyvacijos ryšiai (n = 51)**

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	Rodikliai						
		1	2	3	4	5	6	7
Mėgsta savo klasę	r	1	,342	,495	,128	,327	,019	,013
	p	,	,014	,000	,370	,019	,895	,926
	N	51	51	51	51	51	51	51
Patinka linksmi ir nuolaidūs mokytojai	r	<b>,342</b>	1	,169	-,034	,153	,126	-,021
	p	<b>,014</b>	,	,235	,814	,283	,379	,884
	N	51	51	51	51	51	51	51
Per pamokas pabandytų įvairias įdomias priemones	r	<b>-,495</b>	,169	1	,063	,327	,129	,224
	p	<b>,000</b>	,235	,	,658	,019	,368	,115
	N	51	51	51	51	51	51	51
Pamokoje mėgsta įvairias užduotis	r	,128	-,034	,063	1	,032	-,041	,095
	p	,370	,814	,658	,	,821	,777	,509
	N	51	51	51	51	51	51	51
Pamokos vietos pasirinkimas	r	<b>-,327</b>	,153	<b>,327</b>	,032	1	,062	,184
	p	<b>,019</b>	,283	<b>,019</b>	,821	,	,667	,196
	N	51	51	51	51	51	51	51

Mokytojo keitimas	r	,019	,126	,129	-,041	,062	1	,107
	p	,895	,379	,368	,777	,667	,	,454
	N	51	51	51	51	51	51	51
Norėtų, kad mokytojas neužduotų namų darbų	r	,013	-,021	,224	,095	,184	,107	1
	p	,926	,884	,115	,509	,196	,454	,
	N	51	51	51	51	51	51	51

Atlikus koreliacinę analizę (5 lentelė), paaiškėjo, kad esama statistiškai reikšmingų ryšių tarp kai kurių kintamųjų, nors ir nedaug jų ir ne itin stiprūs.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,014$ ,  $r = 0,342$ ), silpnas ryšys, rodantis, kad kuo labiau mergaitės mėgsta savo klasę, tuo rečiau jaučia inovacijų stoką. Koreliacija rodo, kad esama neigiamo ryšio tarp *pozityvaus klasės vertinimo ir naujovių poreikio*. Vadinasi, *mergaitės, labai sutardamo tarpusavyje, nori, kad klasės veikla (pamokose, po pamokų) būtų grindžiama daugiau grupine veikla, o ne įvairiomis priemonėmis. Tai liudija jų poreikį bendrauti ir bendradarbiauti.*

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,495$ ). Šis ryšys yra vidutiniškai stiprus ryšys, rodantis, kad kuo labiau mokiniai mėgsta savo klasę, tuo mažiau jiems norisi išbandyti įvairias priemones. Koreliacija rodo, kad yra neigiamas *ryšys tarp teigiamo klasės vertinimo ir nuomonės, kad jie nenori išbandyti priemonių*. Vadinasi, *mokiniai labai sutardami tarpusavyje, nori, kad klasės darbas būtų grindžiamas daugiau grupine veikla, o ne įvairiomis priemonėmis, nes jiems patinka bendrauti.*

Išaiškintas statistiškai labai reikšmingas ir vidutiniškai stiprus ryšys (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,019$ ,  $r = -0,327$ ) tarp mergaičių teigiamo požiūrio į klasės atmosferą ir tarp jų noro pasirinkti mokymosi aplinką. Vadinasi, kuo patrauklesnė klasės aplinka ir bendraamžiai, tuo mažiau minčių apie mokymąsi kitose aplinkose.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,05$ ; šiuo atveju  $p = 0,019$ ,  $r = 0,327$ ), vidutiniškai silpnas ryšys tarp respondenčių nuomonės, dėl užduočių įvairovės ir jų noro rinktis pamokos vietą. Nustatyta: *kuo labiau mokiniai pageidautų mokytis naujose aplinkose, tuo dažniau suinteresuoti išbandyti įvairias užduotis*. Tai gana logiška: kiekvienos aplinkos ypatumai daugiau ar mažiau apsprendžia užduočių pobūdį ar jų atlikimo variantiškumą.

## Mergaičių motyvacijos ryšiai

Pearson'o koreliacija	Rodikliai	1	2	3	4	5	6	7
		Mėgsta savo klasę	r	1	-,505	-,482	,273	-,093
	p	,	,000	,000	,053	,517	,000	,062
	N	51	51	51	51	51	51	51
Mokinys noriai eina į mokyklą	r	<b>,505</b>	1	,515	-,399	-,186	-,010	-,132
	p	<b>,000</b>	,	,000	,004	,190	,945	,357
	N	51	51	51	51	51	51	51
Mokinys nori eiti į mokyklą	r	<b>,482</b>	<b>,515</b>	1	-,297	,552	,356	,143
	p	<b>,000</b>	<b>,000</b>	,	,035	,000	,010	,318
	N	51	51	51	51	51	51	51
Mokinys nenori eiti į mokyklą	r	,273	<b>,399</b>	-,297	1	,026	-,212	-,109
	p	,053	<b>,004</b>	,035	,	,859	,135	,446
	N	51	51	51	51	51	51	51
Mokinio pasirinkimas eiti į mokyklą	r	-,093	-,186	<b>,552</b>	,026	1	,386	,444
	p	,517	,190	<b>,000</b>	,859	,	,005	,001
	N	51	51	51	51	51	51	51
Mokinio paaiškinimas eiti į mokyklą	r	<b>,643</b>	-,010	<b>,356</b>	-,212	<b>,386</b>	1	,055
	p	<b>,000</b>	,945	<b>,010</b>	,135	<b>,005</b>	,	,700
	N	51	51	51	51	51	51	51
Būdamas mokytoju elgtųsi pozityviai	r	,263	-,132	,143	-,109	<b>,444</b>	,055	1
	p	,062	,357	,318	,446	<b>,001</b>	,700	,
	N	51	51	51	51	51	51	51

Atlikus koreliacinę (6 lentelė) analizę, paaiškėjo, kad yra tam tikras skaičius įvairaus stiprumo statistiškai reikšmingų ryšių tarp kai kurių kintamųjų.

Nustatytas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,505$ ) vidutiniškai stiprus ryšys, tarp mergaičių požiūrio (nuomonės) į savo klasę, ir noro kuo daugiau joje praleisti laiko.

Koreliacija rodo, kad yra ryšys tarp mergaičių nuomonės apie mokyklos lankymo ir teigiamo klasės vertinimo, o tai leidžia manyti, kad mergaičių draugiška klasės atmosfera veikia kaip motyvacinis veiksnys ir skatina motyvaciją lankyti mokyklą. Reikia pabrėžti, kad koreliacija nustatyta tiek ir bendrame penktokų ir šeštokų atsakymų kontekste, tiek skaičiuojant atskirai berniukų bei mergaičių pasirinkimus.

Nustatytas statistiškai labai reikšmingas ir vidutiniškai stiprus ryšys (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,482$ ) tarp mergaičių noro ir realaus mokyklos lankymo. Vadinasi, kuo labiau mergaitės nori eiti į mokyklą, tuo joms labiau norisi tai daryti kasdieną, nepraleidinėjant pamokų ir aktyviai jose dalyvaujant.

Rastas statistiškai reikšmingas (kai  $p \leq 0,001$ ; šiuo atveju  $p = 0,000$ ,  $r = 0,643$ ) ir vidutiniškai stiprus ryšys tarp respondenčių nuomonės, į mokyklą ir į klasę. Toks ryšys atskleidžia, kad *mergaitės gali argumentuotai paaiškinti, kodėl jos eina į mokyklą ir kuo joms patinka jų klasė.*

Kiti (6 lentelės) duomenys tik patvirtina prielaidą ir tyrimo rezultatus, kad *mergaitės noriai eina į mokyklą, nes jos nori žinoti, joms patinka jų draugiška klasė, jos suinteresuotos ir pačiu mokymosi procesu ir gerais rezultatais.*

## IŠVADOS

1. Atlikus anketinę penktokų – šeštokų (imtis 105) apklausą ir išanalizavus tyrimų duomenis, patvirtinta hipotezė, kad mokiniai nevienodai vertina pedagogų vadybinės veiklos įtaką jų mokymosi motyvacijai.

2. Koreliacinė analizė atskleidė, kad labiausiai mokinius mokytiis motyvuoja įprasta klasės aplinka, draugiški, geranoriškai nusiteikę klasės draugai, empatiški pedagogai, pedagoginis – psichologinis jų išradingumas, puoselėjant ugdytinių kūrybiškumą, saviraišką, kritinį mąstymą, taikant aktyviusius ugdymo metodus, ieškant inovacinių darbo formų ir metodų, saikingai ir metodiškai skiriant namų darbų užduotis. Mokiniam, kuriems nepatinka klasė, atrodo, kad geriau būtų jog mokytojai neužduotų namų darbų. Kuo daugiau mokiniai nori įvairių užduočių, tuo mažiau nori keisti mokytoją ir atvirkščiai. Tai rodo, kad mokinių motyvacija yra pakankama dėl gerų mokytojų ir todėl jie mokytojo keisit nenori. Taip pat rezultatai byloja, kad kuo labiau draugiška klasė, tuo labiau tai veikia kaip motyvacinis veiksnys ir padeda skatinti motyvaciją lankyti mokyklą. Koreliaciniai ryšiai parodė, kad mokiniai teigiamai vertina savo mokytojus ir klasės draugus, todėl bendra nuomonė apie mokyklą yra gera. Mokinių motyvaciją labiausiai įtakoja geri mokytojai ir draugiška klasė, tuomet jie nori eiti į mokyklą ir mokytiis.

3. Išnagrinėjus tyrimų nustatytus koreliacinius ryšius, galima teigti, kad penktokų – šeštokų motyvacijai mokytiis labai svarbūs bendraamžių tarpusavio santykiai klasėje, nuoširdūs, abipusiai supratingi ryšiai su mokytojais.

4. Ir berniukai, ir mergaitės išgyvena adaptacijos dalykinėje mokymosi sistemoje (žinių vertinimas pažymiais, namų darbų skyrimas ir kt.) sunkumus.

5. Berniukų mokymosi motyvacija pakankama, bet tam neretai reikšmingesni jų tarpusavio santykiai, o ne mokytojo vaidmuo. Mergaitėms vienodai svarbūs geri santykiai tiek su klasės draugais, tiek su mokytojais.

6. Mergaitėms labiau nei berniukams aktualesni tokie mokymosi motyvatoriai, kaip: pakeista veiklos aplinka, naujų darbo metodų ir būdų pasiūla, užduočių variantiškumas, galimybės saviraiškai.

## REKOMENDACIJOS

1. Taikyti patrauklias, inovatyvias mokymo formas, metodus, būdus, užduočių variantiškumą.
2. Kurti jaukų klasės mikroklimatą ir stiprinti bendravimo ryšius tarp pačių mokinių, tarp mokinių ir mokytojų.
3. Kur kas daugiau dėmesio skirti individualiam darbui su mokiniais, atsižvelgiant į jų galimybes; mokymo užduotis ne tik individualizuoti, bet ir pamažu pratinti prie savarankiško mokymosi, diegti atsakomybės už savo veiklą supratimą, puoselėti darbštumą.
4. Pereinamuju iš vidurinėsios vaikystės į paauglystę laikotarpiu labai svarbu išvelgti moksleivių pastangas (vertinti ne tik rezultatus), objektyviai vertinti pažymiais.
5. Pereinamuju iš pradinės mokyklos į dalykinę sistemą laikotarpiu daug dėmesio skirti mokinių adaptacijai.

## LITERATŪRA

1. Andreikėnienė J., Visockienė O. (2007). Pedagogų veiklos tobulinimas: pagalba skirtingų poreikių mokiniams mokytis dirbti su tekstų rengyklėmis. Kaunas.
2. Arends I. R. (1998). Mokyti mokymosi. Vilnius.
3. Auškelis R. (1998). Kas padeda ir kas trukdo mokytis // Informacinis leidinys. Nr. 33. P. 5,6.
4. Barkauskaitė M., Rodzevičiūtė E. (2004). Nenoro mokytis priežastys mokinių ir mokytojų požiūriu. *Pedagogika*, 73. Vilnius. P. 89.
5. Barkauskaitė M., Indrašienė V., Gaigalienė M. ir kt. (2004). Nesėkmingo mokinių mokymosi priežasčių tyrimo teoriniai ir empiriniai aspektai. *Pedagogika*, 70, p. 32.
6. Bendroji psichologija. (1986). Vilnius.
7. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). Mokymasis ir asmenybės brendimas. Pedagoginės psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams. Vilnius.
8. Civiškas R., Levickaitė V., Tamutienė I. (2006). Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai. Kaunas.
9. Dereškevičius P., Rimkevičienė V., Targamadžė V. (2000). Mokyklos nelankymo priežastys. Vilnius.
10. Gage N. L., Berliner D. C. (1994). Pedagoginė psichologija. Vilnius.
11. Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. (2007). Edukologija. Kaunas.
12. Grendstad N. M. (1996). Mokytis – tai atrasti. Vilnius.
13. Gučas A. (1990). Vaiko ir paauglio psichologija. Kaunas.
14. Gučas A. (1990). Mokinių gabumai ir jų vystymasis. Kaunas.
15. Hargreaves A. (1998). Changing teachers, changing times. Teachers work and culture in the postmodern age. Cassell. P. 39.
16. Jakucevičiūtė J., Masiulienė J., Nausėdienė R., Vasilevskienė J. (2006). Mokymosi motyvaciją antroje ir trečioje klasėse skatinantys veiksniai // *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. III dalis. Vilnius. P. 163.
17. Jensen (2001). Tobulas mokymas: daugiau kaip 1000 praktinių patarimų vaikų ir suaugusiųjų mokytojams. Vilnius.
18. Jovaiša L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius.
19. Jovaiša L. (1993). Pedagogikos terminai. Kaunas.
20. Jovaiša L. (2001). Ugdymo mokslas ir praktika. Analitinių straipsnių monografija. Vilnius.
21. Jovaiša L. (1994). Edukologijos pradmenys. Vilnius.

22. Juška A. (1977). Paauglių teigiamo požiūrio į mokymąsi ugdymas. Kaunas.
23. Kvietkauskienė G. (2004). Mokomųjų kompiuterinių programų panaudojimo įtaka formuojant teigiamą mokymosi motyvaciją. Gamtamokslinis ugdymas, 10. Šiauliai. P. 298.
24. Laužikas J. (1981). Mokymo proceso tobulinimo pagrindai. Kaunas.
25. Leliūgienė I. (2002). Socialinio pedagogo (darbuotojo) žinynas. Kaunas.
26. Leščinskaitė A. (2000). Mokymosi motyvacija IV- V klasėse. Socialinis ugdymas, 3. Vilnius. P. 64.
27. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos. (2003). Vilnius.
28. Maslow A. (2006). Motyvacija ir asmenybė. Vilnius.
29. Milkintaitė L.(2004). Mokytojo asmenybės įtaka pedagoginio darbo motyvacijai. Jaunųjų mokslininkų darbai, 3, p. 82.
30. Myers G. D. (2000). Psichologija. Kaunas.
31. Mokymosi motyvacija ugdymo procese. (2001). Tarptautinė pradinio ugdymo pedagogų konferencija. Marijampolė.
32. Petty. G. (2006). Šiuolaikinis mokymas. Vilnius.
33. Pileckaitė- Markovienė M. (2001). Pradinių klasių moksleivių mokymosi motyvacija, psichologinė savijauta ir mokyklinis nerimastingumas. Psichologija, 23. Vilnius. P. 37.
34. Pileckaitė- Markovienė M. (2003). Skirtingo pažangumo jaunesniųjų moksleivių savivertės, mokymosi motyvacijos ir mokslinio nerimastibgumo ypatumai. Pedagogika. 67. Vilnius. P. 84.
35. Psichologijos žodynas (1993). Vilnius.
36. Rajeckas V. (1999). Mokymo organizavimas. Kaunas.
37. Robbins S. (2003). Organizacinės elgsenos pagrindai. Kaunas.
38. Rupšienė L. Paauglių nenoro mokytis priežastys (1994). Dora. Šeima. Mokykla. Respublikinio seminaro medžiaga. Šiauliai, 1994 m. lapkričio 4-5 d.
39. Strakšytė A. (2008). Mokymosi sėkmę sąlygojantys aplinkos veiksniai ir jų įtaka paauglių motyvacijai. Jaunųjų mokslininkų darbai, 1(17), p. 112.
40. ŠMM tyrimas „Nesėkmingo mokymosi mąstai ir priežastys. [interaktyvus]. Vilnius, 2003.- [Žiūrėta 2009- 02 10].  
Prieiga per internetą < [http://www.smm.lt/svietimo\\_bukle/tyrimai.htm](http://www.smm.lt/svietimo_bukle/tyrimai.htm) >
41. Teresevičienė M., Gedvilienė G. (2003). Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita. Monografija. Kaunas.
42. Tumėnienė, V., Janiūnaitė, B. (2000). Pedagogo veiklos pokyčiai pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekste. Socialiniai mokslai, 2 (23), p. 24-34. Kaunas: Technologija.



43. Valiukienė L., Zambacevičienė E. (2005). Pirmos klasės mokinių adaptacija, sėkmės motyvacija bei jų auklėjimo šeimoje stilius // Jaunųjų mokslininkų darbai, 3 (7). Šiauliai. P. 63.
44. Valstybinės švietimo strategijos 2003 – 2012 metų nuostatos. [ interaktyvus]. L. R. Seimo nutarimas Nr. IX – 1700. 2003 – 07 – 04. – [ Žiūrėta 2009 – 03 - 01].  
Prieiga per internetą: < <http://www.smm.lt/docs/strategija2003-12.doc> >
45. Žukauskienė R. (1996). Raidos psichologija. Vilnius.

## **PRIEDAI**

1. Anketa moksleiviams
2. Darbo laikmena

## ANKETA MOKSLEIVIAMS

*Gerbiamas moksleivi,  
Mums labai įdomi tavo nuomonė apie mokyklą ir joje vykstančius procesus.  
Labiausiai domina – koks tavo požiūris į mokytojus ir pamokas.  
Labai tavęs prašome nuoširdžiai užpildyti šią anketą.*

Mokyklos pavadinimas.....

Klasė.....

*Atsakymą žymėkite taip X.*

### 1. Tu esi?

- Mergina       Vaikinas



### 2. Kaip apibūdintum klasę, kurioje mokaisi?



- Aktyvi, visur dalyvaujanti, draugiška;  
 Mažai aktyvi;  
 Visiškai nemėgstanti niekur dalyvauti;  
 Sunkiai prisitaikanti, nedraugiška;  
 Kita (*įrašykite*).....

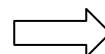
### 3. Ar tu noriai eini į mokyklą?

○ Taip, nes:

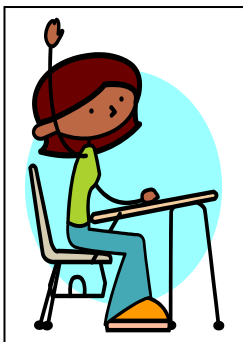
- Patinka mokytojai;  
 Patinka bendrauti su klasės draugais;  
 galiu dalyvauti būreliuose;  
 įdomios pamokos;  
 Kita.....

○ Ne, nes:

- Anksti keltis;  
 Nepatinka mokytoja;  
 Skriaudžia klasės draugai;  
 Kita.....  
.....



#### 4. Ar tu nori mokytis?



##### ○ Taip, nes:

- Mokytis – mano pareiga;
- Patinka sužinoti ką nors nauja;
- Malonu sulaukti pagyrimų;
- Stengiuosi išvengti mokytojos pastabų;
- Noriu būti pirmūnas(-ė);
- Noriu išvengti draugų kritikos;
- Kita.....

##### ○ Ne, nes:

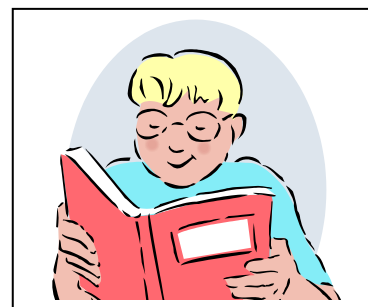
- Tingiu;
- Neįdomu;
- Per sunku;
- Per lengva;
- Nepatinka mokytojai;
- Verčia tėvai
- Kita.....

#### 5. Jei Tu galėtum pasielgti kaip nori, ar eitum į mokyklą?

- Eičiau;
- Neičiau;
- Negaliu atsakyti

#### 6. Jei gali, paaiškink savo atsakymą į 5 klausimą, kodėl taip pasielgtum?

- Pravers ateityje;
- Įdomu;
- Namie nėra ką veikti;
- Noriu daugiau sužinoti;
- Geri mokytojai;
- Neįdomu;
- Blogi mokytojai;
- Sunku mokytis;
- Nuobodžios pamokos;
- Kita.....

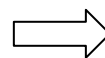


#### 7. Ką tu pirmiausia padarytum, jei būtum mokytojas?

- Stengčiausi išmokyti;
- Rašyčiau gerus pažymius;
- Teisingai vertinčiau;
- Stengčiausi sudominti;
- Kita.....
- Gerai išaiškinčiau;
- Neužduočiau namų darbų;
- Stebėčiau tvarką;
- Stengčiausi suprasti moksleivius;

#### 8. Kokie mokytojai tau patinka, pažymėk „+“, kurie nepatinka, pažymėk „-“.

- Nuolaidūs;
- Linksmi;
- Pikti;
- Suprantantys mokinius;
- Ne skundikai;
- Griežti;
- Kita (įrašyk).....



**9. Kokios temos tau labiausiai patiktų per pamokas?**

- Konkrečios, kai užduoda mokytojas;       Kai gali laisvai reikšti savo mintis, diskutuoti;  
 Laisva tema;       Man tai neturi jokios reikšmės;  
 Kita (įrašykite).....

**10. Kokias priemones naudotum per pamoką, kad mokiniams būtų įdomu?**

- Įprastas, kaip ir kiekvienoje pamokoje;       Dar neišbandytas, vis naujas;  
 Kita.....       Pačių mokinių sugalvotas ir paruoštas;

**11. Kokia įsivaizduoji svajonių pamoką, kurioje norėtumei mokytis? (apibūdink)**

.....

**12. Kokią pamokos formą rinktumėsi iš čia išvardintų? (galimi keli pasirinkimo variantai)**

- Visi sėdi savo suoluose ir savarankiškai atlieka užduotis;  
 Vyksta kolektyvinis darbas, kurio metu bendraujama;  
 Darbas grupėmis pasiskirsčius užduotis;  
 Kūrybinės pamokos su žaidimais;  
 Darymas įvairių projektų;  
 Mokomės išvykos metu;  
 Kita.....

**13. Kokioje vietoje norėtum, kad vyktų pamoka? (galimi keli atsakymų variantai)**

- Gamtoje;       Mokyklos kieme;  
 Klasėje;       Muziejuje;  
 Mokyklos koridoriuje;       Kita.....

**14. Jei būtų Tavo valia, ar pakeistum dabartinius mokytojus į naujus?**

- Taip       Ne

**17. Ar tu norėtum, kad mokytojas neužduotų jokių namų darbų?**

- Taip       Ne



**Dėkoju už nuoširdžius atsakymus!**

